Uchwała Nr XXVIII / 279 / 17
Rady Powiatu Rzeszowskiego
z dnia 17 marca 2017 r.

w sprawie przyjęcia „Strategii Rozwoju Powiatu Rzeszowskiego na lata 2016-20123"

Na podstawie art.12 pkt 9 ca) ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz.U. z 2016 poz. 814 ze zm.)

Rada Powiatu Rzeszowskiego
uchwala, co następuje:

§ 1

Przyjmuje się „Strategię Rozwoju Powiatu Rzeszowskiego na lata 2016-2023" stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady

Stanisław Obara

SYNERGIA

STRATEGIA ROZWOJU POWIATU RZESZOWSKIEGO NA LATA 2016-2023

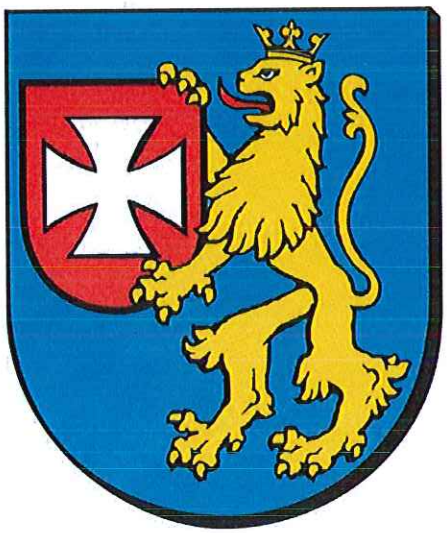

SYNERGIA

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE 3
RAPORT Z ANALIZY DIAGNOSTYCZNEJ POWIATU RZESZOWSKIEGO 3
ANALIZA WSKAŹNIKOWA 6
ANALIZA SWOT 11
POWIAT RZESZOWSKI W PERSPEKTYWIE CZASOWEJ 2016 -2023 19
PROPONOWANE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA 31
ZGODNOŚĆ CELÓW Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI WOJEWÓDZTWA, KRAJU ORAZ UNII EUROPEJSKIEJ 33
WDRAŻANIE I MONITOROWANIE 35
AKTUALIZACJA STRATEGII 35
GŁÓWNE INSTYTUCJE I PODMIOTY ZAANGAŻOWANE WE WDRAŻANIE STRATEGII 36
REKOMENDACJE DZIAŁAŃ DLA POZOSTAŁYCH INSTYTUCJI I PODMIOTÓW FUNKCJONUJĄCYCH W GRANICACH ADMINISTRACYJNYCH POWIATU RZESZOWSKIEGO ... 37

SYNERGIA

WPROWADZENIE

Strategia Rozwoju Powiatu Rzeszowskiego na lata 2016-2023 stanowi fundamentalny i najważniejszy dokument samorządu Powiatu, nakreślający obszary, cele i kierunki interwencji polityki rozwoju, prowadzonej w przestrzeni Powiatu.
W uznaniu dla nowatorskich zasad rozwoju regionalnego w Polsce (tzw. nowy paradygmat rozwoju regionalnego), Strategia zawiera potrzeby i oczekiwania całej zbiorowości powiatu, propagując współpracę pomiędzy samorządem Powiatu, samorządami gmin, sektorem gospodarczym, organizacjami pozarządowymi, a także pozostałymi instytucjami, mającymi wpływ na realizację celów i kierunków interwencji. Dlatego też Strategia pełni rolę nie tylko generalnego planu postępowania władz Powiatu ale też narzędzia współpracy na platformie samorządowej, pozarządowej i gospodarczej.
Nawiązywanie wszelkiego rodzaju partnerstw w kolejnych etapach realizacji kierunków interwencji będzie miało istotny wpływ w odniesieniu do pozyskiwania zewnętrznych źródeł finansowych.

Etapy realizacji Strategii Powiatu Rzeszowskiego na lata 2016-2023 przebiegały w sposób następujący:

I. Część diagnostyczna - etap zbierania danych i analiz, które pozwolą dobrze zdiagnozować sytuację w powiecie.
II. Badania ankietowe wśród mieszkańców, przedsiębiorców oraz samorządów (800 ankiet bezpośrednich).
III. Analiza SWOT - warsztaty zespołów ds. strategii rozwoju moderowane przez konsultanta Synergii.
IV. Część strategiczna - przejście od diagnozy do wyznaczenia celów.
V. Konsultacje społeczne projektu Strategii Powiatu Rzeszowskiego na lata 2016-2023 - zaprezentowanie projektu strategii społeczeństwu (konsultacje bezpośrednie oraz pośrednie za pomocą ankiety online).
VI. Opracowanie strategii rozwoju powiatu z uwzględnieniem zebranych w toku konsultacji społecznych opinii i uwag.

RAPORT Z ANALIZY DIAGNOSTYCZNEJ POWIATU RZESZOWSKIEGO

1. Powiat leży w centralnej części województwa podkarpackiego i w pobliżu aglomeracji rzeszowskiej. Na jego terenie krzyżują się ważne międzynarodowe i międzyregionalne szlaki komunikacyjne łączące północ z południem oraz wschód z zachodem. Na terenie gminy Trzebownisko, w Jasionce, usytuowane jest lotnisko przystosowane do obsługi międzynarodowego ruchu pasażerskiego i towarowego.
2. W latach 2009-2015 w powiecie powstało ponad 228,9 km wodociągów, w tym samym czasie wybudowano także nieco powyżej 302 km sieci kanalizacyjnej. Na koniec 2015 roku blisko 79% mieszkańców powiatu mogło korzystać z sieci wodociągowej, natomiast dostęp do sieci kanalizacyjnej miało ponad 71% mieszkańców powiatu.
3. Na koniec 2015 roku w powiecie funkcjonowało 14 oczyszczalni ścieków, z czego 3 z podwyższonym usuwaniem biogenów. Ścieki od 121 215 mieszkańców powiatu

w 2015 roku trafiały do oczyszczalni ścieków. Odsetek mieszkańców korzystających z oczyszczalni ścieków wynosi 72,4% i jest równy średniej województwa.

4. Na terenie powiatu rzeszowskiego w 2015 roku zebrano łącznie 20 255 ton odpadów komunalnych zmieszanych.
5. Długość czynnej sieci gazowej wynosiła na koniec 2015 roku 2 065,56 km. Liczba budynków mieszkalnych podłączonych do sieci gazowej wynosiła 34 169 sztuk. Odbiorcami gazu było 30 471 gospodarstw domowych10. Roczne zużycie gazu wyniosło w 2015 roku 19 500,3 tys. m3.
6. W 2015 roku na terenie powiatu zarejestrowanych było 11 675 podmiotów gospodarczych, z czego 11 238 należących do sektora prywatnego gospodarki.
7. Tzw. wskaźnik przedsiębiorczości, liczony liczbą podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w systemie REGON w przeliczeniu na 10 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym, wynosi dla powiatu 1107,62 i jest niższy niż średnia dla województwa (1227,55 podmiotów) i tym bardziej niż średnia dla kraju (1743,34 podmiotów).
8. W powiecie wyodrębniono kluczowe gałęzie gospodarki (kolejność wg skali ważności): handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych (26%); budownictwo (16%); przetwórstwo przemysłowe (14%); transport i gospodarka magazynowa oraz działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (8% w każdej).
9. Powiat charakteryzuje się wysoką wielkością procentową użytków rolnych (83%). Zdecydowanie mniejszą część jego powierzchni zajmują lasy i grunty leśne. Proporcja występuje na poziomie 83:9. Gospodarstwa o powierzchni od 1 do 5 ha, stanowiły ponad połowę wszystkich gospodarstw (54%), gospodarstwa o powierzchni od 5 do 10 ha i powyżej 15 ha (po 15%). Najmniej w powiecie jest gospodarstw rolnych o powierzchni 10-15 ha (3%).
10. Liczba zatrudnionych w powiecie wynosiła w 2014 roku 49 996 osób. Znaczny odsetek osób zatrudnionych zalicza się do sektora rolnictwa i wynosi 52%. Drugim sektorem zatrudniającym znaczną część osób jest w powiecie rzeszowskim przemysł i budownictwo (21% zatrudnionych).
11. Na koniec 2015 roku w Powiatowym Urzędzie Pracy w Rzeszowie zarejestrowanych było 8 878 bezrobotnych, z czego 938 miało prawo do pobierania zasiłku dla bezrobotnych. Stopa bezrobocia rejestrowanego na koniec maja 2016 roku w powiecie wynosiła 11,9%, natomiast średnia stopa bezrobocia dla województwa - 12,1%. Najliczniejszą grupą bezrobotnych są osoby w wieku 25-34 lata (30% wszystkich bezrobotnych w 2015 roku).
12. 2015 roku Powiatowy Urząd Pracy w Rzeszowie skierował na szkolenia 747 osób, z czego 663 osoby uczestniczyły w szkoleniach grupowych, których tematykę zaplanował PUP. Pozostałe 84 osoby uczestniczyły we wskazanych przez siebie szkoleniach. 215 osób (spośród 735 osób, które ukończyły szkolenia z wynikiem pozytywnym) podjęło zatrudnienie, inną pracę zarobkową lub działalność gospodarczą.
13. W 2015 na terenie powiatu mieszkało 167 342 osoby. Długoterminowe prognozy demograficzne przewidują wzrost liczby ludności do 177 844 osób w 2030 roku. Przyrost naturalny w 2015 roku wynosił 0,81. Saldo migracji wewnętrznych kształtowało się na poziomie 638, natomiast migracji zagranicznych na poziomie -9
14. W powiecie obserwuje się niekorzystną strukturę wiekową. Przy stałym wzroście osób w wieku poprodukcyjnym, spada liczba osób w wieku przedprodukcyjnym.

W 2015 roku wskaźnik obciążenia demograficznego kształtował się na poziomie 58,8 osób (średnia w województwie wynosiła 58,1).

15. Wynagrodzenia mieszkańców powiatu rzeszowskiego w niewielkim stopniu odbiegają od średniej w województwie i są wyższe od średniej większości powiatów sąsiadujących. Tylko powiaty leżajski i ropczycko-sędziszowski oraz miasto Rzeszów odnotowują wyższe średnie dochody.
16. W powiecie rzeszowskim w 2015 roku udzielono mieszkańcom 637 596 porad lekarskich, z czego prawie 58% (369 088 porad) udzielono w poradniach i przychodniach podlegających samorządowi. Liczba porad udzielanych w publicznej służbie zdrowia, w powiecie wzrosła w ostatnich latach, co świadczyć może o poprawie jej jakości i lepszym dostępie do usług bądź też jest następstwem zjawiska starzenia się społeczeństwa.
17. Zasoby mieszkaniowe na terenie powiatu w 2015 roku wynosiły 47 804 mieszkania o łącznej powierzchni 4 490 629 m^2. Średnia powierzchnia mieszkania w powiecie rzeszowskim w 2015 roku wynosiła 93,9m^2 i była niższa niż w powiecie lubelskim - 97,3m2 ale wyższa niż dla powiatu kieleckiego, dla którego średnia wynosiła o 6m^2 mniej. Powierzchnia mieszkań w przeliczeniu na jedną osobę wyniosła w 2015 - 26,8 m^2/osobę i była wyższa niż w powiecie kieleckim (25m^2) ale niższa niż w powiecie lubelskim (31,6m^2).
18. W Wydziale Budownictwa i Architektury wydano w 2015 roku łącznie 2 419 pozwoleń na budowę, w tym 914 pozwoleń na budynki mieszkalne jednorodzinne.
19. Na terenie powiatu rzeszowskiego w 2015 roku w KRS było zarejestrowanych 410 stowarzyszeń i organizacji społecznych, co daje średnią 2,4 organizacje na tysiąc mieszkańców. Średnia dla województwa wynosi 3,2.
20. W 2015 roku w szkołach podstawowych na terenie powiatu rzeszowskiego uczyło się 11 274 dzieci w 96 placówkach (z czego 93 prowadzone przez jednostki samorządu gminnego). Władze powiatowe kierują także pracą 1 specjalnego ośrodka szkolno-wychowawczego dla dzieci i młodzieży, gdzie w 2015 roku uczyło się 37 osób. Gimnazjów jest ogółem 48 (z czego 1 specjalne) i w 2015 uczęszczało do nich na terenie powiatu 4 885 osób (w tym 25 osób - do specjalnych). Współczynnik skolaryzacji netto dla szkół podstawowych, jak i gimnazjalnych nie osiąga poziomu 85%. Wskazuje to na fakt, iż istnieje grupa uczniów, która korzysta z oferty edukacyjnej w miejscowościach poza powiatem.
21. Wyniki egzaminu gimnazjalnego uczniów na terenie powiatu rzeszowskiego z poszczególnych przedmiotów są porównywalne do zdawalności na poziomie wojewódzkim. Jedynie znajomość języka niemieckiego na poziomie podstawowym jest dużo wyższa, a na poziomie rozszerzonym jest znacznie niższa niż w województwie podkarpackim.
22. Edukacją przedszkolną w 2015 roku objętych było prawie 81,6% dzieci w wieku od 3 do 5 lat, podczas, gdy średnia dla województwa wynosi 79,3%.
23. W 2016 roku zdawalność egzaminu maturalnego na terenie powiatu wynosiła 68% (78% dla szkół licealnych, 52% dla techników) i wynik ten był niższy od średniej dla województwa, która wynosiła 78,2% (średnia krajowa wynosiła 79,5%).
24. W roku 2015 w powiecie funkcjonowało 25 obiektów noclegowych, które dysponowały liczbą 1471 miejsc noclegowych (100% do wykorzystania w ciągu całego roku). W skali całego województwa powiat posiada stosunkowo słabo rozwiniętą bazę noclegową

(4,7% obiektów województwa; 5,1% regionalnej liczby miejsc). W strukturze rodzajowej dominują hotele - 15 (ponad 71% bazy), oferujące 1063 miejsc noclegowych (81% dostępnych w powiecie). Ofertę hoteli w powiecie uzupełniają inne obiekty zakwaterowania zbiorowego, w tym m.in.: pensjonat w gminie Kamień czy motel w gminie Krasne.

25. Duża część budżetu gmin i powiatu jest wydatkowana na oświatę, pomoc społeczną czy też utrzymanie administracji samorządowej. Samorządy wydają także pieniądze na inwestycje i tak na przykład gminy powiatu rzeszowskiego w 2015 roku nieco ponad 18% swoich wydatków przeznaczyły na inwestycje.
26. Budżet powiatu rzeszowskiego wykazuje zdolność inwestycyjną na poziomie 21,4% wartości wszystkich wydatków powiatu. W 2015 roku środki inwestycyjne powiatu wyniosły niemal 79 mln złotych.

ANALIZA WSKAŹNIKOWA

Analiza wskaźnikowa jest jedną z metod, przy pomocy której dokonano analizy konkurencyjności powiatu rzeszowskiego. Przeprowadzona została ona w oparciu o dane powiatu lubelskiego oraz województwa podkarpackiego. Powiat rzeszowski został porównany do powiatu lubelskiego z uwagi na analogiczne cechy w oparciu o Strategię Rozwoju Powiatu Lubelskiego na lata 2016-2022 (z perspektywą do roku 2030). Z kolei analiza porównawcza do wskaźników województwa podkarpackiego to naturalna wypadkowa przynależności terytorialnej, a także spójności z programem polityki wojewódzkiej na lata 2014-2020.
Ocenę punktową ustalono zgodnie ze standardami metody wskaźnikowej:

- **sytuacja korzystna oznaczona jako + 1.** W przypadku wskaźnika o nacechowaniu pozytywnym wyższym niż dla powiatu lubelskiego/województwa podkarpackiego; odnośnie do wskaźnika o nacechowaniu negatywnym niższym niż dla powiatu lubelskiego/województwa podkarpackiego;
- **sytuacja neutralna: 0.** W przypadku, gdy wskaźnik ma nacechowanie neutralne lub jest równy w stosunku do powiatu lubelskiego/województwa podkarpackiego.
- **sytuacja niekorzystna: - 1.** W przypadku, gdy wskaźnik o nacechowaniu pozytywnym jest niższy niż dla powiatu lubelskiego/województwa podkarpackiego; a także gdy wskaźnik o nacechowaniu negatywnym jest wyższy niż dla powiatu lubelskiego/województwa podkarpackiego.

Tabela 1 **Analiza wskaźnikowa - procesy demograficzne**

wskaźnik	powiat rzeszowski	powiat lubelski	województwo podkarpackie	powiat rzeszowski [ocena punktowa]
udział osób w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności	20,1%	19,9%	18,5%	+1
udział osób w wieku produkcyjnym w ogólnej liczbie ludności	63%	62,6%	63,2%	+1
udział osób w wieku poprodukcyjnym	16,9%	17,5%	18,2%	+1

w ogólnej liczbie ludności				
Urodzenia żywe na 1000 osób	10,1	9,7	9,2	+1
zgony na 1000 osób	9,32	9,82	9,13	+1
przyrost naturalny na 1000 osób	0,8	-0,1	0,1	+1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, stan na rok 2015

Jednym z kluczowych ograniczeń rozwoju obszarów, są negatywnie przebiegające procesy demograficzne. Są to problemy odnotowywane w skali ogólnopolskiej. Przyrost naturalny jest ujemny w Polsce i w roku 2015 wyniósł -0,7. W powiecie lubelskim wskaźnik ten wynosi - 0,1, natomiast zarówno w województwie podkarpackim, jak i powiecie rzeszowskim współczynnik ten jest dodatni i wynosi odpowiednio 0,1 i 0,8.
Można zauważyć, że najwyższy wskaźnik przyrostu naturalnego, spośród wyżej wymienionych, występuje w powiecie rzeszowskim. Należałoby też przytoczyć dane statystyczne, które obrazują przyrost naturalny na wsiach i w miastach na terenie powiatu rzeszowskiego. Proporcja urodzin do zgonów w miastach wynosi 2,5, a na wsiach 0,5. Z kolei w porównywanym powiecie lubelskim odpowiednio: 1,4 oraz -0,2. Sytuacja demograficzna w powiecie rzeszowskim jest zatem zdecydowanie lepsza.
Struktura wiekowa ludności na terenie powiatu rzeszowskiego z podziałem na grupy ekonomiczne (wiek przedprodukcyjny, produkcyjny, poprodukcyjny) jest korzystna. W odniesieniu do osób w wieku produkcyjnym w niewielkim stopniu się różni od wskaźników dla powiatu lubelskiego, czy też województwa podkarpackiego. W powiecie rzeszowskim jest większa liczba osób w wieku przedprodukcyjnym niż poprodukcyjnym, więc procesy starzenia się społeczeństwa nie są jeszcze aż tak nasilone. Jednak zgodnie z prognozą liczby ludności szacowaną przez Główny Urząd Statystyczny ogólna liczba urodzeń zmniejszy się do 2035 roku o 272 osoby ze stanu 1689 osób w 2015 r. do 1417 osób w 2035 r. Z kolei szacuje się, że liczba zgonów do 2035 r. wzrośnie z 1556 osób w 2015 r. do 1645 osób w 2035, a zatem o 89 osób. Jednak w przypadku urodzeń prognozowany spadek jest dużo wyższy w porównaniu do wzrostu liczby zgonów. Prawdopodobnie wskaźnik przyrostu naturalnego będzie z czasem malał na terenie powiatu rzeszowskiego.

Tabela 2 **Analiza wskaźnikowa - sfera społeczna**

wskaźnik	powiat rzeszowski	powiat lubelski	województwo podkarpackie	powiat rzeszowski [ocena punktowa]
udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku	35,5%	32,2%	36,2%	-1
udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej	10,3%	7,7%	10,4%	-1

pomocy społecznej w ludności				
współczynnik skolaryzacji - szkoły podstawowe	85,49	76,67	86,66	+1
współczynnik skolaryzacji - gimnazja	86,29	77,23	95,37	+1
wskaźniki komputeryzacji szkół ponadgimnazjalnych dla młodzieży (bez specjalnych) według poziomu kształcenia z dostępem do internetu	73,3%	60,9%	64,7%	+1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, stan na rok 2015

Analizując sytuację w oświacie w powiecie rzeszowskim w latach 2010-2015, można zauważyć spadek liczby uczniów w szkołach ponadgimnazjalnych. Współczynnik skolaryzacji jest wyższy niż w powiecie lubelskim zarówno na poziomie kształcenia podstawowego jak i gimnazjalnego, jednak w obu przypadkach stanowi on poniżej 90%, co z kolei oznacza, że ponad 10% uczniów z powiatu rzeszowskiego uczęszcza do szkół na terenie innego powiatu. Taka sytuacja ma negatywny wpływ na rozwój edukacji w powiecie rzeszowskim.

Jednym z głównych powodów wyboru szkół spoza powiatu jest zakorzenione w społeczeństwie przekonanie o lepszej jakości kształcenia w szkołach w Rzeszowie. Innym aspektem jest atrakcyjność oferty kształcenia w Rzeszowie.

Wskaźnik komputeryzacji szkół ponadgimnazjalnych na terenie powiatu rzeszowskiego jest wyższy niż w szkołach powiatu lubelskiego, czy w porównaniu do średniej dla województwa podkarpackiego. Dostęp do Internetu, a także korzystanie z nowoczesnych technologii jest istotnym elementem współczesnego kształcenia.

Pomimo dosyć wysokiego wskaźnika w porównaniu do benchmarków należy dążyć do jego dalszej poprawy w placówkach edukacyjnych, aby zwiększyć konkurencyjność oferty kształcenia na terenie powiatu rzeszowskiego.

Analizując wskaźniki dla pomocy społecznej, zauważalny jest wyższy niż w powiecie lubelskim i niemal równy temu w województwie podkarpackim, udział procentowy osób w gospodarstwach domowych, które korzystają ze środowiskowej pomocy społecznej. Odsetek ten jest wyższy o 2,6 punktu procentowego niż na terenie powiatu lubelskiego oraz niższy o 0,1 punktu procentowego od województwa podkarpackiego.

Poziom przedsiębiorczości w powiecie rzeszowskim w porównaniu do powiatu lubelskiego nie jest zadowalający. W odniesieniu do województwa jest to poziom porównywalny. Analizę wskaźnikową dotyczącą sfery gospodarczej przedstawia poniższa tabela.

Tabela 3 Analiza wskaźnikowa - sfera gospodarcza

wskaźnik	powiat rzeszowski	powiat lubelski	województwo podkarpackie	powiat rzeszowski [ocena punktowa]
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym	8,9	10,0	9,1	-1
podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	698	775	776	-1
udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	8,4	5,9	9,2	-1
udział bezrobotnych zarejestrowanych pozostających bez pracy dłużej niż 1 rok w ogólnej liczbie bezrobotnych	47,1%	40,0%	44,3%	-1
udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym z wykształceniem wyższym	13,2%	15,3%	14,2%	+1
Stopa bezrobocia	13,1	10,1	13,2	-1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, stan na rok 2015

Wskaźnik dla liczby osób prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym jest niższy niż w powiecie lubelskim o 1,1 punktu oraz o 0,2 punktu niższy niż w województwie podkarpackim. Poziom przedsiębiorczości wyrażony w liczbie zarejestrowanych jednoosobowych działalności gospodarczych należy uznać za niższy od pozostałych, analizowanych obszarów, chociaż w wartościach bezwzględnych nie odbiega znacząco od nich. Z kolei liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON w powiecie rzeszowskim jest niższa niż w powiecie lubelskim o 77 punktów, a w stosunku do województwa podkarpackiego o 78 punktów.

Stopa bezrobocia w powiecie rzeszowskim utrzymuje się na wysokim poziomie. Obecnie według stanu na 2015 rok jest szacowana na 13,1%. Jest to wartość wyższa o 3 punkty procentowe niż w powiecie lubelskim, oraz porównywalna do województwa podkarpackiego. Różnice w wysokości stopy bezrobocia wśród analizowanych obszarów wskazują na problem w powiecie rzeszowskim. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym jest wyższy od powiatu lubelskiego o 2,5 punktu procentowego, a o 0,8 niższy od województwa podkarpackiego. Z kolei udział

bezrobotnych zarejestrowanych pozostających bez pracy dłużej niż 1 rok w ogólnej liczbie bezrobotnych jest wyższy w powiecie rzeszowskim niż we wszystkich analizowanych obszarach. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym z wykształceniem wyższym stanowi odsetek w wysokości 13,2% w powiecie rzeszowskim, a w powiecie lubelskim jest wyższy o 2,1 punktu procentowego.
Ponadto korzystny jest najniższy spośród analizowanych obszarów wskaźnik bezrobocia rejestrowego wśród osób z wykształceniem wyższym w powiecie rzeszowskim. Może to wskazywać na fakt, ze w powiecie jest zapotrzebowanie na określone kompetencje jego mieszkańców z takim poziomem wykształcenia.

Tabela 4 Analiza wskaźnikowa - infrastruktura techniczna

wskaźnik	powiat rzeszowski	powiat lubelski	województwo podkarpackie	powiat rzeszowski [ocena punktowa]
przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania	93,5 m^2	96,7 m^2	80,9 m^2	+1
mieszkania wyposażone w wodociąg (w miastach)	95,5%	93,8%	98,4%	+1
mieszkania wyposażone w wodociąg (na wsiach)	90,8%	88,7%	90,7%	0
mieszkania wyposażone w łazienkę (w miastach)	90,3%	89,2%	96,4%	0
mieszkania wyposażone w łazienkę (na wsiach)	82,5%	74,1%	82,5%	0
mieszkania wyposażone w centralne ogrzewanie (w miastach)	79,1%	84,6%	89,3%	-1
mieszkania wyposażone w centralne ogrzewanie (na wsiach)	70,0%	68,7%	65,8%	0
udział osób korzystających z instalacji wodociągowej	78,1%	80,1%	80,2%	0
udział osób korzystających z instalacji kanalizacyjnej	70,6%	19,8%	68,7%	+1

udział osób korzystających z instalacji gazowej	64,0%	39,7%	72,5%	+1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, stan na rok 2015

Dostępność infrastruktury technicznej na terenie powiatu rzeszowskiego w porównaniu do powiatu lubelskiego i województwa podkarpackiego jest ogólnie na dosyć dobrym poziomie. W pewnych obszarach występują jednak niedobory infrastruktury technicznej, dlatego też należy ją w dalszym stopniu rozbudowywać. W porównaniu do województwa lubelskiego udział osób korzystających z instalacji gazowej jest wyższy o 24,3%. Z kolei udział osób korzystających z instalacji kanalizacyjnej jest najwyższy w porównaniu do pozostałych dwóch analizowanych obszarów.

ANALIZA SWOT

Analizę SWOT stosuje się we wszystkich obszarach planowania strategicznego jako uniwersalne narzędzie pierwszego etapu analizy strategicznej. Jej głównym celem jest analiza wewnętrznego i zewnętrznego środowiska danej jednostki, a konkretnie określenie aktualnej i perspektywicznej pozycji przedmiotu analizy SWOT, a także prognoza strategii postępowania. Przeprowadzona w pracy warsztatowej analiza SWOT pozwoliła na zidentyfikowanie problemów, potencjału rozwojowego, uwarunkowań zewnętrznych, stanowiących zagrożenia i szanse rozwoju powiatu. Stanowi ona podsumowanie diagnozy stanu powiatu, a także do wyznaczenia celów i zadań strategicznych.

Zjawiska i czynniki określane jako mocne lub słabe strony wywierają wpływ na dalszy rozwój jednostki samorządowej w sposób odpowiednio pozytywny (szanse) lub też negatywny (zagrożenia). Zagrożenia mają zawsze charakter obiektywny i wymagają działań zapobiegawczych. Szanse mogą być również obiektywne, jednakże poprzez odpowiednio skonstruowaną strategię należy je planowo i świadomie powiększać.

Mocne strony - to obszary, gdzie obecnie podejmowane działania uważa się jako skuteczne w odniesieniu do obecnych i przyszłych potrzeb. Są to zjawiska pozytywne z punktu widzenia możliwości kształtowania rozwoju powiatu rzeszowskiego, na które bezpośredni wpływ mają jego władze.

Słabe strony - są to obszary występowania słabości w stosunku do teraźniejszych i przyszłych potrzeb oraz przeszkody w wykorzystaniu szans. Zjawiska te ograniczają możliwości rozwoju, na które bezpośredni wpływ maja władze powiatu.

Szanse - są to obszary, które będą miały korzystny wpływ na rozwój powiatu w przyszłości. Są nimi zewnętrzne zjawiska pozytywne z punktu widzenia możliwości rozwoju powiatu, których występowanie jest uwarunkowane czynnikami, na które władze nie mają bezpośredniego wpływu.

Zagrożenia - są to obszary, które będą miały niekorzystny wpływ na rozwój powiatu w przyszłości. To zjawiska negatywne z punktu widzenia możliwości kształtowania jego rozwoju, których występowanie jest uwarunkowane czynnikami, na które władze nie mają bezpośredniego wpływu.

Analiza SWOT narzuca konieczność uprzedniej identyfikacji dziedzin, które podlegać będą programowaniu strategicznemu. W dziedzinach tych z jednej strony zawsze występują określone problemy, z drugiej niewykorzystane czynniki rozwoju. W powiecie rzeszowskim

wybrano następujące dziedziny wspomagania rozwoju:

- infrastruktura i środowisko,
- gospodarka i rynek pracy,
- bezpieczeństwo, zdrowie i polityka społeczna,
- edukacja i współpraca
- kultura, turystyka i promocja.

Analiza SWOT przedstawiona w tabeli poniżej powstała jako wypadkowa:

- ✓ Analizy SWOT z dokumentu pn. „Strategia rozwoju społeczno - gospodarczego powiatu rzeszowskiego do roku 2015",
- ✓ Analizy desk research,
- ✓ Prac w ramach spotkań warsztatowych z poszczególnymi zespołami ds. strategii rozwoju.

Tabela 5 Analiza SWOT powiatu rzeszowskiego

INFRASTRUKTURA I ŚRODOWISKO	
Silne strony	**Słabe strony**
• Centralne położenie powiatu w województwie, wokół Rzeszowa • Kompleksowo uzbrojone tereny inwestycyjne: PNT Rzeszów-Dworzysko, PPNT Aeropolis, Podstrefa Boguchwała Krakowskiej Strefy Ekonomicznej • Współpraca w ramach Aglomeracji Rzeszowskiej i pomiędzy gminami, a powiatem • Międzynarodowe lotnisko Rzeszów-Jasionka • Autostrada A4 • Dobrze rozwinięta sieć dróg lokalnych • Dobry stan dróg lokalnych • Szerokopasmowa sieć Internet	• Brak regionalnej instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych (RIPOK) • Słabo rozwinięta sieć dróg tranzytowych - niska przepustowość (głównie drogi wojewódzkie i miejskie) • Brak sieci transportu alternatywnego (np. tras rowerowych) • Niezrównoważona sieć wodno-kanalizacyjna • Zanieczyszczenie rzeki Wisłok i jej dopływów • Zagrożenie pyłem PM10 gmin położonych najbliżej Rzeszowa • Niska świadomość ekologiczna mieszkańców (palenie śmieci, używanie niskiej jakości materiałów opałowych, zaśmiecanie lasów) • Zagęszczenie zabudowy ograniczające inwestycje drogowe • Duża rozpiętość pomiędzy południową, a północną częścią powiatu (prawie 100 km) • Duży rozdźwięk rozwojowy gmin z południa i północy powiatu • Niedostateczna liczba chodników wzdłuż dróg • Wąskie drogi wojewódzkie bez poboczy

Szanse	Zagrożenia
• Finansowanie ze środków unijnych • Rozbudowywana droga ekspresowa S19 • Odnawialne Źródła Energii (OZE) • Wykorzystanie szans związanych z osiedlaniem się ludności i rozwojem budownictwa mieszkaniowego, zwłaszcza na terenie gmin bezpośrednio sąsiadujących z Rzeszowem • Wprowadzenie ustawowego zakazu budowy budynków na terenach zalewowych	• Ekspansywna polityka władz miasta Rzeszowa • Ograniczenia lokalizacji inwestycji spowodowane zagrożeniami naturalnymi, jak osuwiska, powodzie • Zagrożenie zanieczyszczeniem ujęcia wód w gm. Boguchwała i poprzez to wody dostarczanej z tego ujęcia • Pogarszający się stan wód powierzchniowych • Obostrzenia w lokowaniu inwestycji na obszarach prawnie chronionych • Degradacja dróg lokalnych związana z budową dróg krajowych i autostrad (brak egzekwowania przez Generalną Dyrekcję Dróg Krajowych i Autostrad zapisów umów dotyczących napraw dróg zniszczonych) • Trudności wynikające z rozproszonej zabudowy oraz ukształtowania terenu • Możliwość negatywnego oddziaływania na środowisko dwóch składowisk odpadów w Woli Zgłobieńskiej • Lokalizacja inwestycji na terenach zalewowych
GOSPODARKA I RYNEK PRACY	
Silne strony	**Słabe strony**
• Istniejące i tworzone strefy aktywności gospodarczej • Wykwalifikowana kadra pracownicza • Ambicje mieszkańców • Duża aktywność gospodarcza mieszkańców • Wsparcie finansowe i edukacyjne osób bezrobotnych (udzielane w Powiatowym Urzędzie Pracy) • Atrakcyjność inwestycyjna powiatu • Podaż pracy	• Niski poziom wynagrodzeń • Niska siła nabywcza • Struktura wykształcenia niedostosowana do rynku pracy • Odpływ specjalistów o wysokich kwalifikacjach i wykształceniu wyższym • Duży rozdźwięk rozwojowy gmin położonych bliżej Rzeszowa i ościennych • Szara strefa dotycząca usług na terenach wiejskich • Niski poziom innowacyjności przedsiębiorstw

	• Niski poziom kooperacji pomiędzy przedsiębiorcami • Brak motywacji dla młodych ludzi do pozostawania w regionie po zakończeniu edukacji • Słaby „zakupowy" patriotyzm lokalny • Mała specjalizacja produkcji rolniczej • Słabo rozwinięty przemysł rolno-spożywczy • Bezrobocie wśród młodzieży kończącej edukację
Szanse	**Zagrożenia**
• Rozwój infrastruktury drogowej • Racjonalna polityka rozwoju regionalnego • Członkowstwo w Euroregionie Karpackim • Rzeszowski Obszar Funkcjonalny (gminy Boguchwała, Chmielnik, Krasne, Lubenia, Świlcza, Trzebownisko, Tyczyn, Głogów Małopolski) • Rzeszowski Obszar Metropolitalny • Oddziaływanie gospodarcze miasta Rzeszów • Rozwój systemu usług dla seniorów (tzw. srebrnej gospodarki) • Modernizacja i postępująca specjalizacja rolnictwa (w tym rolnictwa ukierunkowanego pod kątem zaspokojenia potrzeb żywnościowych mieszkańców) • Dostępność funduszy i zewnętrznych środków pomocowych na rozwój związany z rozwojem gospodarki i innowacyjności • Wykorzystanie CWK dla wzrostu wiedzy i przedsiębiorczości poprzez organizację konferencji i targów	• Tworzone niekorzystnych przepisów prawa dla rozwoju przedsiębiorczości • Konkurencja w dostępie do środków rozwojowych z UE • Niewystarczające środki finansowe na wkład własny do projektów zewnętrznych • Rozregulowanie rynku pracy powstałe na skutek dostępu do funduszy unijnych • Nowe technologie ograniczające zatrudnienie w przemyśle • Niekorzystna sytuacja geopolityczna wpływająca na lokowanie inwestycji • Niepewny rynek zbytu dla małych gospodarstw rolnych • Brak skutecznej promocji produktów lokalnych na rynku • Brak zorganizowanej sprzedaży produkcji rolnej
BEZPIECZEŃSTWO, ZDROWIE I POLITYKA SPOŁECZNA	
Silne strony	**Słabe strony**
• Wysoki poziom bezpieczeństwa w odczuciu mieszkańców	• Brak monitoringu przeciwpowodziowego

• Wysoki poziom przygotowania i wyposażenia jednostek straży pożarnej do działań ratowniczych • Dobrze rozwinięta infrastruktura społeczna (ośrodki zdrowia, biblioteki, infrastruktura sportowa) • Dostateczna ilościowo, jednak wymagająca ciągłego dalszego inwestowania i doposażania infrastruktura zakładów opieki zdrowotnej • Dobrze wyszkolony personel medyczny, pomocy społecznej • Solidarność społeczna wobec potrzebujących wsparcia • Wysoki poziom przygotowania i wiedzy kadr (w pomocy społecznej) do realizacji zadań i programów społecznych • Wysoki standard usług świadczonych przez powiatowe jednostki pomocy społecznej i SPZOZ	• Niedobory kadry opieki zdrowotnej (głównie pielęgniarki i lekarze podst. opieki med.) • Niewystarczająca liczba gabinetów rehabilitacji i ośrodków podstawowej opieki zdrowotnej • Niewystarczający dostęp mieszkańców powiatu do diagnostyki i opieki specjalistycznej • Brak możliwości zapisania się do lekarza podstawowej opieki medycznej online • Brak programów profilaktyki zdrowia (szczepienia, edukacja, badania przesiewowe) • Niewystarczająca liczba specjalistów w jednostkach pomocy społecznej (np. asystenci rodzin) i ZOZ (brak psychologów, pielęgniarek, opiekunów medycznych, lekarzy) • Wyeksploatowana infrastruktura obiektów opieki zdrowotnej • Praca w oparciu o zużytą moralnie aparaturę i sprzęt • Niska aktywność zawodowa osób niepełnosprawnych • Ukryte bezrobocie na terenach wiejskich • Brak mobilności zawodowej ludności wiejskiej • Brak perspektyw zawodowych, szczególnie dla ludzi młodych • Niewystarczająca współpraca pomiędzy ośrodkami pomocy społecznej, służbą zdrowia, policją, strażą pożarną, i wieloma innymi instytucjami przy realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej • Niechęć podopiecznych pomocy społecznej do uczestnictwa w programach i projektach pomocowych • Wymagające stałej poprawy warunki socjalno-bytowe w Młodzieżowym Ośrodku Socjalizacji

	• Niewystarczająca, w stosunku do potrzeb i zmieniających się przepisów, infrastruktura i wyposażenie obiektów pomocy społecznej
Szanse	**Zagrożenia**
• Nowa perspektywa funduszy europejskich na lata 2014-2020 • Rozszerzenie współpracy w obszarze bezpieczeństwa, w tym także współpracy transgranicznej • Rozwój opieki zdrowotnej w zakresie specjalistycznej opieki medycznej • Wykorzystanie szans związanych z osiedlaniem się ludności i rozwojem • budownictwa mieszkaniowego, zwłaszcza na terenie gmin bezpośrednio sąsiadujących z Rzeszowem • Rozwój osadnictwa rekreacyjno-wypoczynkowego • Rozwój partnerstw lokalnych • Rozwijanie się inicjatyw, form przeciwdziałania bezrobociu • Rozwój systemu pomocy i opieki dla osób starszych • Współpraca sektora publicznego z organizacjami pozarządowymi w zakresie rozwiązywania problemów społecznych • Budowanie zintegrowanego systemu wsparcia dla rodziny w powiecie rzeszowskim • Poprawa istniejącej infrastruktury ochrony zdrowia • Stworzenie opieki koordynowanej i kompleksowej	• Trudności w pozyskiwaniu funduszy z zewnętrznych źródeł finansowania • Zagrożenia powodziami związane z przepływem przez teren powiatu 3 dużych rzek • Zagrożenie wykluczeniem społecznym migracje, niebezpieczeństwo wzrostu zachorowań na choroby społeczne, w tym gruźlicę i choroby płuc • Zbyt wolny przyrost nowych miejsc pracy w powiecie • Odpływ poza powiat młodych i wykształconych ludzi • Wzrost obciążenia budżetu wydatkami socjalnymi (pomoc społeczna, opieka zdrowotna) • Nasilające się problemy społeczne oraz niezaradność życiowa niektórych grup społecznych - „uzależnienie" od pomocy społecznej • Zwiększające się potrzeby w obszarze pomocy społecznej i zdrowotnej w związku ze starzeniem się ludności • Brak zintegrowanego systemu wspierania rodziny i profilaktyki społecznej dla dzieci i młodzieży w gminach • Starzenie się społeczeństwa przy braku środków na wypłatę emerytur, rent i opiekę geriatryczną
EDUKACJA I WSPÓŁPRACA	
Silne strony	**Słabe strony**
• Dobrze rozwinięta infrastruktura edukacyjna szkół ponadgimnazjalnych • Szeroka oferta edukacyjna szkół ponadgimnazjalnych	• Odpływ uczniów do szkół ponadgimnazjalnych znajdujących się poza powiatem rzeszowskim • Zakorzenione w świadomości uczniów gimnazjów i ich rodziców przekonanie

• Aktywny udział szkół podstawowych i gimnazjów w programach Comenius • Rozwój stowarzyszeń i organizacji lokalnych • Aktywne Lokalne Grupy Działania i Stowarzyszenia • Przynależność do Rzeszowskiego Obszaru Metropolitarnego	o lepszej jakości kształcenia w szkołach ponadgimnazjalnych w Rzeszowie • Niewystarczająca współpraca szkół z pracodawcami i przedsiębiorcami • Brak systemu orientacji zawodowej (doradztwa zawodowego) na poziomie gimnazjum • Mała oferta zajęć edukacji pozaszkolnej dla młodzieży na wsi • Niska zdawalność egzaminów gimnazjalnych (języki obce) • Niska jakość praktyk zawodowych • Mała aktywność pomiędzy organizacjami pozarządowymi przy realizacji projektów
Szanse	**Zagrożenia**
• Możliwość pozyskania środków na rozwój oświaty w nowej perspektywie funduszy europejskich na lata 2014-2020 • Stworzenie nowych kierunków kształcenia dostosowanych do rynku pracy • Rozwój szkolnictwa zawodowego dla niepełnosprawnych (programy UE) • Rozwój partnerstw lokalnych • Rozwój partnerstw publiczno-prywatnych • Promocja i rozwój wolontariatu • Możliwość podejmowania współpracy z partnerami z Unii Europejskiej • Rozwój współpracy z innymi powiatami (np. z Rzeszowem)	• Niewystarczające środki finansowe na szkolnictwo, w tym m.in. na pomoce dydaktyczne konieczne przy realizacji nowych kierunków kształcenia zawodowego, stypendia • Niewystarczające środki na inwestycje oświatowe • Wysoka pozycja konkurencyjna ośrodków edukacji poza powiatem • Brak rozwiązań systemowych na poziomie krajowym w zakresie wspólnego komponowania oferty edukacji zawodowej i technicznej pomiędzy pracodawcami a ośrodkami edukacji • Trudności w pozyskiwaniu funduszy z zewnętrznych źródeł finansowania
KULTURA, TURYSTYKA I PROMOCJA	
Silne strony	**Słabe strony**
• Bogate dziedzictwo kulturowe • Dobre warunki naturalne dla rozwoju turystyki i agroturystyki Położenie komunikacyjne - bliskość szlaków turystycznych • Rozwinięta infrastruktura sportowa	• Brak spójnej informacji nt. oferty kulturalnej (brak wspólnego z gminami kalendarza imprez sportowo-kulturalnych) • Niewystarczająca oferta rozrywkowo-kulturalna

• Doświadczenie w pozyskiwaniu środków zewnętrznych na infrastrukturę sportową i rekreacyjną	• Brak dokumentów strategicznych z zakresu kultury i turystyki • Niewystarczająca liczba domów kultury w mniejszych ośrodkach wiejskich • Niewystarczająca infrastruktura turystyczna i rekreacyjna • Zbyt mała ilość wytyczonych i oznakowanych szlaków pieszych i rowerowych • Niewystarczająca promocja powiatu - brak spójnego systemu promocji powiatu • Brak wspólnej oferty inwestycyjnej i turystycznej (pomiędzy gminami a powiatem) • Brak marki powiatu
Szanse	**Zagrożenia**
• Nowa perspektywa funduszy europejskich na lata 2014-2020 • Rozwój nowych form turystyki oraz usług turystycznych związanych np. ze starzeniem się populacji (turystyka seniorów) • Wyznaczenie terenów z przeznaczeniem na inwestycje związane z turystyką • Wzrost popytu na usługi turystyczne i wypoczynek • Rozwój bazy noclegowej oraz gastronomicznej • Wykorzystanie potencjału Przeworskiej Kolejki Wąskotorowej • Promowanie twórców/ artystów lokalnych • Wzrost znaczenia spójnych systemów promocji i marek terytorialnych • Rozwój współpracy powiatu z gminami w zakresie kultury, turystyki i promocji	• Trudności w pozyskiwaniu funduszy z zewnętrznych źródeł finansowania

Dokonana analiza SWOT umożliwiła rozpoznanie i ocenę powiatu oraz ukazała potencjalne zagrożenia rozwojowe jak i potencjalne szanse rozwoju.

POWIAT RZESZOWSKI W PERSPEKTYWIE CZASOWEJ 2016 -2023

Wizja to obraz docelowy stanu, do którego dąży wspólnota powiatu rzeszowskiego, wykorzystując przy tym możliwości płynące z własnych atutów i szans pojawiających się w otoczeniu.

Misja powiatu rzeszowskiego:

Społeczność powiatu rzeszowskiego swoją przyszłość buduje w oparciu o przedsiębiorczość, aktywność obywatelską i współpracę. Samorząd kierując się zasadami partnerstwa wspiera inicjatywy i zaspokaja potrzeby lokalnej społeczności.

Wizja powiatu rzeszowskiego:

Powiat rzeszowski obszarem nowoczesnej gospodarki opartej o wiedzę, generującym wysokiej jakości miejsca pracy, zintegrowanym, przyjaznym, otwartym oraz oferującym swoim mieszkańcom warunki do rozwoju i wypoczynku.

Tabela 6 Zasady i wartości Powiatu Rzeszowskiego

ZASADY I WARTOŚCI POWIATU RZESZOWSKIEGO
1. Powiat jest lokalną samorządową wspólnotą **mieszkańców.**
Zgodnie z zapisem w ustawie o samorządzie powiatowym: *Art. 1. 1. Mieszkańcy powiatu tworzą z mocy prawa lokalną wspólnotę samorządową.* Lokalna wspólnota podejmuje wszystkie decyzje we własnym interesie, ale i na własną odpowiedzialność.
2. Samorząd powiatu kieruje się zasadami **solidaryzmu społecznego.**
Solidaryzm społeczny przedkłada dobro wspólne nad interes indywidualny i postuluje **solidarność społeczeństwa** z tymi, którzy z różnych względów mają utrudniony dostęp do dobra wspólnego, którzy nie radzą sobie z zaspokajaniem własnych potrzeb. Dobra wspólne to dobra powszechnie dostępne, dostarczane w takiej samej ilości i takiej samej jakości wszystkim odbiorcom znajdującym się w strefie ich oddziaływania.
3. Powiat jest obszarem **wielosektorowej współpracy i integracji.**
Jedną z najważniejszych ról, które powinny dziś zostać przypisane do samorządu powiatowego jest rola inicjatora i koordynatora lokalnej współpracy. Jest to współpraca w wielu wymiarach i poziomach pomiędzy podmiotami z wszystkich działających na obszarze powiatu sektorów: gmin, trzeci sektor, przedsiębiorcy i inni.
4. Samorząd wspiera powstawanie **tożsamości powiatowej,** opartej na tradycji,

historii i aktywnej partycypacji społecznej.
Zadaniem powiatu rzeszowskiego będzie również wspieranie tworzenia się własnej, unikalnej tożsamości, która będzie opierać się o **dziedzictwo kultury mieszkańców** oraz ich **aktywność na polu działalności społecznej i gospodarczej.** Zadaniem będzie również tworzenie mechanizmów społecznej partycypacji zmierzających do **pobudzenia aktywności obywatelskiej** i budowania świadomości odpowiedzialnego mieszkańca.
5. Ochrona środowiska i racjonalna gospodarka zasobami naturalnym.
Racjonalne kształtowanie środowiska i gospodarowanie jego zasobami wynika z **potrzeby współistnienia człowieka z przyrodą.** Powiat rzeszowski wyróżnia się na tle podobnych sobie pod względem przyrodniczym i krajobrazowym. Wszelkie działania wspólnoty samorządowej muszą **przewidywać ich wpływ na środowisko** i zapewnić jak najmniejszy niekorzystny na nie wpływ.

Analiza istniejącej sytuacji gospodarczej, uwarunkowań i potrzeb mieszkańców pozwoliła na ustalenie celów strategicznych w 3 obszarach:

1. Rozwój gospodarczy, rozwój infrastruktury społecznej i technicznej
2. Ochrona środowiska naturalnego i dóbr kultury oraz ich racjonalne wykorzystanie
3. Rozwój zasobów ludzkich i instytucjonalnych

Określając cele strategiczne sformułowano ogólne cele pożądane do osiągnięcia w długoletniej perspektywie czasowej. Ich realizacja zależna jest od szeregu czynników zewnętrznych. Następnym krokiem było wyznaczenie celów operacyjnych, będących wyznacznikiem kierunków działań powiatu. Układ wyznaczonych celów strategicznych i operacyjnych przedstawia się następująco:

Cel strategiczny I - Rozwój gospodarczy, rozwój infrastruktury technicznej i społecznej

Cele operacyjne:

1. Poprawa dostępności komunikacyjnej powiatu
2. Budowa, rozbudowa, modernizacja i wyposażenie obiektów użyteczności publicznej
3. Rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego
4. Rozwój sektora MŚP
5. Budowanie wizerunku i marki powiatu opartej na potencjale gospodarczym

Cel strategiczny II - Ochrona środowiska naturalnego i dóbr kultury oraz ich racjonalne wykorzystanie

Cele operacyjne:

1. Ochrona i poprawa stanu środowiska naturalnego

2. Ochrona i restauracja dóbr kultury
3. Tworzenie warunków do zwiększenia dostępności mieszkańców do usług kultury

Cel strategiczny III - Rozwój zasobów ludzkich i instytucjonalnych

Cele operacyjne:

1. Rozwój edukacji
2. Przeciwdziałanie bezrobociu, aktywizacja rynku pracy i wzrost kompetencji zawodowych mieszkańców powiatu
3. Prowadzenie działań w kierunku tworzenia warunków prowadzących do zwiększenia dostępności i podniesienia jakości w sferze ochrony zdrowia
4. Koordynacja i integracja działań w zakresie rozwiązywania problemów społecznych na terenie Powiatu Rzeszowskiego

Tabela 7 Cel strategiczny I - Rozwój gospodarczy, rozwój infrastruktury technicznej i społecznej

Cel strategiczny I - Rozwój gospodarczy, rozwój infrastruktury technicznej i społecznej
Rozwój powiatu związany jest ściśle z rozwojem przedsiębiorczości, głównie sektora małych i średnich przedsiębiorstw. W związku z tym władze powiatu powinny wspierać rozwój przedsiębiorczości poprzez poprawę dostępności powiatu, a także jego promocję. Biorąc pod uwagę fakt, że dla dużej części mieszkańców powiatu jedynym źródłem utrzymania są dochody z rolnictwa słusznym jest wspieranie tworzenia na obszarach wiejskich pozarolniczych miejsc pracy. Rozwój infrastruktury technicznej i społecznej jest kolejnym istotnym elementem rozwoju lokalnego. Na rozwój społeczny i gospodarczy powiatu wpływać będą bezpośrednio lub też pośrednio: budowa i unowocześnienie infrastruktury technicznej, usprawnienie dostępności komunikacyjnej oraz budowa, rozbudowa i unowocześnienie obiektów oświatowych, wychowawczych, ochrony zdrowia i pomocy społecznej.
Cel operacyjny 1 - Poprawa dostępności komunikacyjnej powiatu **Typy działań/zadania:** - Usprawnienie systemu drogowego powiatu poprzez przebudowę/rozbudowę istniejących oraz budowę nowych dróg powiatowych wraz z obiektami budowlanymi i urządzeniami technicznymi związanymi z prowadzeniem, zabezpieczeniem i obsługą ruchu, a także urządzeniami związanymi z potrzebami zarządzania drogą - Budowa i modernizacja obiektów mostowych w ciągach dróg powiatowych **Potencjalne źródła finansowania** - Środki własne budżetowe powiatu - Narodowy program przebudowy dróg lokalnych "Bezpieczeństwo - Dostępność - Rozwój"- łączna kwota alokacji 4 mld zł na całą Polskę łącznie na okres 2016-2019 **Monitoring** Coroczna analiza dostępnych danych z zakresu infrastruktury komunikacyjnej. W tym procesie rekomendowane jest użycie wskaźników tego rodzaju: - Liczba projektów związanych z modernizacją i rozbudową infrastruktury drogowej - Długość nowo wybudowanych i zmodernizowanych dróg powiatowych - Długość utwardzonych powiatowych dróg gruntowych - Liczba projektów związanych z budową i modernizacją obiektów mostowych w ciągach dróg powiatowych

Cel operacyjny 2 - Budowa, rozbudowa, modernizacja i wyposażenie obiektów użyteczności publicznej

Typy działań/zadania:

- Budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury sportowej i oświatowej
- Przebudowa, rozbudowa i modernizacja istniejącej infrastruktury dla podmiotów świadczących usługi pomocy społecznej i ochrony zdrowia, bezpośrednio wykorzystywanej przez osoby chore i zagrożone wykluczeniem społecznym

Potencjalne źródła finansowania

- Środki własne budżetowe powiatu
- RPO WP 2014 - 2020: Oś priorytetowa VI. Spójność przestrzenna i społeczna, Działanie 6.2 Infrastruktura ochrony zdrowia i pomocy społecznej
- RPO WP 2014 - 2020: Oś priorytetowa VI. Spójność przestrzenna i społeczna, Działanie 6.4 Infrastruktura edukacyjna

Monitoring

Coroczna analiza dostępnych danych z zakresu infrastruktury pomocy społecznej. W tym procesie rekomendowane jest użycie wskaźników tego rodzaju:

- Liczba projektów związanych z budową, rozbudową i modernizacją infrastruktury sportowej
- Liczba projektów związanych z budową, rozbudową i modernizacją infrastruktury oświatowej
- Liczba projektów związanych z przebudową, rozbudową i modernizacją istniejącej infrastruktury dla podmiotów świadczących usługi pomocy społecznej i ochrony zdrowia, bezpośrednio wykorzystywanej przez osoby chore i zagrożone wykluczeniem społecznym

Cel operacyjny 3 - Rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego

Typy działań/zadania:

- Tworzenie i rozwój systemu e-usług
- Tworzenie i rozwój cyfrowych zasobów powiatu, m.in. w zakresie mienia i nieruchomości, geodezji i kartografii, kultury, edukacji, turystyki, ochrony zdrowia

Potencjalne źródła finansowania

- Środki własne budżetowe powiatu
- PO Polska Cyfrowa 2014-2020
- RPO WP 2014-2020: Oś priorytetowa II. Cyfrowe podkarpackie

Monitoring

Coroczna analiza dostępnych danych z zakresu infrastruktury społeczeństwa informacyjnego. W tym procesie rekomendowane jest użycie wskaźników tego rodzaju:

- Liczba systemów informatycznych ułatwiających załatwianie spraw administracyjnych w urzędach
- Liczba usług administracji publicznej dostępnych on-line
- Liczba utworzonych zasobów cyfrowych

Cel operacyjny 4 - Rozwój sektora MŚP

Typy działań/zadania:

- Preferowanie rozwoju drobnej przedsiębiorczości na terenie powiatu (branże innowacyjne[1], turystyka, żywność ekologiczna)
- Rozwój terenów przeznaczonych pod nowe podmioty prowadzące działalność gospodarczą
- Prowadzenie działań zmierzających do uporządkowania planów zagospodarowania przestrzennego gmin należących do powiatu
- Zwiększanie zakresu dostępu do informacji związanych z zagospodarowaniem przestrzennym
- Aktywizacja gospodarcza społeczności lokalnych - stworzenie systemu promocji gospodarki powiatu z uwzględnieniem specyfiki poszczególnych gmin (współpraca z gminami)

Potencjalne źródła finansowania

- Środki własne budżetowe powiatu
- Środki budżetowe gmin
- RPO WP 2014-2020: Oś priorytetowa I. Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka. Działanie 1.2. Badania przemysłowe, prace rozwojowe oraz ich wdrożenia
- RPO WP 2014-2020: Oś priorytetowa I. Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka. Działanie 1.3. Promowanie przedsiębiorczości
- PROW 2014-2020P6: Promowanie włączenia społecznego, zmniejszania ubóstwa oraz rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich

Monitoring

Coroczna analiza dostępnych danych z zakresu rozwoju MŚP. W tym procesie rekomendowane jest użycie wskaźników tego rodzaju:

- Liczba nowopowstałych podmiotów gospodarczych (branże innowacyjne, turystyka, żywność ekologiczna)
- Liczba dostępnych aktualnych planów zagospodarowania przestrzennego
- % powierzchni objęty miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego
- Stworzony system promocji gospodarki powiatu z uwzględnieniem specyfiki poszczególnych gmin
- Wielkość wsparcia pozyskanego przez przedsiębiorców z dotacji unijnych
- Powierzchnia dostępnych terenów inwestycyjnych
- Liczba opracowanych ofert inwestycyjnych
- Liczba ofert inwestycyjnych wysłanych do konkretnych firm z kraju i z zagranicy
- Liczba firm, które ulokowały się na utworzonych terenach inwestycyjnych

Cel operacyjny 5 - Budowanie wizerunku i marki powiatu opartej na potencjale gospodarczym

Typy działań/zadania:

- Opracowanie strategii marki powiatu

[1] Na przykład: food e'commerce, zdrowe napoje, telemedycyna, technologia Augmented Reality - ważne, by przedsięwzięcie było perspektywiczne, zarządzane zgodnie ze światowymi trendami.

- Opracowanie programu promocji powiatu rzeszowskiego
- Promocja produktów lokalnych pochodzących z terenu powiatu

Potencjalne źródła finansowania

- Środki własne budżetowe powiatu
- PROW 2014-2020P3: Wspieranie organizacji łańcucha żywnościowego, w tym przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych, dobrostanu zwierząt oraz zarządzania ryzykiem w rolnictwie

Monitoring

Coroczna analiza dostępnych danych z zakresu promocji i wizerunku powiatu. W tym procesie rekomendowane jest użycie wskaźników tego rodzaju:

- Opracowana strategia marki powiatu
- Opracowany program promocji powiatu
- Liczba zrealizowanych projektów w zakresie promocji powiatu

Tabela 8 Cel strategiczny II - Ochrona środowiska naturalnego i dóbr kultury oraz ich racjonalne wykorzystanie

Cel strategiczny II - Ochrona środowiska naturalnego i dóbr kultury oraz ich racjonalne wykorzystanie

Podejmowanie działań nakierowanych na ochronę i poprawę stanu środowiska naturalnego oraz dóbr kultury jest jednym z podstawowych elementów zrównoważonego rozwoju. Ochrona walorów przyrodniczych i kulturalnych warunkuje realizację wielu działań w tym dotyczących rozwoju turystki, rolnictwa i gospodarki. Powiat dysponuje potencjałem do rozwoju turystyki. Dlatego należy podejmować działania w celu wyposażenia powiatu w infrastrukturę rekreacyjno-turystyczną.

Cel operacyjny 1 - Ochrona i poprawa stanu środowiska naturalnego

Typy działań/zadania:

- Zalesianie gruntów o niskiej klasie lub trudno dostępnych do uprawy rolniczej
- Opracowanie programu edukacji ekologicznej mieszkańców i jego realizacja
- Promocja powiatu w kontekście funkcjonowania rolnictwa oraz produkcji rolnej
- Edukacja dotycząca racjonalnego wykorzystania zasobów środowiska
- Ochrona ekosystemów leśnych, m.in. poprzez wspieranie działań na rzecz inwentaryzacji i likwidacji dzikich wysypisk śmieci oraz czynności prewencyjnych

Potencjalne źródła finansowania

- Środki własne budżetowe powiatu
- RPO WP 2014-2020: Oś priorytetowa IV. Ochrona środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego
- PROW 2014-2020: Scalanie gruntów; Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych

- Program Współpracy Transgranicznej EIS Polska-Białoruś-Ukraina 2014-2020

Monitoring

Coroczna analiza dostępnych danych z zakresu stanu środowiska naturalnego. W tym procesie rekomendowane jest użycie wskaźników tego rodzaju:

- Ilość zalesionych gruntów rolnych
- Liczba opracowanych programów edukacji ekologicznej mieszkańców
- Liczba zrealizowanych działań związanych z promocją powiatu w kontekście funkcjonowania rolnictwa oraz produkcji rolnej
- Liczba podjętych działań, związanych z racjonalnym wykorzystaniem zasobów środowiska

Powiat będzie również współpracował z gminami we wszelkich działaniach, które służą rozwiązaniu problemu nieoczyszczanych ścieków komunalnych i prowadzą do poprawy stanu wód, a także wspomagał działania w zakresie zapewnienia właściwego stanu urządzeń melioracyjnych oraz budowy zbiorników małej retencji (gwarantujących bezpieczeństwo powodziowe)[2].

Cel operacyjny 2 - Ochrona i restauracja dóbr kultury

Typy działań/zadania:

- Renowacja, rewitalizacja i konserwacja zabytków i obiektów dziedzictwa kulturowego z terenu powiatu
- Upowszechnianie lokalnego dziedzictwa kulturowego we współpracy z instytucjami i twórcami kultury
- Zwiększenie poziomu wykorzystania dziedzictwa kulturowego przez odwiedzających i mieszkańców

Potencjalne źródła finansowania

- Środki własne budżetowe powiatu
- Roczne programy finansowania kultury realizowane przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
- Program Interreg V-A Polska-Słowacja 2014-2020
- RPO WP 2014-2020: Oś priorytetowa IV. Ochrona środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego; Oś priorytetowa I. Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka

Monitoring

Coroczna analiza dostępnych danych z zakresu ochrony i restauracji dóbr kultury. W tym procesie rekomendowane jest użycie wskaźników tego rodzaju:

- Liczba projektów związanych z renowacją, rewitalizacją i konserwacją zabytków i obiektów dziedzictwa kulturowego z terenu powiatu
- Liczba projektów związanych z upowszechnianiem lokalnego dziedzictwa kulturowego
- Udział mieszkańców w kulturze[3]
- Liczba turystów odwiedzających powiat

[2] Przez współpracę rozumie się uczestnictwo w procesie planowania, wzajemne informowanie, konsultowanie, wspólne diagnozowanie potrzeb i problemów oraz inicjowanie przedsięwzięć.

[3] Badanie za pomocą ankiety online, dostępne dane GUS, dane instytucji kultury

Cel operacyjny 3 - Tworzenie warunków do zwiększenia dostępności mieszkańców do usług kultury

Typy działań/zadania:

- Tworzenie i promocja oferty kulturalnej, rekreacyjnej i turystycznej powiatu
- Promocja i upowszechnianie folkloru i kultury mieszkańców powiatu rzeszowskiego
- Opracowanie, aktualizacja i udostępnienie[4] mieszkańcom i turystom kalendarza wydarzeń kulturalnych i sportowych
- Podejmowanie działań zmierzających do utworzenia w partnerstwie publiczno-prywatnym centrum rekreacyjnego na terenie powiatu rzeszowskiego, stwarzającego warunki do poprawy jakości życia mieszkańców powiatu oraz wzrostu liczby odwiedzających

Potencjalne źródła finansowania

- Środki własne budżetowe powiatu
- Środki budżetowe gmin
- Program Współpracy Transgranicznej Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa Polska-Białoruś-Ukraina 2014-2020
- RPO WP 2014-2020: Oś priorytetowa IV. Ochrona środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego

Monitoring

Coroczna analiza dostępnych danych z zakresu dostępu mieszkańców do usług kultury. W tym procesie rekomendowane jest użycie wskaźników tego rodzaju:

- Liczba zorganizowanych wydarzeń kulturalnych i sportowych
- Liczba mieszkańców biorących udział w wydarzeniach
- Liczba projektów związanych z promocją i upowszechnianiem folkloru i kultury mieszkańców powiatu rzeszowskiego
- Opracowany kalendarz wydarzeń kulturalnych i sportowych
- Liczba działań zmierzających do utworzenia w partnerstwie publiczno-prywatnym centrum rekreacyjnego na terenie powiatu rzeszowskiego

Tabela 9 Cel strategiczny III - Rozwój zasobów ludzkich i instytucjonalnych

Cel strategiczny III - Rozwój zasobów ludzkich i instytucjonalnych

Zapewnienie właściwej jakości życia mieszkańców jest jednym z najistotniejszych przyjętych kierunków rozwoju powiatu. Należy tworzyć warunki do rozwoju osobistego i zawodowego, zapewnienie poczucia bezpieczeństwa zdrowotnego i socjalnego mieszkańców.

Bardzo ważnym elementem jest zwiększenie aspiracji edukacyjnych i kulturowych oraz wzmocnienie proedukacyjnych postaw wśród mieszkańców, w tym szczególnie wzmocnienie aspiracji młodzieży do kontynuowania kształcenia na poziomie średnim i wyższym. Powinno się podejmować działania na rzecz podnoszenia wykształcenia mieszkańców na wszystkich poziomach edukacji. Działania te powinny dotyczyć nie tylko rozwoju infrastruktury edukacyjnej, ale również jakości kształcenia i wsparcia rozwoju młodzieży (w tym młodzieży najbardziej uzdolnionej). Podstawowym zadaniem w

[4] Strona www, portale społecznościowe

zakresie ochrony zdrowia jest osiągnięcie istotnego wzrostu udziału osób objętych programami profilaktyki, opieki i rehabilitacji, natomiast w zakresie pomocy społecznej zapewnienie skutecznego wsparcia dla rodzin dysfunkcyjnych i patologicznych zgodnie z zadaniami powiatu.

Cel operacyjny 1 - Rozwój edukacji

Typy działań/zadania:

- Podnoszenie jakości zarządzania w oświacie
- Opracowanie Zintegrowanego Programu Rozwoju Oświaty w Powiecie (kierunki kształcenia i rozwoju bazy)[5]
- Modyfikacja i rozwój oferty szkolnictwa powiatowego zgodnie z aktualnymi potrzebami

Potencjalne źródła finansowania

- Środki własne budżetowe powiatu
- Program Interreg V-A Polska-Słowacja 2014-2020
- RPO WP 2014 - 2020: Oś priorytetowa IX. Jakość edukacji i kompetencji w regionie
- RPO WP 2014-2020: Oś priorytetowa VI. Spójność przestrzenna i społeczna
- PO WER 2014-2020: Oś Priorytetowa II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji

Monitoring

Coroczna analiza dostępnych danych z zakresu rozwoju edukacji. W tym procesie rekomendowane jest użycie wskaźników tego rodzaju:

- Liczba projektów związanych z podnoszeniem jakości zarządzania w oświacie
- Liczba projektów związanych z modyfikacją i rozwojem ofert szkolnictwa powiatowego
- Opracowany Zintegrowany Program Rozwoju Oświaty w Powiecie

Cel operacyjny 2 - Przeciwdziałanie bezrobociu, aktywizacja rynku pracy i wzrost kompetencji zawodowych mieszkańców powiatu

Typy działań/zadania:

- Udzielanie kompleksowego wsparcia w zakresie aktywizacji zawodowej mieszkańców powiatu
- Promowanie usług i instrumentów rynku pracy przez Powiatowy Urząd Pracy przy wykorzystaniu nowoczesnych narzędzi komunikacji
- Organizacja kursów i szkoleń dla osób bezrobotnych i zagrożonych utratą pracy

Potencjalne źródła finansowania

- Środki własne budżetowe powiatu
- RPO WP 2014 - 2020: Oś priorytetowa VII. Regionalny rynek pracy
- PO WER 2014 - 2020:Oś priorytetowa I Osoby młode na rynku pracy
- PO WER 2014-2020 Działanie 2.4 Modernizacja publicznych i niepublicznych służb zatrudnienia oraz lepsze dostosowanie ich do potrzeb rynku pracy

Monitoring

[5] Samodzielnie lub powiatowo-gminny

Coroczna analiza dostępnych danych z zakresu rynku pracy i przeciwdziałania bezrobociu. W tym procesie rekomendowane jest użycie wskaźników tego rodzaju:

- Spadek stopy bezrobocia
- Liczba osób, którym udzielono wsparcia w zakresie aktywizacji zawodowej
- Liczba zorganizowanych kursów i szkoleń dla osób bezrobotnych
- Liczba osób bezrobotnych i zagrożonych utratą pracy, które wzięły udział w zorganizowanych kursach i szkoleniach
- Udział wydatków powiatu na aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu
- Liczba osób, które uzyskały wsparcie na podjęcie działalności gospodarczej
- Liczba projektów zrealizowanych z PO WER

Cel operacyjny 3 - Prowadzenie działań w kierunku tworzenia warunków prowadzących do zwiększenia dostępności i podniesienia jakości w sferze ochrony zdrowia

Typy działań/zadania:

- Poszerzenie zakresu świadczonych usług medycznych w placówkach służby zdrowia powiatu rzeszowskiego
- Zwiększenie dostępności specjalistycznych usług medycznych w placówkach powiatowych i podniesienie poziomu świadczonych przez nie usług medycznych
- Prowadzenie działań w kierunku zapewnienia kompleksowej opieki w zakresie zdrowia psychicznego mieszkańców powiatu rzeszowskiego, w tym z wykorzystaniem zespołów leczenia środowiskowego
- Ograniczanie skutków niepełnosprawności poprzez rehabilitację osób niepełnosprawnych
- Promocja zdrowego stylu życia oraz aktywnego i zdrowego starzenia się
- Realizacja programów zdrowotnych skierowanych do różnych środowisk i grup wiekowych

Potencjalne źródła finansowania

- Środki własne budżetowe powiatu
- RPO WP 2014 - 2020: Oś priorytetowa VIII. Integracja społeczna
- RPO WP 2014-2020: Oś priorytetowa VI. Spójność przestrzenna i społeczna
- PO WER 2014-2020: Oś priorytetowa V. Wsparcie dla obszaru zdrowia

Monitoring

Coroczna analiza dostępnych danych z zakresu opieki zdrowotnej. W tym procesie rekomendowane jest użycie wskaźników tego rodzaju:

- Liczba placówek służby zdrowia
- Liczba lekarzy specjalistów dostępnych w placówkach powiatowych
- Liczba udzielonych porad specjalistycznych
- Liczba lekarzy i personelu medycznego przypadająca na 10 000 mieszkańców
- Liczba inicjatyw związanych z zapewnieniem kompleksowej opieki w zakresie zdrowia psychicznego mieszkańców

- Liczba osób niepełnosprawnych korzystających ze sprzętu rehabilitacyjnego, ortopedycznego i pomocniczego
- Liczba wdrożonych programów profilaktycznych oraz przeprowadzonych badań profilaktycznych
- Liczba wydawanych materiałów edukacyjnych dotyczących zdrowego trybu życia

Cel operacyjny 4 - Koordynacja i integracja działań w zakresie rozwiązywania problemów społecznych na terenie Powiatu Rzeszowskiego

Typy działań/zadania:

- Poprawa jakości życia oraz wsparcie osób w przezwyciężaniu trudnych sytuacji życiowych
- Poprawa warunków społecznego funkcjonowania oraz wsparcie dla osób niepełnosprawnych
- Rozwój rodzinnych i wspieranie instytucjonalnych form pieczy zastępczej
- Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie i ochrona ofiar przemocy domowej
- Rozwój współpracy między instytucjami oraz organizacjami pozarządowymi działającymi w obszarze polityki społecznej w powiecie

Potencjalne źródła finansowania

- Środki własne budżetowe powiatu
- Środki celowe z budżetu państwa
- RPO WP 2014 - 2020: Oś priorytetowa VI. Spójność przestrzenna i społeczna
- RPO WP 2014 - 2020: Oś priorytetowa VIII. Integracja społeczna

Monitoring

Coroczna analiza dostępnych danych z zakresu polityki społecznej. W tym procesie rekomendowane jest użycie wskaźników tego rodzaju:

- Liczba osób objętych wsparciem
- Liczba osób umieszczonych w domach pomocy społ.,
- Liczba skierowanych do środowiskowego domu samopomocy
- Liczba osób korzystających z mieszkań chronionych
- Liczba osób niepełnosprawnych objętych wsparciem (dofinansowania PFRON)
- Liczba osób korzystających z OIK
- Liczba osób uczestniczących w programach korekcyjno - edukacyjnych
- Liczba działań zrealizowanych w ramach przeciwdziałania przemocy w rodzinie
- Liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej (rodzinnej i instytucjonalnej
- Liczba przyznanych świadczeń dla rodzin zastępczych, dla wychowanków rodzin zastępczych, i placówek opiekuńczo-wychowawczych
- Liczba spotkań, szkoleń i innych form wsparcia dla rodzin zastępczych i ich wychowanków
- Liczba odbytych spotkań, szkoleń, konsultacji doradczych (w ramach współpracy między instytucjami oraz organizacjami działającymi w obszarze polityki społecznej)

Wyznaczone cele strategiczne i operacyjne nie posiadają układu hierarchicznego i mogą być realizowane równocześnie, w zależności od dostępności środków finansowych oraz zaangażowania się we wdrażanie strategii poszczególnych instytucji i podmiotów. W obrębie każdego z celów operacyjnych wskazano propozycje zadań, których realizacji należy się podjąć, aby osiągnąć wyznaczone cele operacyjne i cele strategiczne. Sformułowane zadania nie mają sztywnego, zamkniętego charakteru. Mogą one być przebudowywane lub też uszczegółowiane w miarę pojawiania się realnych możliwości ich realizacji. Wyznaczone zadania określają rodzaje projektów, możliwych do sfinansowania ze środków własnych i innych źródeł krajowych i zagranicznych.

Realizacja większości działań określonych w Strategii Rozwoju Powiatu Rzeszowskiego na lata 2016-2023 nie będzie możliwa bez zaangażowania na ten cel odpowiednich środków finansowych. Zapisy Strategii winny być corocznie analizowane i brane pod uwagę przy opracowywaniu projektu budżetu powiatu, wieloletniej prognozy finansowej oraz przy formułowaniu zasad postępowania w zakresie pozyskiwania przez powiat zewnętrznych środków finansowych.
Ustalenia zawarte w Strategii posłużą także jako wskazówki do współpracy z partnerami samorządowymi, społecznymi oraz rynkowymi i - w konsekwencji - podejmowania wspólnych przedsięwzięć służących zaspokojeniu potrzeb mieszkańców powiatu.

PROPONOWANE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Działania służące realizacji wyznaczonych w Strategii celów, realizowane przez Starostwo Powiatowe i jednostki organizacyjne powiatu, finansowane będą z budżetu powiatu oraz źródeł dodatkowych - takich jak fundusze pomocowe Unii Europejskiej, dotacje czy partnerstwo publiczno-prywatne.

Budżet powiatu

Budżet powiatu rzeszowskiego będzie źródłem finansowania wielu celów i zadań założonych w Strategii. Będą to jednak głównie zadania mniejsze i najpilniejsze. Ważne jest efektywne gospodarowanie posiadanymi środkami budżetowymi i wspieranie w pierwszej kolejności takich zadań, które będą mogły przynosić oszczędności lub generować dochody.
Uzupełnieniem finansowania mogą być środki przekazane z budżetów gmin powiatu, w zakresie wspólnej z gminami realizacji niektórych zadań, a także budżet państwa w zakresie zleconych zadań administracji państwowej oraz dotacji.

Fundusze pomocowe

Podstawowe źródło finansowania najważniejszych i największych zadań Strategii stanowić będą środki pomocowe. Niezbędne jest odpowiednie przygotowanie inwestycji pod względem dokumentacyjnym, nawiązywanie współpracy z wieloma partnerami, jak również wspieranie instytucji i organizacji pozyskujących środki na cele niezwiązane z inwestycjami, lecz ważne dla mieszkańców powiatu, jak pomoc społeczna, zwalczanie bezrobocia czy rozwój rekreacji, turystyki oraz współpracy w dziedzinie kultury.

Podstawowymi narzędziami realizacji Strategii mogą być:

- Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014 - 2020.
- Krajowe programy operacyjne (PO) na okres programowania 2014-2020 tj. PO Inteligentny Rozwój, PO Infrastruktura i Środowisko, PO Wiedza Edukacja Rozwój, PO Polska Cyfrowa, PO Polska Wschodnia, PO Pomoc Techniczna oraz inne programy krajowe jak Fundusz Inicjatyw Obywatelskich.
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, szczególnie w zakresie realizacji Lokalnych Strategii Rozwoju i wspierania działań Lokalnych Grup Działania.
- Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej Interreg V, (szczególnie programy Rzeczpospolita Polska - Republika Słowacka, Europa Centralna, Region Morza Bałtyckiego, oraz Polska-Białoruś-Ukraina).
- Międzynarodowy Fundusz Wyszehradzki.

Partnerstwo publiczno-prywatne

Wszelkie zadania inwestycyjne wymagają opracowania konkretnych koncepcji ukierunkowania i znalezienia dla nich optymalnej metody wdrożenia i realizacji. Brak środków budżetowych powoduje, że zamiar zaproszenia prywatnych inwestorów do współfinansowania i wykonywania zadań publicznych staje się coraz bardziej atrakcyjny. Proces pozyskania inwestora bazuje na polskim prawie, ustawie o zamówieniach publicznych. Infrastruktura wybudowana przez inwestora prywatnego po wygaśnięciu umowy staje się własnością powiatu.

Przedsięwzięcia, w których występuje współpraca sektora prywatnego z podmiotem publicznym wymagają konsultacji społecznych w celu uzyskania akceptacji, a konsultacje muszą zostać poprzedzone negocjacjami z pracownikami sektora publicznego (przedsiębiorstwa komunalne), których stanowiska pracy mogłyby ulec likwidacji lub też sposób wykonywania obowiązków podlegałby istotnym zmianom w rezultacie przekształcenia przedsiębiorstwa.

Istotnym zadaniem w zakresie rozwoju partnerstwa publiczno-prywatnego jest opracowanie i wdrożenie procedur takiej współpracy w ramach małych i średnich inwestycji - zwłaszcza w turystyce i edukacji.

Realizacja zadań strategii przez inne podmioty

Działania służące realizacji celów strategii podejmowane przez inne instytucje, przedsiębiorstwa, organizacje pozarządowe i osoby prywatne mogą być finansowane z ich środków własnych, odpowiednich programów pomocowych i dotacji, a także środków pozyskanych w ramach zbiórek publicznych.

SYNERGIA

ZGODNOŚĆ CELÓW Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI WOJEWÓDZTWA, KRAJU ORAZ UNII EUROPEJSKIEJ

Dokumenty strategiczne		P1	P2	P3
Strategia Europa 2020	Cel 1. Osiągnięcie wskaźnika zatrudnienia na poziomie 75%.	■		
	Cel 3. Zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych o 20%.		■	
	Cel 4. Podniesienie poziomu wykształcenia.			■
	Cel 5. Wspieranie włączenia społecznego.			■
Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030	Cel 2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów.	■		
	Cel 3. Poprawa dostępności terytorialnej kraju w rożnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej.	■		
	Cel 4. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski.		■	
	Cel 6. Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.	■	■	
Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030	Cel 1. Wspieranie prorozwojowej alokacji zasobów w gospodarce, stworzenie warunków dla wzrostu oszczędności oraz podaży pracy i innowacji.	■		
	Cel 3. Poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki.			■
	Cel 4. Wzrost wydajności i konkurencyjności gospodarki.	■		
	Cel 5. Stworzenie Polski Cyfrowej.	■		
	Cel 6. Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfare state".			■
	Cel 7. Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz ochrona i poprawa stanu środowiska.		■	
	Cel 10. Stworzenie sprawnego państwa jako modelu działania administracji publicznej	■		
	Cel 11. Wzrost społecznego kapitału rozwoju.			■
Strategia Rozwoju Kraju 2020	Cel I.1. Przejście od administrowania do zarządzania rozwojem.			■
	Cel I.3. Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela.	■		■
	Cel II.1. Wzmocnienie stabilności makroekonomicznej.	■		
	Cel II.2. Wzrost wydajności gospodarki.	■		
	Cel II.3. Zwiększenie innowacyjności gospodarki.	■		

	Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego.			■
	Cel II.5. Zwiększenie wykorzystania technologii cyfrowych.	■		
	Cel II.6. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko		■	
	Cel II.7. Zwiększenie efektywności transportu	■		
	Cel III.1. Integracja społeczna.			■
	Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych.	■		■
	Cel III.3. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych.		■	
Strategia Rozwoju Województwa - Podkarpackie 2020	Cel 1. Rozwijanie przewag regionu w oparciu o kreatywne specjalizacje jako przejaw budowania konkurencyjności krajowej i międzynarodowej	■		
	Cel 2. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego jako czynników: innowacyjności regionu oraz poprawy poziomu życia mieszkańców			■
	Cel 3. Podniesienie dostępności oraz poprawa spójności funkcjonalno- przestrzennej jako element budowania potencjału rozwojowego regionu	■		■
	Cel 4. Racjonalne i efektywne wykorzystanie zasobów z poszanowaniem środowiska naturalnego sposobem na zapewnienie bezpieczeństwa i dobrych warunków życia mieszkańców oraz rozwoju gospodarczego województwa		■	■

WDRAŻANIE I MONITOROWANIE

Monitorowanie staje się kluczowym elementem zarządzania rozwojem lokalnym. Monitorowanie sytuacji społeczno-ekonomicznej, analiza skutków ekonomicznych planowanych przedsięwzięć jest podstawą optymalnych wyborów realizowanych przedsięwzięć. Monitoring bieżący daje informacje czy realizowane projekty zamieniają się na zakładane produkty, a ewaluacja realizacji celów Strategii poprzez ocenę stopnia osiągnięcia zakładanych wskaźników jest ostateczną oceną efektywności prowadzonej polityki rozwoju. Dane z monitoringu służą do oceny skuteczności realizowanych działań i pozwalają na bardziej efektywne wydatkowanie środków publicznych.
System monitorowania Strategii oparty jest o wskaźniki jej realizacji oraz wiedzę pozyskiwaną z poszczególnych wydziałów starostwa powiatowego i instytucji współrealizujących Strategię. Celem przyjętego systemu jest ocena, zwiększenie efektywności i skuteczności realizowanych działań prorozwojowych.
Sugeruje się, aby oceny postępów we wdrażaniu strategii dokonywać w cyklu rocznym w oparciu o zestaw bazowych wskaźników, wskazanych w matrycach celów. Wskaźniki ujęte w tabelach nie stanowią obligatoryjnego zestawu danych, którego zebranie będzie warunkiem poprawności realizacji zadania monitoringu. Są to rodzaje danych rekomendowane i możliwe do zastosowania przy ocenie skuteczności podjętych działań. Niemniej jednak warto dla celów porównawczych, w miarę możliwości, dobrać zbiór wskaźników możliwych do zebrania rok do roku.
Efektywnej sprawozdawczości realizacji Strategii służyć będą podstawowe instrumenty monitoringu w postaci raportów, których zadaniem będzie odpowiedź na pytania dotyczące stopnia realizacji celów. Ich celem będzie zbieranie i synteza danych ze statystyk publicznych oraz z innych wydziałów i jednostek podległych Powiatu Rzeszowskiego.

Źródłem wiedzy nt. wartości poszczególnych wskaźników będą dane pochodzące z:

- Oficjalnej statystyki publicznej, prezentowanej w formie baz danych typu Bank Danych Regionalnych GUS, portalach internetowych GUS i US w Rzeszowie, rocznikach i biuletynach statystycznych.
- Internetowych narzędzi i systemów monitorowania polityki rozwoju typu: STRATEG - http://strateg.stat.gov.pl/, SAS - System Analiz Samorządowych http://www.sas24.org/, Moja Polis - http://www.mojapolis.pl/, i innych.
- Analiz i ekspertyz niezależnych instytutów i jednostek badawczych.
- Innych publicznie dostępnych danych na temat sytuacji społeczno-gospodarczej powiatu typu listy rankingowe, oceny, raporty, itp.
- Informacji i opracowań wewnętrznych Starostwa Powiatowego, podległych instytucji, Urzędów Gmin z terenu powiatu.

AKTUALIZACJA STRATEGII

Ze względu na zachodzące w obszarze społecznym i gospodarczym powiatu rzeszowskiego zmiany i dynamiczny charakter Strategii konieczny jest monitoring założonych celów oraz ewentualne wprowadzanie zmian do przedmiotowego dokumentu. Sugeruje się aktualizację niniejszej Strategii w roku 2020, co ma związek z zakończeniem okresu programowania 2014

- 2020 i koniecznością opracowania nowej strategii rozwoju województwa podkarpackiego albowiem dokument ten ma wyznaczoną datę skrajną - rok 2020. Aktualizacja Strategii powinna być poprzedzona sprawozdaniem z realizacji określonych celów, na podstawie założonych wskaźników. Konieczne będzie również opracowanie syntetycznej diagnozy społeczno - gospodarczej powiatu, która pozwoli na ponowną ocenę kondycji społeczno - gospodarczej diagnozowanego obszaru.

GŁÓWNE INSTYTUCJE I PODMIOTY ZAANGAŻOWANE WE WDRAŻANIE STRATEGII

Kluczową rolę w procesie wdrażania strategii odgrywać będzie Zarząd Powiatu Rzeszowskiego. Zarząd odpowiada za ogólną koordynację procesu wdrażania i monitorowania strategii. Jego rola strategiczna polega na stymulowaniu i koordynacji działań podejmowanych przez różnorodne podmioty i środowiska, jak również w mobilizowaniu oraz integrowaniu zasobów pozostających w ich dyspozycji - na rzecz realizacji celów strategicznych wynikających z Wykazu przedsięwzięć Wieloletniej Prognozy Finansowej.

Instytucjami wspomagającymi Starostwo Powiatowe w procesie wdrażania strategii są:

- Rada Powiatu;
- Jednostki organizacyjne podległe samorządowi powiatu, w tym: Zarząd Dróg Powiatowych, Powiatowy Urząd Pracy, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie itp.;
- Placówki szkolno-wychowawcze;
- Instytucje kultury (muzea, domy kultury, biblioteki);
- Ośrodki sportu i rekreacji;
- Komenda Miejska PSP w Rzeszowie;
- Komenda Miejska Policji w Rzeszowie;
- Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna;
- Powiatowy Inspektorat Weterynaryjny;
- Inne.

Instytucjami partnerskimi, które zarządzają określonymi instrumentami i programami, w ramach których będą finansowane niektóre działania wynikające ze strategii, będą:

- Urząd Marszałkowski wraz z instytucjami zaangażowanymi w zarządzanie i wdrażanie Regionalnego Programu Operacyjnego 2014-2020 oraz wybranych działań w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020;
- Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (jako instytucja zaangażowana we wdrażanie Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020);
- Agencje rozwoju regionalnego oraz wspierania przedsiębiorczości;
- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (jako instytucja pośrednicząca w wydatkowaniu środków w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020);
- Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych;
- Inne.

Ważnymi pomiotami, których udział w realizacji celów jest istotny, są podmioty realizujące poszczególne projekty, jak i beneficjenci końcowi objęci wsparciem i działaniami projektowymi, w tym przede wszystkim:

- gminy wchodzące w skład powiatu;
- przedsiębiorcy i organizacje ich zrzeszające;
- instytucje otoczenia biznesu;
- rolnicy i ich zrzeszenia;
- organizacje pozarządowe, w tym Lokalne Grupy Działania;
- osoby podnoszące swoje kwalifikacje zawodowe;
- bezrobotni i osoby wykluczone.

REKOMENDACJE DZIAŁAŃ DLA POZOSTAŁYCH INSTYTUCJI I PODMIOTÓW FUNKCJONUJĄCYCH W GRANICACH ADMINISTRACYJNYCH POWIATU RZESZOWSKIEGO

Typy działań wskazane w ramach wytyczonych celów operacyjnych należą do kompetencji samorządu powiatowego i mogą być realizowane samodzielnie lub w partnerstwie. Strategia powinna jednak uwzględniać wszystkie działania, które kompleksowo przyczynią się do osiągnięcia wyznaczonych celów. Dlatego też zostały opracowane propozycje rekomendowanych działań dla pozostałych instytucji i podmiotów funkcjonujących w granicach administracyjnych powiatu rzeszowskiego.

- Rozwój systemu komunikacji i przewozów pasażerskich na obszarze powiatu
- Informatyzacja powiatu (budowa, rozbudowa lub przebudowa sieci dostępowej do Internetu na obszarach o najmniejszej jego dostępności)
- Inwestycje wykorzystujące odnawialne źródła energii
- Uporządkowanie i rozbudowa infrastruktury wodno-ściekowej w gminach
- Podejmowanie działań w zakresie zapewnienia właściwego stanu urządzeń melioracyjnych oraz budowa zbiorników małej retencji
- Budowanie partnerstw ponadlokalnych w rozwiązywaniu wspólnych problemów (w tym również z zaangażowaniem organizacji pozarządowych i przedsiębiorców)
- Integracja środowisk twórczych oraz inspirowanie powstania struktur sieciowych i klastrowych w sferze kultury
- Rozwój przedsiębiorczości, związanej z turystyką (budowa obiektów noclegowych i gastronomicznych, a także atrakcji turystycznych)
- Rozwój przedsiębiorczości społecznej
- Rozwój kompetencji zawodowych i podnoszenie kwalifikacji kadr medycznych
- Integracja lokalnych przedsiębiorców w celu wymiany doświadczeń i dobrych praktyk
- Tworzenie grup producenckich
- Budowa targowisk lub obiektów przeznaczonych na cele promocji i sprzedaży lokalnych produktów, a także organizacja kiermaszów i targów tego rodzaju produktów
- Rozwój firm z branży przetwórstwa rolno-spożywczego wykorzystującego lokalne zasoby produkcji rolnej, rybackiej i leśnej
- Modernizacja gospodarstw rolnych w kierunku zwiększenia ich konkurencyjności na rynku, a także podnoszenie wiedzy i kwalifikacji rolników w tym zakresie
- Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w przedsiębiorstwach
- Uporządkowanie i rozbudowa infrastruktury wodno-ściekowej w gminach

- Działań w zakresie zapewnienia właściwego stanu urządzeń melioracyjnych oraz budowa zbiorników małej retencji (gwarantujących bezpieczeństwo powodziowe)
- Inwestycje wykorzystujące odnawialne źródła energii

Lista rekomendacji nie wyczerpuje wszystkich możliwości dla każdego z podmiotów czy instytucji funkcjonujących na terenie powiatu rzeszowskiego. Wskazówki i rekomendacje stanowić mogą także propozycje zadań zgłoszone przez mieszkańców, przedsiębiorców i przedstawicieli władz gminnych, które zawarto w Raportach z badań.

SYNERGIA

Spis tabel

Tabela 1 Analiza wskaźnikowa - procesy demograficzne 6
Tabela 2 Analiza wskaźnikowa - sfera społeczna 7
Tabela 3 Analiza wskaźnikowa - sfera gospodarcza 9
Tabela 4 Analiza wskaźnikowa - infrastruktura techniczna 10
Tabela 5 Analiza SWOT powiatu rzeszowskiego 12
Tabela 6 Zasady i wartości Powiatu Rzeszowskiego 19
Tabela 7 Cel strategiczny I - Rozwój gospodarczy, rozwój infrastruktury technicznej i społecznej 22
Tabela 8 Cel strategiczny II - Ochrona środowiska naturalnego i dóbr kultury oraz ich racjonalne wykorzystanie 25
Tabela 9 Cel strategiczny III - Rozwój zasobów ludzkich i instytucjonalnych 27

ZAŁĄCZNIK DO STRATEGII ROZWOJU POWIATU RZESZOWSKIEGO NA LATA 2016-2023 - DIAGNOZA STANU WYJŚCIOWEGO POWIATU RZESZOWSKIEGO

SYNERGIA

SPIS TREŚCI

WSTĘP 4

INFRASTRUKTURA I ŚRODOWISKO 4

1. Podstawowe informacje 4
1.1. Położenie, podział administracyjny, ludność 4
1.2. Struktura demograficzna 7
1.3. Charakterystyka gmin powiatu rzeszowskiego 10
1.4. Zasoby 14

2. Zagospodarowanie przestrzenne 15
2.1. Uwarunkowania ochrony środowiska przyrodniczego 15
2.1.1. Obszary krajobrazu chronionego 16
2.1.2. Rezerwaty 18
2.1.3. Sieć obszarów Natura 2000 19

3. Infrastruktura drogowa i techniczna 21
3.1 Komunikacja 21
3.2. Infrastruktura techniczna 26
3.2.1. Gospodarka wodno - ściekowa 26
3.2.2. Gospodarka odpadami 31
3.2.3. Sieć gazowa 32

GOSPODARKA I RYNEK PRACY 32

4. Gospodarka 32
4.1. Gospodarka pozarolnicza 32
4.1.1. Tereny inwestycyjne 35
4.1.2. Instytucje otoczenia biznesu 37
4.2. Rolnictwo 39
4.3. Zatrudnienie i rynek pracy 43
4.4. Wynagrodzenia 44
4.5. Bezrobocie 44

BEZPIECZEŃSTWO, ZDROWIE I POLITYKA SPOŁECZNA 46

5. Bezpieczeństwo publiczne 46
5.1. Policja 46
5.2. Bezpieczeństwo przeciwpożarowe i przeciwpowodziowe 49
5.3. Ochrona zdrowia 50

6. Polityka społeczna 56
6.1. Pomoc społeczna 56
6.2. Mieszkalnictwo 66
6.3. Aktywizacja zawodowa bezrobotnych 67
6.4. Jakość kapitału społecznego 69

EDUKACJA I WSPÓŁPRACA 70

7. Edukacja 70

8. Współpraca samorządu z organizacjami pozarządowymi 83

KULTURA, TURYSTYKA I PROMOCJA 90

9. Dziedzictwo kulturowe 90

10. Baza sportowa 101

11. Turystyka i rekreacja 104

12. Jakość rządzenia w powiecie rzeszowskim 107
12.1. Analiza zdolności inwestycyjnej powiatu 107
12.2. Praktyka planowania strategicznego i promowania powiatu 110

Spis rysunków 113

Spis tabel 113

Spis wykresów 115

WSTĘP

Przeprowadzona diagnoza strategiczna stanowi punkt wyjścia do opracowania Strategii rozwoju Powiatu Rzeszowskiego na lata 2016 - 2023. Ma ona na celu określenie zasobów występujących na terenie powiatu i możliwości ich wykorzystania oraz obszarów wymagających poprawy przy uwzględnieniu wpływów otoczenia zewnętrznego. Celem nadrzędnym opracowania jest określenie programów działań, które przyczynią się do rozwoju powiatu, a co za tym idzie poprawy warunków życia lokalnej społeczności.

INFRASTRUKTURA I ŚRODOWISKO

1. Podstawowe informacje

1.1. Położenie, podział administracyjny, ludność

Powiat rzeszowski, biorąc pod uwagę podział Polski na jednostki fizyczno-geograficzne, obejmuje następujące krainy:

- Kotlinę Sandomierską zwaną Północnym Podkarpaciem, obejmującą północną część powiatu;
- Pogórze Środkowobeskidzkie obejmujące jego południową część[1].

W północnej części powiatu wyróżnić można trzy jednostki mniejszego rzędu. Pierwsza z nich to Płaskowyż Kolbuszowski o charakterze lekko pofalowanej wysoczyzny, wzniesionej 200 - 266 m n.p.m. W tej części wyróżniają się hipsometrią Góry Cygańskie (229 m n.p.m.), Jelenie Góry (246 m n.p.m.) i Jastrzębia Góra (246 m n.p.m.). Drugą jednostką jest, obejmująca szerokie obniżenie (190-220 m) Pradolina Podkarpacka. Natomiast Podgórze Rzeszowskie, to obszar przejściowy pomiędzy Kotliną Sandomierską a Pogórzem Środkowobeskidzkim. Tworzy je pas falistych lessowych wzniesień o wysokości 240 - 300 m n.p.m.

Południowa część regionu leży w obrębie Pogórza Środkowobeskidzkiego. Rzeźbę tej części regionu tworzą pasma i grupy wzgórz (średnio 350 - 450 m n.p.m.), porozdzielane dolinami rzeczek i strumieni. Makroregion ten obejmuje trzy znajdujące się w powiecie rzeszowskim mezoregiony: Pogórze Strzyżowskie (w części północno - wschodniej), Pogórze Dynowskie (w części środkowej) i Pogórze Przemyskie. W krajobrazie tej części powiatu wybija się kilka wzniesień: pasmo Marii Magdaleny, mające w najwyższym punkcie, zwanym Patria 349 m n.p.m., Ostra Góra - 415 m n.p.m., pasmo Wilcze z widokowym szczytem 506 m n.p.m., pasmo Wielkiego Działu 385 - 404 m n.p.m.

Przez środkową część powiatu przewija się krętą doliną rzeka Wisłok. Ważniejszymi dopływami Wisłoka na terenie powiatu rzeszowskiego są: Strug, Mogielnica, Lubcza, Czarna

[1] Regiony fizyczno-geograficzne wg J. Kondrackiego

oraz Szlachcianka. Na południu powiatu, przez gminę Dynów, płynie rzeka San. Jej dopływy w granicach powiatu rzeszowskiego to Trzebośnica i Turek.

Powiat rzeszowski wchodzi w skład obszaru metropolitarnego miasta Rzeszowa. Ten usytuowany centralnie powiat jest jednym z 21 jednostek tego rzędu w województwie podkarpackim. Z powiatem rzeszowskim sąsiadują:

- Rzeszów (miasto na prawach powiatu)
- powiat łańcucki
- powiat przeworski
- powiat przemyski
- powiat brzozowski
- powiat strzyżowski
- powiat ropczycko-sędziszowski
- powiat kolbuszowski
- powiat niżański
- powiat leżajski

Rysunek 1 Położenie powiatu rzeszowskiego na tle województwa podkarpackiego

Źródło: Wikipedia

W skład administracyjny powiatu wchodzą następujące jednostki terytorialne:

- gmina miejska: Dynów
- gminy miejsko- wiejskie: Błażowa, Boguchwała, Głogów Małopolski, Sokołów Małopolski, Tyczyn
- wiejskie: Chmielnik, Dynów, Hyżne, Kamień, Krasne, Lubenia, Świlcza, Trzebownisko

Rysunek 2 Podział administracyjny powiatu rzeszowskiego

Źródło: www.infopowiat.pl

Powiat, który ma powierzchnię 1 157 km^2, zamieszkuje 166 643 osoby. Udział powierzchni poszczególnych gmin w ogólnej powierzchni powiatu rzeszowskiego przedstawia się następująco:

Tabela 1 Powierzchnia i struktura użytkowania ziemi gmin powiatu rzeszowskiego

Gmina	Powierzchnia
Dynów (m.)	2455 ha (użytki rolne 1895 ha, lasy 342 ha)
Błażowa	11260 ha, w tym miasto 423 ha(użytki rolne 6420 ha, lasy 4126 ha)
Boguchwała	8896 ha, w tym miasto 911 ha (użytki rolne 6956 ha, lasy 1300 ha)
Głogów Małopolski	14470 ha, w tym miasto 1371 ha (użytki rolne 7621 ha, lasy 5714 ha)
Sokołów Małopolski	13420 ha, w tym miasto 1554 ha (użytki rolne 9352 ha, lasy 3494 ha)
Tyczyn	5902 ha, w tym miasto 967 ha (użytki rolne 4058, lasy 1460 ha)
Chmielnik	5292 ha (użytki rolne 3616 ha, lasy 1376 ha)
Dynów	11902 ha (użytki rolne 6516 ha, lasy 4737 ha)
Hyżne	5126 ha (użytki rolne 3336 ha, lasy 1512 ha)
Kamień	7363 ha (użytki rolne 5149 ha, lasy 2004 ha)
Krasne	3910 ha (użytki rolne 3287 ha, lasy 215 ha)
Lubenia	5491 ha (użytki rolne 3224 ha, lasy 1990 ha)
Świlcza	11223 ha (użytki rolne 7870 ha, lasy 2579 ha)
Trzebownisko	9028 ha (użytki rolne 6087 ha, lasy 1284 ha)

źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Stan w dniu 01.I.2015 r.)

1.2. Struktura demograficzna

W 2015 na terenie powiatu mieszkało 167 342 osoby. W roku 2010 zanotowano znaczny spadek liczby ludności powiatu, natomiast od 2011 roku obserwuje się jej wzrost. Długoterminowe prognozy demograficzne przewidują wzrost liczby ludności do 177 844 osób w 2030 roku.

Wykres 1 Ludność powiatu rzeszowskiego w latach 2009-2015

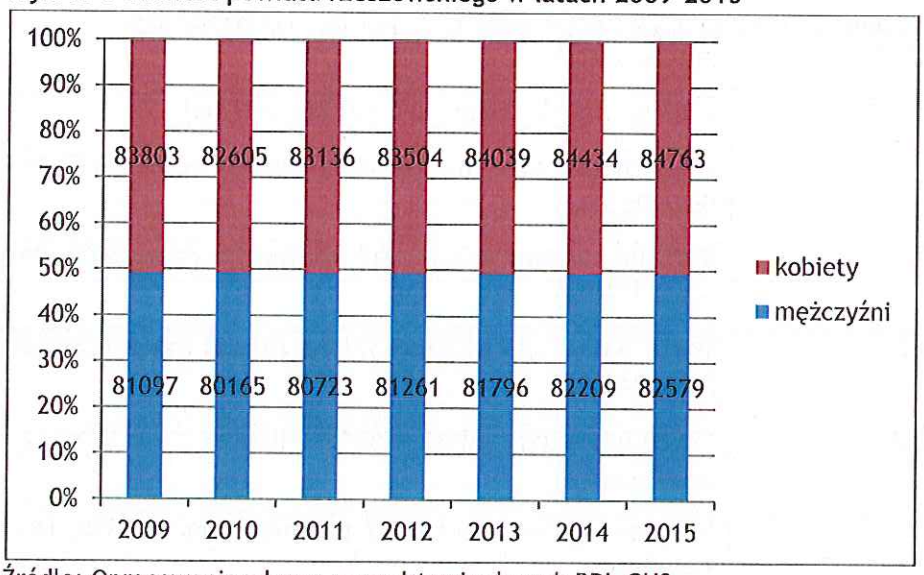

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Przyrost naturalny w 2015 roku wynosił 0,82. Saldo migracji wewnętrznych kształtowało się na poziomie 638, natomiast migracji zagranicznych na poziomie - 9 (tu dane z 2014 roku).

Wykres 2 Struktura wiekowa ludności powiatu rzeszowskiego

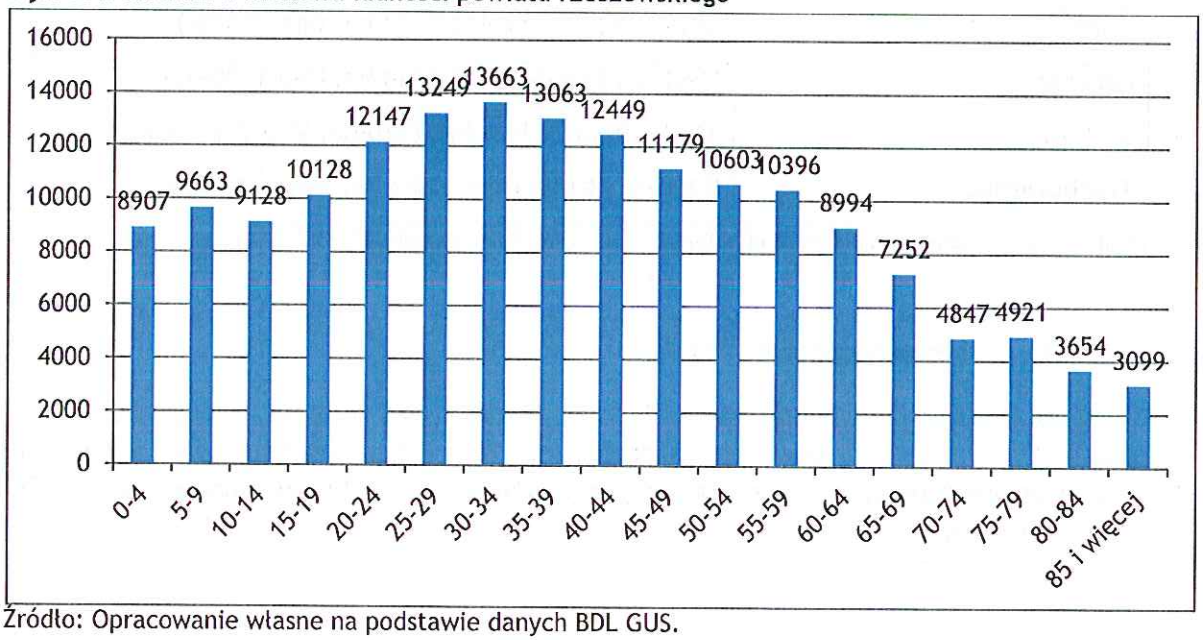

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W powiecie rzeszowskim obserwuje się niekorzystną strukturę wiekową. Przy stałym wzroście osób w wieku poprodukcyjnym, spada liczba osób w wieku przedprodukcyjnym. Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym kształtował się w 2015 roku na poziomie 16,9%.

[2] Przyrost naturalny na 1000 ludności wg miejsca zamieszkania

Średnia dla województwa wynosiła w tym samym roku 18,5%. Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym spadła z 21,8% w 2009 roku do 20,1% w roku 2015. Dokładną strukturę wiekową na przestrzeni ostatnich lat przedstawia wykres poniżej.

Wykres 3 Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem

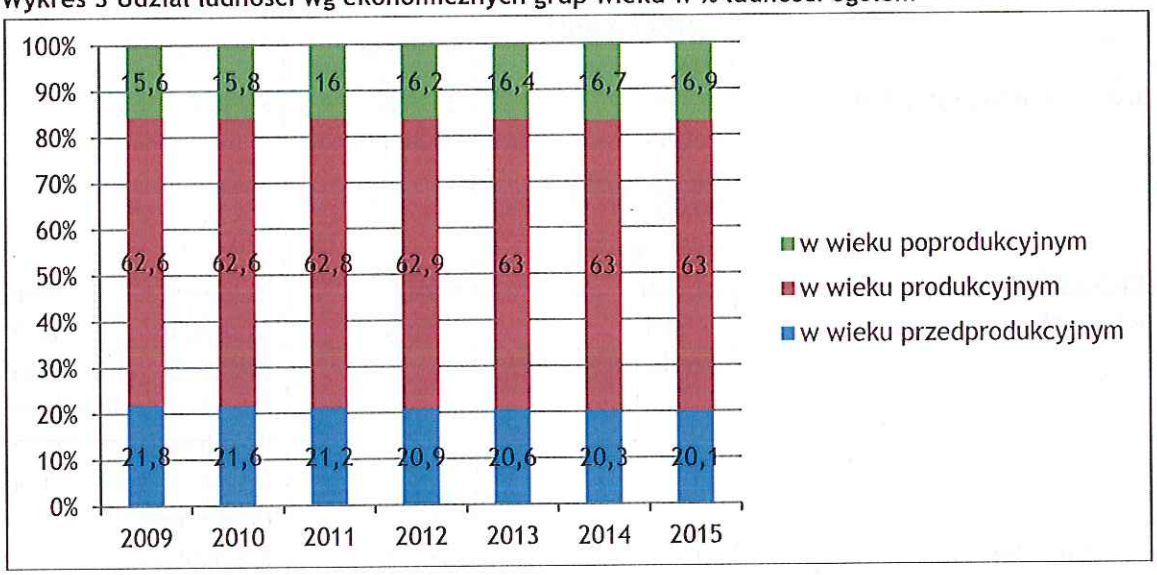

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Omawiając strukturę wiekową społeczeństwa nie można pominąć tak ważnego miernika, jakim jest wskaźnik obciążenia demograficznego[3]. Jak obrazuje poniższy wykres, w latach 2011-2013 wskaźnik obciążenia demograficznego spadał, od 2014 roku daje się zauważyć jego niewielki wzrost. W 2015 roku wskaźnik obciążenia demograficznego kształtował się na poziomie 58,8 osób (w tym samym roku średnia w województwie wynosiła 58,1).

Wykres 4 Wskaźnik obciążenia demograficznego

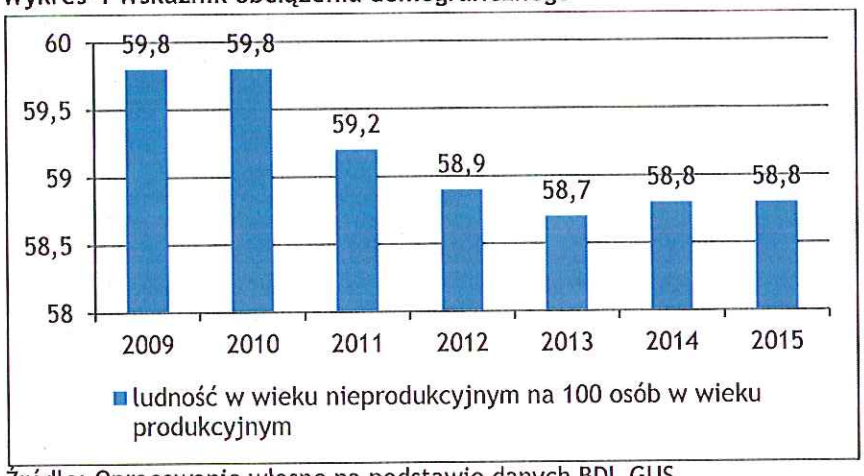

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

[3] Pokazuje on liczbę osób w wieku nieprodukcyjnym przypadającą na 100 osób w wieku produkcyjnym

1.3. Charakterystyka gmin powiatu rzeszowskiego

Tabela 2 Ogólna charakterystyka gmin powiatu rzeszowskiego (stan na 1.I.2015 rok)

Gmina	Powierzchnia (ha)	Ludność	Miejscowości
Dynów (gmina miejska)	2 455 w tym: użytki rolne - 77,2% lasy - 13,9%	251,24 osób/km^2	Dynów
Błażowa (gmina miejsko-wiejska)	11 260 w tym: użytki rolne - 57% lasy - 36,6%	96,07 osób/km^2	Błażowa, Białka, Błażowa Dolna, Błażowa Górna, Futoma, Kąkolówka, Kąkolówka - Ujazdy, Lecka, Nowy Borek i Piątkowa.
Boguchwała(gmina miejsko-wiejska)	8 896 w tym: użytki rolne - 78,2% lasy - 14,6%	224,28 osób/km^2	Boguchwała, Kielanówka, Lutoryż, Mogielnica, Niechobrz, Nosówka, Racławówka, Zarzecze, Zgłobień i Wola Zgłobieńska.
Głogów Małopolski (gmina miejsko- wiejska)	14 470 w tym: użytki rolne - 52,7% lasy - 39,5%	135,09 osób/km^2	Głogów Małopolski, Wysoka Głogowska, Budy Głogowskie, Styków, Przewrotne, Pogwizdów Stary, Hucisko, Zabajka, Rogoźnica, Wola Cicha, Lipie, Rudna Mała, Miłocin, Pogwizdów Nowy.
Sokołów Małopolski (gmina miejsko- wiejska)	13 420 w tym: użytki rolne - 69,7% lasy - 26%	127,35 osób/km^2	Sokołów Małopolski, Turza, Kąty Trzebuskie, Trzebuska, Wólka Sokołowska, Górno, Nienadówka, Wólka Niedźwiedzka, Trzeboś, Markowizna, Trzeboś Podlas.
Tyczyn (gmina miejsko-wiejska)	5 902 w tym: użytki rolne -	195,8 osób/km^2	Tyczyn, Borek Stary, Hermanowa, Kielnarowa

	68,7% lasy - 24,7%		i Matysówka
Chmielnik	5 292 w tym: użytki rolne - 68,3% lasy - 26%	128,59 osób/km^2	Chmielnik, Błędowa Tyczyńska, Borówki, Wola Rafałowska, Zabratówka.
Dynów	11 902 w tym: użytki rolne - 54,7% lasy - 39,8%	58,53 osób/km^2	Bachórz, Dąbrówka Starzeńska, Dylągowa, Harta, Laskówka, Łubno, Pawłokoma, Ulanica, Wyręby.
Hyżne	5 126 w tym: użytki rolne - 65,1% lasy - 29,5%	136,71 osób/km^2	Brzezówka, Dylągówka, Grzegorzówka, Hyżne, Nieborów, Szklary, Wólka Hyżneńska.
Kamień	7 363 w tym: użytki rolne - 69,9% lasy - 27,2%	93,01 osób/km^2	Krzywa Wieś, Kamień Górka, Kamień Podlesie, Kamień Prusina, Nowy Kamień, Łowisko.
Krasne	3 910 w tym: użytki rolne - 84,1% lasy - 5,5%	278,18 osób/km^2	Krasne, Malawę, Palikówkę i Strażów.
Lubenia	5 491 w tym: użytki rolne - 58,7% lasy - 36,2%	117,43 osób/km^2	Lubenia, Straszydle, Siedliska, Sołonka.
Świlcza	11 223 w tym: użytki rolne - 70,1% lasy - 23%	145,08 osób/km^2	Błędowa Zgłobieńska, Bratkowice, Bzianka, Dąbrowa, Mrowla, Rudna Wielka, Świlcza, Trzciana, Woliczka.
Trzebownisko	9 028 w tym: użytki rolne - 67,4% lasy - 14,2%	232,37 osób/km^2	Jasionka, Łąka, Łukawiec, Nowa Wieś, Stobierna, Tajęcina, Terliczka, Trzebownisko, Wólka Podleśna i Zaczernie.

źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

W poniższej tabeli zawarto wskazane przez przedstawicieli władz gminnych atuty gminy/miasta, a także problemy/bariery rozwojowe danej jednostki.

Tabela 3 Największe atuty gminy/miasta, a także problemy/bariery rozwojowe

Atuty/potencjały	Gmina/miasto	Problemy/bariery
1. Korzystne położenie przy S19 i w pobliżu portu lotniczego 2. Dobra sieć drogowa	KAMIEŃ	1. Brak miejsc pracy 2. Niska dostępność do powiatowych usług publicznych: policja, PUP
1. Infrastruktura 2. Dostępność pracy (około stu dużych zakładów pracy) 3. Dostępność do usług publicznych (żłobki, przedszkola, szkoły)	GŁÓGÓW MAŁOPOLSKI	1. Pogarszające się połączenie komunikacyjne z Rzeszowem 2. Brak wolnych uzbrojonych terenów inwestycyjnych 3. Brak środków finansowych na rozwój infrastruktury związanej z bardzo dużą ekspansją mieszkalnictwa jednorodzinnego
1. Centralne położenie względem sąsiednich gmin 2. Czyste środowisko 3. Lokalne centrum kulturalne	MIASTO DYNÓW	1. Emigracja zarobkowa i ubożenie społeczeństwa 2. Ograniczony rynek pracy 3. Niedostateczne inwestycje drogowe
1. Krajobraz 2. Czyste powietrze 3. Dziedzictwo rolnicze	DYNÓW	1. Braki i słabość infrastruktury 2. Ubogi rynek pracy 3. Zły system oświaty i pomocy społecznej
1. Czyste środowisko naturalne 2. Dobra komunikacja z Rzeszowem i jego bliskość 3. Atrakcyjność turystyczna i osadnicza dla mieszkańców Rzeszowa	BŁAŻOWA	1. Kanalizacja 2. Ubogi rynek pracy 3. Załamanie rynku rolnego
1. Infrastruktura drogowa. 2. Bezpieczeństwo 3. Szkolnictwo	LUBENIA	1. Wodociąg 2. Środki finansowe 3. Poziom uprzemysłowienia co przekłada się na mniej podatków
1. Czyste środowisko 2. Bliskość Rzeszowa 3. Dobre warunki do rozwoju budownictwa mieszkaniowego	CHMIELNIK	1. Małe zasoby wody głębinowej 2. Słabo rozwinięta sieć wodociągowa 3. Brak terenów inwestycyjnych
1. Czyste środowisko i walory turystyczne 2. Bliskość Rzeszowa 3. potencjał zasobów wód	HYŻNE	1. Brak terenów dla inwestycji przemysłowych i turystycznych 2. Niewykorzystanie

mineralnych o właściwościach leczniczy i złoża zeolitów - minerałów przemysłowych		potencjału przychodni zdrowia
1. Tereny inwestycyjne przy granicy z Rzeszowem z dostępem do A4 2. Dostępność komunikacyjna 3. Duży napływ nowych mieszkańców	KRASNE	1. Ekspansja Rzeszowa - zagrożenie wchłonięcia gminy 2. Przepisy ustawy o ustroju rolnym - problemy z odralnianiem gruntów 3. Niestabilność prawa na poziomie krajowym
1. Napływ nowych mieszkańców z Rzeszowa 2. Atrakcyjność przyrodnicza - potencjał dla rekreacji i turystyki 3. Kampus Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania	TYCZYN	1. Niedostosowanie infrastruktury drogowej i parkingowej do natężenia ruchu 2. Brak środków na rozbudowę infrastruktury kanalizacyjnej 3. Ograniczenia środków finansowych z dotacji wynikające z przepisów prawa
1. Infrastruktura drogowa 2. Położenie 3. Korzystne warunki do osiedlania (działki budowlane, infrastruktura sportowo-rekreacyjna, dobra infrastruktura oświatowa)	SOKOŁÓW MAŁOPOLSKI	1. Bezrobocie 2. Niskie płace 3. Emigracja zarobkowa młodych
1. Bliskość Rzeszowa 2. Tereny pod inwestycje i budownictwo mieszkaniowe 3. Dostępność do dróg A4 i S19	ŚWILCZA	1. Brak pełnego uzbrojenia terenów pod inwestycje 2. Problemy z przekwalifikowywaniem gruntów z rolniczych na inwestycyjne 3. Brak DPS 4. Brak bocznicy kolejowej przy strefie ekonomicznej
1. Pełna infrastruktura techniczna 2. Baza oświatowa 3. Zaplecze rekreacyjno-sportowe	TRZEBOWNISKO	1. Brak współpracy z Rzeszowem 2. Ograniczenia finansowe 3. Problemy transportu publicznego
1. Tereny pod budownictwo mieszkaniowe - nowi mieszkańcy z Rzeszowa 2. Infrastruktura oświatowa i wyniki nauczania	BOGUCHWAŁA	1. Niski poziom usług medycznych 2. Brak współpracy z Rzeszowem - ekspansywna polityka Rzeszowa

3. Tereny inwestycyjne - strefy ekonomiczne		3. Niski poziom oferty rekreacyjnej i turystycznej, brak ścieżek rowerowych

Źródło: opracowanie na podstawie wyników badania ankietowego

1.4. Zasoby

Wody powierzchniowe

Wody powierzchniowe, występujące na terenie powiatu rzeszowskiego pochodzą głównie ze zlewni Sanu i Wisłoka oraz ich dopływów. Na obszarze powiatu ważniejszymi dopływami Wisłoka są: Strug, Mogielnica, Lubcza, Czarna i Szlachcianka. Dopływami Sanu, które krótkimi odcinkami przepływają przez powiat są Trzebośnica i Turek.

Wody podziemne

W systemie zarządzania gospodarką wodną Obszar powiatu należy do Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Krakowie.

Pod względem hydrograficznym obszar, na którym znajduje się powiat rzeszowski należy do dorzecza górnej Wisły. Występujące na tym terenie wody, są to wody w utworach trzeciorzędowych, kredowych i czwartorzędowych. Na obszarze powiatu rzeszowskiego znajdują się trzy zbiorniki o zasobach udokumentowanych - nr 425, nr 427, nr 430. Na terenie powiatu znajduje się także Główny Zbiornik Wód Podziemnych nr 432. Większość zasobów wód podziemnych nadaje się do bezpośredniego wykorzystania na cele gospodarcze, natomiast na cele konsumpcyjne po zastosowaniu odpowiednich metod uzdatniania.

Wody mineralne

Na terenie Nieborowa Małego[4] w gminie Hyżne, znajduje się obszar udokumentowanych źródeł wód mineralnych. Ujęcie wody zostało wykonane w utworach plioceńskich. W 1974 roku rozporządzeniem Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej wody nieborowskie uznane zostały wodami leczniczymi, a w 1981 roku opracowano stosowną dokumentację hydrologiczną. Na podstawie przeprowadzonych badań hydrologicznych udokumentowane zasoby eksploatacyjne wynoszą:

Nazwa źródła	Wydajność eksploatacyjna		
	l/min	m^3/h	m^3/d
Nieborów Mały źródło nr 1	8,0	0,48	11,52
Nieborów Mały źródło nr 2	6,0	0,36	8,64
Nieborów Mały Zapady źródło nr 1	4,5	0,27	6,48
Nieborów Mały	2,5	0,15	3,60

[4] W okresie międzywojennym Nieborów Mały był lokalnym uzdrowiskiem, pracującym w oparciu o wody siarczkowe.

Zapady źródło nr 2			
Łącznie	21,0	1,26	30,24

Źródło: opracowanie gmina Hyżne

Wody z powyższych źródeł są wodami mineralnymi, tzn. suma składników stałych jest większa niż 1 gram. Własności lecznicze wód wynikają z faktu zawartości siarkowodoru, występującego w ilości przekraczającej 1mg. Ogólna mineralizacja wód wynosi od 1,2 do 3,2 g/l.

Surowce mineralne

Powiat rzeszowski jest zasobny w surowce mineralne. Na jego obszarze występują złoża surowców energetycznych, głównie gazu ziemnego oraz surowców skalnych. Gaz ziemny występuje w Karpatach oraz na ich przedgórzu, tj. na terenie Zapadliska Przedkarpackiego. Gaz posiada wysoką wartość opałową, jest wysokometanowy i niskoazotowy (96-99% metanu i do 3% azotu), nie zawiera zanieczyszczeń szkodliwych dla środowiska naturalnego (np. siarkowodoru).

Na terenie powiatu znajdują się w części lub całości złoża: Husów-Krasne-Albigowa, Kielanówka-Rzeszów, Nosówka, Palikówka, Sokołów Młp. i Zalesie.

Ropa naftowa, współwystępująca niekiedy z gazem ziemnym, eksploatowana jest ze złoża Nosówka.

Surowce skalne o znaczeniu gospodarczym, występujące w powiecie to głównie żwiry i pospółki oraz piaski, które eksploatuje się metodą odkrywkową.

W granicach gmin: Błażowa, Tyczyn i Lubenia znajdują się pokłady łupków menlitowych.

W Trzebusce i Przewrotnem pozyskuje się surowce ilaste, które służą do produkcji ceramiki

Torfy

Torf powstaje w procesie długotrwałego odkładania się i częściowego rozkładu szczątków roślin przy wysokim stanie wód gruntowych i ograniczonym dopływie powietrza. Masa torfowa powstała w takich warunkach stanowi uwodnioną mieszaninę bituminów, kwasów huminowych i ich soli, celulozy, ligniny i innych części tkanek roślinnych. Jest to hydrofilny koloid o właściwościach antyseptycznych. Zależnie od właściwości fizykochemicznych torf może mieć zastosowanie w rolnictwie, ogrodnictwie jako nawóz organiczny i środek poprawiający strukturę gleb oraz w lecznictwie (balneologii) jako środek do kąpieli i okładów (borowiny). Na terenie powiatu rzeszowskiego największe obszary torfowisk występują na terenie gmin: Świlcza, Głogów Małopolski i Sokołów Małopolski.

2. Zagospodarowanie przestrzenne

2.1. Uwarunkowania ochrony środowiska przyrodniczego

Obszary, które podlegają ochronie prawnej wyłączone są z możliwości lokowania na nich inwestycji, mogących stanowić poważne zagrożenie dla środowiska naturalnego. Na terenach prawnie chronionych wszelka ingerencja człowieka jest zabroniona w celu zabezpieczenia cennych walorów przyrody. Krajowy system obszarów chronionych obejmuje parki narodowe, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, a także rezerwaty przyrody.

Tabela 4 Obszary chronione na terenie powiatu rzeszowskiego (stan na 2015)

wyszczególnienie	obszary chronione		rezerwaty przyrody (w ha)	parki narodowe (w ha)	parki krajobrazowe (w ha)	obszary chronionego krajobrazu (w ha)	liczba pomników przyrody
	w ha	udział % w powierzchni					
POLSKA	10175973	32,5	166918,9	314699,9	2606092	7093910	36510
PODKARPACKIE	801228,2	44,9	11120,14	46741,17	283747	469070	1560
Powiat rzeszowski	45592,85	39,4	1153,66	0	4525,6	40665,9	80

źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS

2.1.1. Obszary krajobrazu chronionego

Na terenie powiatu rzeszowskiego znajduje się **Park Krajobrazowy Pogórza Przemyskiego.** Park ten utworzono rozporządzeniem nr 11 Wojewody Przemyskiego z dnia 16 grudnia 1991 r. zaktualizowany Rozporządzeniem Nr 11 Wojewody Przemyskiego z dnia 24 kwietnia 1997 r. Park zajmuje powierzchnię 60 561 ha w gminach: Bircza, Dubiecko, Fredropol, Krasiczyn, Krzywcza, Przemyśl w powiecie przemyskim, Miasta Przemyśl, Gminy Dynów i Miasta Dynów[5].

W województwie podkarpackim wśród obszarów objętych ochroną największą powierzchnię zajmują obszary chronionego krajobrazu. Swym zasięgiem obejmują one miejsca atrakcyjne krajobrazowo zapewniając zachowanie stanu równowagi ekologicznej w środowisku przyrodniczym, a także pełnią funkcje dodatkowe, m.in. związane z turystyką i wypoczynkiem.

Na terenie powiatu rzeszowskiego utworzono następujące Obszary Chronionego Krajobrazu:
1. Mielecko-Kolbuszowsko-Głogowski,
2. Sokołowsko - Wilczowolski,
3. Hyżniańsko - Gwoźnicki,
4. Brzóżniański,
5. Przemysko-Dynowski,
6. Strzyżowsko-Sędziszowski.

Tabela 5 Obszary Chronionego Krajobrazu na terenie powiatu rzeszowskiego

Nazwa	Powierzchnia	Obszar	Charakterystyka
Hyżnieńsko - Gwoźnicki Obszar Chronionego	24 011 ha	Na terenie gmin: Łańcut, Markowa, Błażowa, Chmielnik,	Obszar zajmuje południowo-zachodnią cześć Pogórza Dynowskiego. Najczęściej występują

[5] www.zpkprzemysl.pl (wejście dnia 21.07.2016 r.)

Krajobrazu		Hyżne, Lubenia, Tyczyn i Niebylec	tu lasy grądowe oraz buczyna karpacka, a w dolinach łęgi. Na obszarze utworzono dwa rezerwaty przyrody chroniące lasy bukowe i jodłowe. Są to: „Mójka" i „Wilcze".
Przemysko - Dynowski Obszar Chronionego Krajobrazu	46 976 ha	Na terenie gmin: Pruchnik, Rokietnica, Roźwienica, Bircza, Dubiecko, Fredropol, Krasiczyn, Krzywcza, Przemyśl, Żurawica, Jawornik Polski i Dynów	Obszar ten stanowi od północy otulinę Parku Krajobrazowego Pogórza Przemyskiego. Na terenie podgórskim, poprzecinanym licznymi rzeczkami i potokami, występują drzewostany bukowe i jodłowe oraz grądy. Licznie występują tu m.in. jelenie, sarny i dziki. Przez obszar przebiegają przełomy Sanu i Wiaru.
Mielecko - Kolbuszowsko - Głogowski Obszar Chronionego Krajobrazu	50 099 ha	Na terenie gmin: Cmolas, Kolbuszowa, Niwiska, Mielec, Przecław, Tuszów Narodowy, Ostrów, Sędziszów Małopolski, Głogów Małopolski i Świlcza	Ponad połowa obszaru pokryta jest przez lasy - pozostałości dawnej wielkiej Puszczy Sandomierskiej. Występują tu bagna, torfowiska i piaszczyste wydmy. Na terenach podmokłych występuje wiele gatunków ptaków i rzadkich gatunków roślin, a w lasach sarny, jelenie i dziki. Pojawiają się tu także łosie. W Mielecko- Kolbuszowsko-Głogowskim Obszarze Chronionego Krajobrazu istnieją rezerwaty przyrody: "Zabłocie", „Pateraki", „Buczyna w Cyrance na Płaskowyżu Kolbuszowskim" oraz „Jaźwiana Góra".
Sokołowsko - Wilczowolski Obszar Chronionego Krajobrazu	24 240 ha	Na terenie gmin: Cmolas, Kolbuszowa, Raniżów, Stary Dzikowiec, Głogów Małopolski, Kamień i Sokołów Małopolski	Występują tu bory mieszane oraz grądy. Zdarzają się także fragmenty buczyny karpackiej. Nad potokami występują lasy łęgowe i torfowiska. Atrakcją krajobrazową Sokołowsko - Wilczowolskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu jest zalew Maziarnia w Wilczej Woli. Podobnie, jak w całej Puszczy Sandomierskiej, występują tu liczne ssaki i ptaki, także świat owadów jest bardzo bogaty. Występuje tu m.in. modliszka zwyczajna.
Brzóźniański Obszar Chronionego Krajobrazu	11 735 ha	Na terenie gmin: Leżajsk, Nowa Sarzyna, Rakszawa, Żołynia i Sokołów Małopolski	Położony w Kotlinie Sandomierskiej Brzóźniański OCK obejmuje fragment Płaskowyżu Kolbuszowskiego z lasami stanowiącymi część Puszczy Sandomierskiej. Występują tu lasy liściaste, grądowe oraz mieszane.

			Dość częste są bagna i torfowiska z fragmentami borów bagiennych i olsów. Najciekawsze przyrodniczo tereny bagienne objęto ochroną w rezerwacie „Suchy Ług". Istnieje tu także rezerwat „Wydrze" chroniący fragment drzewostanu z dużym udziałem modrzewia polskiego.
Strzyżowsko - Sędziszowski Obszar Chronionego Krajobrazu	14 312 ha	Znajduje się na terenie gmin: Iwierzyce, Sędziszów Małopolski, Wielopole Skrzyńskie, Boguchwała, Czudec i Strzyżów	Strzyżowsko - Sędziszowski OCK charakteryzuje się dużą różnorodnością ukształtowania terenu. Występują tu wąwozy lessowe, podmokłe łąki i kompleksy leśne. Utworzono tu rezerwat „Wielki Las", aby chronić starodrzew bukowy i stanowiska kłokoczki południowej.

Źródło: http://www.zielonepodkarpacie.pl/obszary-chronione/obszary-chronionego-krajobrazu/ [dostęp dnia 21.07.2016 r.]

2.1.2. Rezerwaty

W województwie podkarpackim utworzono rezerwaty florystyczne, faunistyczne, geologiczne, krajobrazowe, leśne, torfowiskowe, a nawet kulturowe. Na terenie województwa rezerwaty przyrody zajmują powierzchnię 11120,14 ha[6]. Zestawienie oraz charakterystykę rezerwatów przyrody powołanych w powiecie rzeszowskim zawiera tabela nr 6.

Tabela 6 Zestawienie oraz charakterystyka rezerwatów przyrody na terenie powiatu rzeszowskiego

			Lokalizacja				
Data powołania	Nazwa rezerwatu	Rodzaj rezerwatu	miejscowość	gmina	powiat	Pow. w ha	Przedmiot ochrony
1996 r.	Bór	leśny	Rudna Mała, Tajęcina	Głogów Małopolski, Trzebownisko	rzeszowski	368,67	kompleks leśny dawnej Puszczy Sandomierskiej
1997 r.	Mójka	leśny	Kąkolówka i Futoma	Błażowa	rzeszowski	285,56	las bukowo-jodłowy oraz osiedlony w zbiorowiskach wodno-błotnych bóbr
1997 r.	Wilcze	leśny	Kąkolówka, Białka i Lecka	Błażowa	rzeszowski	342,33	kompleks jedlin podgórskich ze znacznym udziałem buka

[6] Źródło: BDL GUS (stan na rok 2015)

1997 r.	Wielki Las	leśny	Boguchwała	Boguchwała	rzeszowski	70,75	Przedmiotem ochrony jest płat buczyny karpackiej.
1999 r.	Zabłocie	faunistyczny	Budy Głogowskie, Bratkowice i Czarna Sędziszowska	Głogów Małopolski, Kolbuszowa, Sędziszów Małopolski	rzeszowski, kolbuszowski, ropczycko-sędziszowski	539,81	stanowiska lęgowe rzadkich gatunków ornitofauny, naturalne zbiorowiska roślinne dawnej Puszczy Sandomierskiej, z licznie tu występującymi gatunkami roślin chronionych i rzadkich

Źródło:http://bip.rzeszow.rdos.gov.pl/rejestry-form-ochrony-przyrody-w-woj-podkarpackim [dostęp 21.07.2016 r.]

2.1.3. Sieć obszarów Natura 2000

W związku z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej, tworzone są obszary europejskiej sieci ekologicznej Natura 2000 w oparciu o dyrektywy unijne.
Układ sieci Natura 2000 w powiecie rzeszowskim zawarto w zestawieniu tabelarycznym (tabela nr 7).

Tabela 7 Układ sieci Natura 2000 w powiecie rzeszowskim

Lp.	Kod	Nazwa obszaru Natura 2000	Powierzchnia [ha]	Położenie administracyjne
Obszary specjalnej ochrony siedlisk				
1	PLTMP523	Dylągowa Dynowska	3 313,2	woj. Podkarpackie; powiat przemyski, gm. Bircza, gm. Dubiecko; powiat rzeszowski, miasto Dynów; powiat brzozowski, gm. Nozdrzec
Obszary specjalnej ochrony ptaków (PLB)				

2	PLB180005	Puszcza Sandomierska	129 115,60	woj. podkarpackie; powiat kolbuszowski, gm. Cmolas, Dzikowiec, Kolbuszowa, Majdan Królewski, Niwiska, Raniżów; powiat mielecki, m. i gm. Mielec, gm.: Padew Narodowa, Tuszów Narodowy; powiat niżański, gm. Jeżowe, Nisko; powiat ropczycko-sędziszowski, gm. Sędziszów Małopolski; powiat rzeszowski, m. i gm. Głogów Małopolski, gm.: Kamień, Sokołów Małopolski, Świlcza; powiat stalowowolski, m. Stalowa Wola, gm.: Bojanów, Zaleszany; powiat tarnobrzeski, m. i gm. Nowa Dęba gm.: Baranów Sandomierski, Grębów
3	PLB180001	Pogórze Przemyskie	65 366,30	woj. podkarpackie: powiat jarosławski, gm.: Rokietnica, Roźwienica; powiat przemyski, m. i gm. Przemyśl, gm.: Bircza, Dubiecko, Fredropol, Krasiczyn, Krzywcza, Żurawica; powiat rzeszowski, m. i gm. Dynów
Obszary mające znaczenie dla Wspólnoty - projektowane specjalne obszary ochrony (PLH)				
4	PLH180047	Lasy Leżajskie	2656,40	woj. podkarpackie; powiat łańcucki, gm. Rakszawa, powiat leżajski, gm.: Leżajsk, Nowa Sarzyna; powiat rzeszowski, gm. Sokołów Małopolski
5	PLH180043	Mrowle Łąki	294,10	woj. podkarpackie; powiat rzeszowski, gm.: Świlcza, Głogów Małopolski, Trzebownisko
6	PLH180025	Nad Husowem	3347,70	woj. podkarpackie; powiat łańcucki, gm. Łańcut, Markowa; powiat przeworski; gm.: Jawornik Polski, Kańczuga; powiat rzeszowski, gm.: Chmielnik, Hyżne
7	PLH180007	Rzeka San	1374,80	woj. podkarpackie; powiat brzozowski, gm.: Dydnia, Nozdrzec; powiat jarosławski, m. Radymno, gm. Jarosław, Laszki, Radymno; powiat przemyski, m. Przemyśl, gm. Dubiecko, Krasiczyn, Krzywcza, Medyka, Orły, Przemyśl, Stubno, Żurawica; powiat rzeszowski, m. i gm. Dynów; powiat sanocki, m. i gm. Sanok
8	PLH18_20	Uroczyska Puszczy Sandomierskiej	29229,8	woj. podkarpackie; powiat tarnobrzeski gm.: Grębów, Nowa Dęba, Baranów Sandomierski; powiat stalowowolski, gm. Bojanów; powiat kolbuszowski, gm. Majdan Królewski; powiat niżański, gm.: Nisko, Jeżowe, Rudnik nad Sanem; powiat kolbuszowski, gm. Cmolas; powiat mielecki, gm.: Tuszów Narodowy, Mielec; powiat rzeszowski, gm. Kamień

7	PLH180030	Wisłok Środkowy z Dopływami	1 064,60	woj. podkarpackie; powiat brzozowski, gm.: Domaradz, Haczów; powiat krośnieński, m. Krosno, gm.: Korczyna, Krosno, Krościenko Wyżne, Rymanów, Wojaszówka; powiat rzeszowski, m.: Rzeszów, Boguchwała, gm.: Boguchwała, Lubenia, Tyczyn; powiat sanocki, gm. Besko; powiat strzyżowski, m. Strzyżów, gm.: Czudec, Frysztak, Niebylec, Strzyżów, Wiśniowa

Źródło: http://bip.rzeszow.rdos.gov.pl/rejestry-form-ochrony-przyrody-w-woj-podkarpackim [dostęp dnia 21.07.2016 r.] oraz http://obszary.natura2000.org.pl/index.php?s=obszar&id=623 [dostęp dnia 21.07.2016 r.]

Zgodnie z istniejącymi przepisami w momencie powołania obszaru Natura 2000 prowadzona wcześniej działalność, istniejąca zabudowa i infrastruktura, a także sposób wykorzystania terenu nie zmieniają się. Natomiast każde planowane przedsięwzięcie powinno zostać ocenione z punktu widzenia możliwego wpływu na obszary Natura 2000. Dotyczy to każdego przedsięwzięcia, dla którego wydaje się jakąkolwiek zezwalającą decyzję administracyjną, w tym takie, w ramach których uruchamia się procedurę oceny oddziaływania na środowisko. Opinię o oddziaływaniu na środowisko wydaje Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska. Tam, gdzie istnieje prawdopodobieństwo wystąpienia zagrożeń, należy je fachowo ocenić, biorąc pod uwagę warunki bytowania chronionych gatunków i występowanie określonych siedlisk[7].

3. Infrastruktura drogowa i techniczna

3.1 Komunikacja

Powiat rzeszowski położony jest w centralnej części południowo-wschodniej Polski, w bliskiej odległości od granic z Ukrainą i Słowacją, co jest niewątpliwie jego atutem. Na jego terenie krzyżują się ważne międzynarodowe i międzyregionalne szlaki komunikacyjne łączące północ z południem oraz wschód z zachodem:

- E4 Zgorzelec-Kraków-Lwów,
- droga nr 19 Rzeszów-Lublin-Białystok-Suwałki,
- droga nr 9 Radom-Rzeszów-Barwinek,
- rozbudowywana droga ekspresowa S19,
- autostrada A4.

[7]http://natura2000.org.pl/e-szkolenia/e9-zrownowazony-rozwoj-obszarow-natura-2000-2/siec_natura_2000_jako_potencjalny_obszar_inwestowania/ [dostęp 21.07.2016 r.]

Jednostką odpowiedzialną za budowę, modernizację i utrzymanie dróg powiatowych na terenie powiatu jest Zarząd Dróg Powiatowych w Rzeszowie. Obejmuje on swoim obszarem działania sieć dróg powiatowych w granicach administracyjnych powiatu rzeszowskiego.

Tabela 8 Długość dróg publicznych powiatowych w latach 2009-2015

Wyszczególnienie	j.m.	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Drogi powiatowe wg typu nawierzchni								
Województwo Podkarpackie								
o nawierzchni twardej	km	6400,7	6368,6	6391	6416,2	6446,5	6442,9	6 420,0
o nawierzchni gruntowej	km	375	350,9	320,6	298,3	296,7	278,5	269,0
Powiat rzeszowski								
o nawierzchni twardej	km	509,4	496,7	496,7	512,9	513,3	515,9	521,6
o nawierzchni gruntowej	km	54	54	54	41,5	41,4	38,7	32

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL

Wykres 5 Długość dróg publicznych powiatowych na terenie powiatu rzeszowskiego w latach 2009-2015

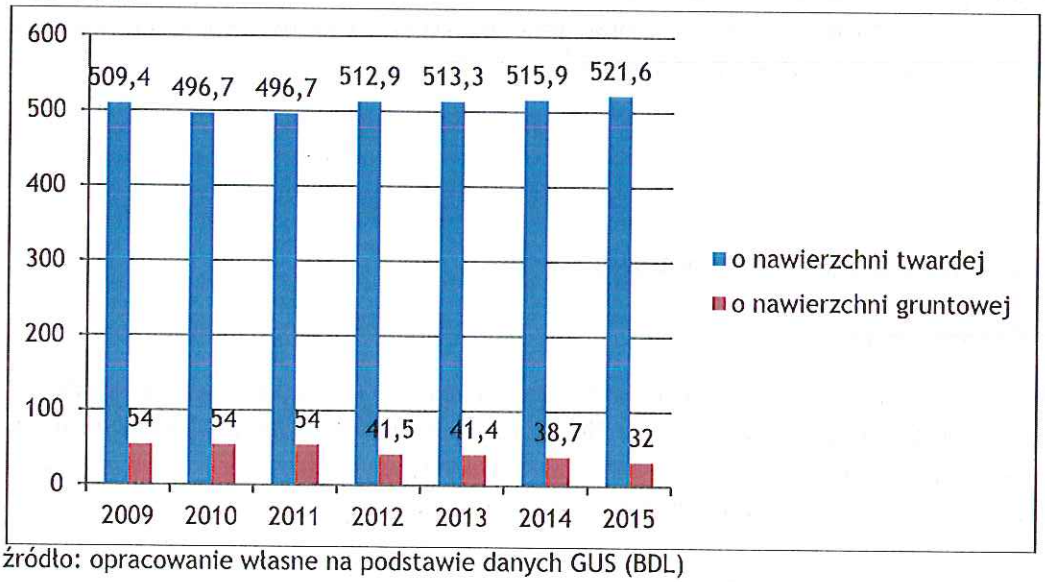

źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

Stan dróg na przestrzeni ostatnich lat poprawił się, wzrosła długość dróg o nawierzchni utwardzonej. W 2015 roku długość dróg powiatowych gruntowych wynosiła 32 km, co stanowiło zaledwie 5,8% ogólnej długości dróg powiatowych.

Tabela 9 Wykaz dróg w granicach administracyjnych powiatu rzeszowskiego

Lp.	Nr drogi	Nazwa drogi	Długość	Odcinek	
				od	do

1	1084R	Nowy Kamień - Łętownia - Nowa Sarzyna	4,050	0,000	4,050
2	1087R	Jeżowe - Wola Raniżowska	1,316	1,895	3,211
3	1204R	Majdan Królewski - Raniżów - Głogów Młp.	9,894	27,808	37,702
4	1211R	Korczowiska - Górno - Wólka Niedźwiedzka	11,150	1,265	12,415
5	1213R	Widełka - Przewrotne - Hucisko	8,100	3,713	11,813
6	1214R	Widełka - Budy Gł. - Głogów Młp.	8,146	0,977	9,123
7	1217R	Kłapówka - Pogwizdów Stary - Hucisko - Nienadówka - Trzeboś Górna	19,681	3,850	23,531
8	1237R	Wólka Łętowska - Górno	5,355	1,280	6,635
9	1264R	Wola Żarczycka - Wólka Niedźwiedzka	1,489	4,706	6,195
10	1265R	Górno - Wola Żarczycka	3,233	0,000	3,233
11	1277R	Kamień - Łowisko - Wola Żarczycka	6,440	0,000	6,440
12	1333R	Czarna Sędziszowska - Bratkowice - Miłocin	15,828	3,067	18,895
13	1335R	Będziemyśl - Klęczany - Bratkowice	3,480	5,657	9,137
14	1336R	Sielec - Będziemyśl - Dąbrowa	3,066	5,516	8,582
15	1340R	Bystrzyca - Nowa Wieś	0,180	3,164	3,344
16	1363R	Kamień - Podlesie - Kamień	10,735	0,000	10,735
17	1364R	Nowy Kamień - Łowisko	3,036	0,000	3,036
18	1366R	Markowizna - Wólka Sokołowska	8,413	0,000	8,413
19	1367R	Trzeboś Górna - Trzeboś Dolna	2,957	0,000	2,957
20	1368R	Trzeboś - Rakszawa Bosakówka	3,440	0,000	3,440
21	1369R	Trzeboś - Węgliska	3,423	0,000	3,423
22	1370R	Nienadówka - Trzebuska	3,336	0,000	3,336
23	1371R	Głogów Małopolski - Sokołów Małopolski	13,536	0,000	13,536
24	1372R	Wysoka Głogowska - droga przez wieś	2,274	0,000	2,274
25	1373R	Głogów Małopolski - Wysoka Głogowska - Jasionka	11,286	0,000	11,286

26	1374R	Tajęcina - droga przez wieś	1,374	0,000	1,374
27	1375R	Stobierna - Medynia Głogowska	2,510	0,000	2,510
28	1376R	Jasionka - Medynia Łańcucka	5,349	0,000	5,349
29	1377R	Przybyszówka - Rudna Wielka - Rudna Mała - Zaczernie - Nowa Wieś	10,365	1,945	12,310
30	1378R	Zaczernie - Trzebownisko	2,611	0,000	2,611
31	1379R	Głogów Małopolski - Zabajka - Wola Cicha	3,182	0,000	3,182
32	1380R	Rogożnica - Lipie	5,844	0,000	5,844
33	1381R	Budy Głogowskie - Mrowla	6,687	0,000	6,687
34	1382R	Rzeszów - Trzebownisko - Łukawiec -Czarna	12,952	4,510	17,462
35	1383R	Trzebownisko - Łąka - Łukawiec	7,781	0,000	7,781
36	1384R	Terliczka - Łąka - Strażów	9,355	0,000	9,355
37	1385R	Palikówka - droga przez wieś	4,120	0,000	4,120
38	1386R	Mrowla - Świlcza	3,140	0,000	3,140
39	1388R	Trzciana - Nosówka - Zwięczyca	13,280	0,000	13,280
40	1389R	Droga przez wieś Woliczka	2,682	0,000	2,682
41	1390R	Świlcza - Przybyszówka	1,835	0,000	1,835
42	1391R	Iwierzyce - Zgłobień -Przybyszówka - Rzeszów	10,775	5,010	15,785
43	1392R	Rzeszów - Krasne	1,374	3,366	4,740
44	1393R	Krasne - Strażów - Krzemienica	7,496	0,000	7,496
45	1394R	Krasne - Kolonia - Strażów	2,702	0,000	2,702
46	1395R	Malawa - Kraczkowa	2,238	0,000	2,238
47	1396R	Wilkowyja - Malawa - Wola Rafałowska -Chmielnik	12,662	0,000	12,662
48	1397R	Słocina - Malawa	0,980	2,450	3,430
49	1398R	Rzeszów - Św. Roch - Chmielnik	0,450	4,075	4,525
			3,679	5,745	9,424
50	1399R	Malawa - Rzym - Chmielnik	3,940	0,000	3,940
51	1400R	Kielnarowa - Chmielnik - Zabratówka	11,544	0,000	11,544
52	1401R	Chmielnik - Jarząbki - Borówki	2,600	0,000	2,600

53	1402R	Rzeszów - Matysówka - Chmielnik	5,398	2,585	7,983
54	1404R	Lubenia - Siedliska - Tyczyn	4,535	0,000	4,535
			0,506	9,885	10,391
55	1405R	Zarzecze-Siedliska	1,582	0,000	1,582
56	1406R	Czudec-Lutoryż	5,100	1,500	6,600
57	1407R	Niechobrz - Mogielnica - Boguchwała	7,230	0,000	7,230
58	1408R	Niechobrz - Boguchwała	4,585	0,000	4,585
59	1409R	Zwięczyca - Niechobrz - Czudec	10,410	2,200	12,610
60	1411R	Babica - Lubenia - Błażowa	22,125	0,615	22,740
61	1412R	Lubenia - Połomia	2,830	0,000	2,830
62	1413R	Niebylec - Blizianka - Sołonka - Strzaszydle	3,160	6,856	10,016
63	1414R	Budziwój - Hermanowa	3,253	3,710	6,963
64	1415R	Tyczyn - Hermanowa - Straszydle	9,571	0,000	9,571
65	1416R	Tyczyn - Nowy Borek - Błażowa	9,020	0,000	9,020
67	1417R	od drogi 1416R - Borek Stary	3,530	0,000	3,530
68	1418R	Borek Stary - Borówki - Grzegorzówka	7,837	0,000	7,837
69	1419R	Grzegorzówka - Wólka Hyżnieńska - Hadle Szklarskie	3,580	0,000	3,580
70	1420R	Jawornik Polski - Grzegorzówka	4,460	2,620	7,080
71	1421R	Błażowa-Dylągówka	9,204	0,000	9,204
72	1422R	Borek Stary - Błażowa - Ujazdy	14,280	0,000	14,280
73	1423R	Brzezówka - Makłuczka - Błażowa Dolna	7,665	0,000	7,665
74	1424R	Od drogi 1423R - Nieborów Mały	1,792	0,000	1,792
75	1425R	Dylągówka - Szklary	2,168	0,000	2,168
76	1426R	Błażowa - Piątkowa - Harta	12,560	0,000	12,560
78	1427R	Piątkowa - Futoma - Ulanica - Dynów	9,550	0,000	9,550
80	1428R	Nozdrzec - Łubno	7,870	1,550	9,420
81	1429R	Barycz - Kąkolówka- Błażowa Górna	6,267	0,350	6,617
82	1430R	Łubno - Kazimierówka - Dynów -Ul. Ks. Ożoga	5,145	0,000	5,145
83	1431R	Dynów - Dąbrówka Starzyńska	4,910	0,000	4,910
84	1432R	Dynów (ul.Bartkówka) - Sielnica	10,070	0,000	10,070

85	1433R	Bachórz - Laskówka	4,917	0,000	4,917
86	1434R	Rzeszów - Kielanówka	1,660	4,135	5,795
			2,231	6,160	8,391
87	1435R	Dojazd do stacji PKP w Boguchwale	0,390	0,000	0,390
88	1436R	Błędowa Zgłobieńska - Zgłobień - Niechobrz	5,365	0,000	5,365
89	1437R	Od drogi 1427R do drogi nr. 884	0,600	0,000	0,600
90	2118R	dojazd do stacji PKP w Trzcianie	0,120	0,000	0,120
91	2150R	Kupno - Bratkowice - Trzciana	10,072	5,907	15,979
92	2310R	Ul. 1 maja (Dynów)	0,900	0,000	0,900
93	2311R	Ul. Działowa (Dynów)	1,125	0,000	1,125
94	2312R	Ul. Handlowa (Dynów)	0,130	0,000	0,130
95	2313R	Ul. Kazimierza Wielkiego (Dynów)	0,140	0,000	0,140
96	2314R	Ul. Kolejowa (Dynów)	0,320	0,000	0,320
97	2315R	Ul. Kościuszki (Dynów)	0,120	0,000	0,120
98	2316 R	Ul. Łazienna (Dynów)	1,200	0,000	1,200
99	2317 R	Ul. Plażowa (Dynów)	1,640	0,000	1,640
100	2318 R	Ul. Podwale (Dynów)	0,525	0,000	0,525
101	2319 R	Ul. Polna (Dynów)	1,786	0,000	1,786
102	2320 R	Ul. Rynek (Dynów)	0,175	0,000	0,175
103	2321 R	Ul. Sanowa (Dynów)	0,590	0,000	0,590
104	2322 R	Ul. Sikorskiego (Dynów)	0,950	0,000	0,950
105	2323 R	Ul. Szkolna (Dynów)	0,060	0,000	0,060
106	2324 R	Ul. Jana Pawła II (Dynów)	0,624	0,000	0,624

Źródło: www.zdp.rzeszow.pl [dostęp dnia 22.07.2016 r.]

Duże znaczenie gospodarcze odgrywają również szlaki kolejowe. Przez powiat przebiegają linie kolejowe o istotnym znaczeniu dla komunikacji międzynarodowej (magistrala kolejowa nr 91, stanowiąca część trasy E3), która prowadzi ruch z Europy Zachodniej na Ukrainę) i krajowej (linia nr 71 Ocice-Rzeszów na trasie do Warszawy).

Na terenie gminy Trzebownisko, w Jasionce, usytuowane jest lotnisko przystosowane do obsługi międzynarodowego ruchu pasażerskiego i towarowego. Port lotniczy w Jasionce dysponuje jedną z najdłuższych w Polsce drogą startową dostosowaną do przyjęcia każdego typu samolotu.

3.2. Infrastruktura techniczna

3.2.1. Gospodarka wodno - ściekowa

W powiecie rzeszowskim głównym źródłem zaopatrzenia ludności i przemysłu

w wodę są wody podziemne. Największe ujęcia wód podziemnych w powiecie znajdują się w gminach: Boguchwała, Głogów Małopolski, Sokołów Małopolski oraz Trzebownisko. Mniejsze ujęcia wód podziemnych znajdują się w gminach: Dynów, Chmielnik i Kamień. Gminy Boguchwała i Krasne oraz częściowo gminy Tyczyn, Świlcza i Głogów Małopolski zaopatrywane są w wodę pochodzącą z ujęcia dla Miasta Rzeszowa zlokalizowanego w dzielnicy Zwięczyca.
Główne źródło zanieczyszczenia wód powierzchniowych w powiecie stanowią zrzuty ścieków przemysłowych i komunalnych. Zanieczyszczenie wód w rzekach jest także wynikiem spływów powierzchniowych z terenu ich zlewni.
Zgodnie z danymi GUS w 2015 r. z terenu powiatu rzeszowskiego odprowadzono do wód powierzchniowych łącznie 3 965,0 tys. m3 ścieków oczyszczonych.

Stan systemu zaopatrzenia w wodę w miastach i gminach na terenie powiatu rzeszowskiego jest zróżnicowany. Mniej rozbudowana jest sieć kanalizacyjna.
W latach 2009-2015 w powiecie powstało prawie 229 km wodociągów, w tym samym czasie wybudowano także nieco powyżej 302 km sieci kanalizacyjnej, a jej długość całkowita na koniec 2015 roku wyniosła 1774,2 km. Na przestrzeni ostatnich 6 lat zwiększył się także odsetek mieszkańców korzystających z sieci wodnej i kanalizacyjnej. Na koniec 2015 roku blisko 79% mieszkańców powiatu mogło korzystać z sieci wodociągowej, natomiast dostęp do sieci kanalizacyjnej miało ponad 71% mieszkańców powiatu.
W dalszym ciągu istnieją wyraźne dysproporcje pomiędzy sieciami wodociągową i kanalizacyjną. Dysproporcje te występują także w poszczególnych gminach. Najsłabiej rozwiniętą sieć wodno- kanalizacyjną obserwuje się w gminie wiejskiej Dynów, gdzie na koniec 2015 roku dł. czynnej sieci wodociągowej wynosiła 4,1 km, natomiast dł. sieci kanalizacyjnej zaledwie 1 km.

Wykres 6 Długość sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w powiecie rzeszowskim (w km)

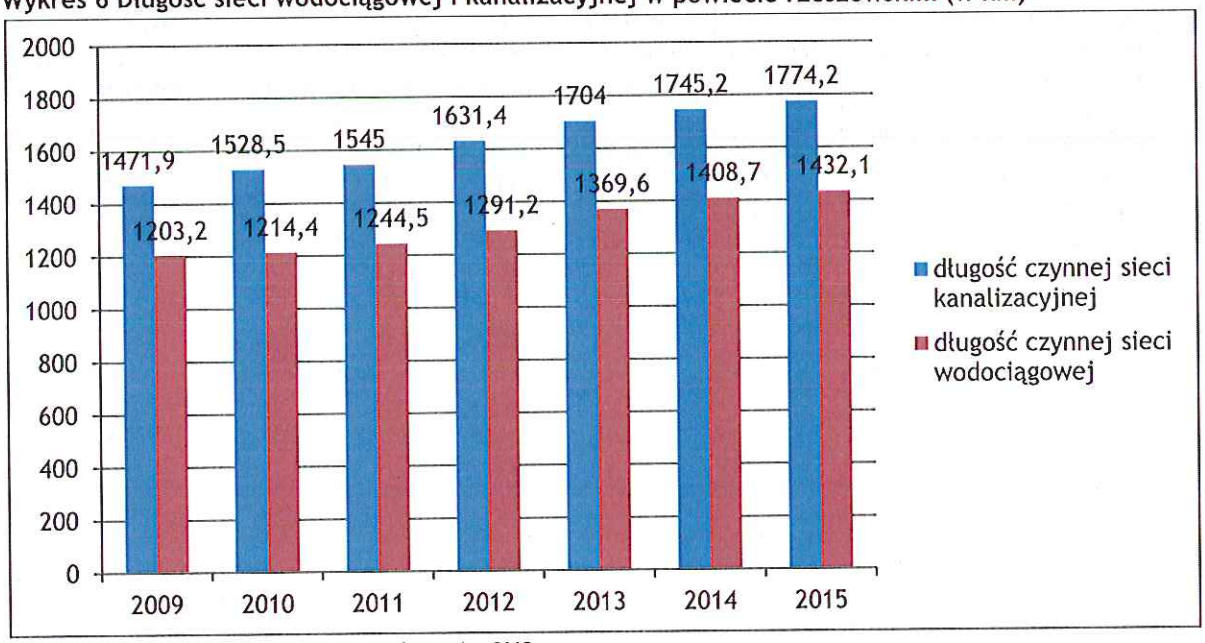

źródło: opracowanie własne na podstawie GUS

Długość istniejącej sieci wodociągowej i kanalizacyjnej na terenie poszczególnych gmin

powiatu rzeszowskiego przedstawiają tabele nr 10 i 11.

Tabela 10 Długość sieci wodociągowej w poszczególnych gminach powiatu rzeszowskiego w latach 2009-2015

Długość sieci wodociągowej								
wyszczególnienie	j.m.	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Polska	km	267332,1	272888	278300,4	283102,5	287651,3	292455,7	297 871,1
Woj. podkarpackie	km	13139,6	13181,2	13460,9	13747,7	14192,3	14409,2	14765,1
Razem powiat rzeszowski	**km**	**1203,2**	**1214,4**	**1244,5**	**1291,2**	**1369,6**	**1408,7**	**1432,1**
Dynów miasto	km	7,8	7,9	15,9	15,9	16,4	19,8	19,9
Błażowa	km	38,2	38,2	38,2	38,2	43,1	45,2	47,2
Boguchwała	km	216,8	218,2	218,2	218,2	225,1	226,8	228,1
Chmielnik	km	5,6	6,4	20,3	20,3	20,3	26,5	26,5
Dynów	km	4,1	4,1	4,1	4,1	4,1	4,1	4,1
Głogów Małopolski	km	180	182,8	185,8	188,3	190,6	199,3	201,2
Hyżne	km	72,2	72,2	73,5	94,1	70,6	76,2	82,4
Kamień	km	65,5	65,5	65,5	66	66	67,4	68,5
Krasne	km	58,1	96,1	97	97,6	98,9	104,5	106,9
Lubenia	km	0	0	0	0	73,4	73,4	73,4
Sokołów Małopolski	km	163,3	164,2	165,7	167,6	172,7	174,2	176,2
Świlcza	km	157,3	157,3	157,6	157,6	157,9	158,1	158,1
Trzebownisko	km	148,9	155,6	155,6	161	163	165	169,7
Tyczyn	km	85,4	45,9	47,1	62,3	67,5	68,2	69,9

źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS (dostęp dnia 23.09.2016)

Tabela 11 Długość sieci kanalizacyjnej w poszczególnych gminach powiatu rzeszowskiego w latach 2009-2015

Długość sieci kanalizacyjnej								
wyszczególnienie	j.m.	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Polska	km	100201,5	107509,1	117745,6	125580,6	132916	142876,1	149668
Woj. podkarpackie	km	11182	12414,9	13780	14482,4	15073,9	15679,2	16238,4
Razem powiat rzeszowski	**km**	**1471,9**	**1528,5**	**1545**	**1631,4**	**1704**	**1745,2**	**1774,2**
Dynów miasto	km	33,2	33,2	33,8	33,8	33,8	33,8	33,8
Błażowa	km	31,3	31,3	31,5	31,8	31,8	32,5	33
Boguchwała	km	289,1	305	305	310,4	315	316,3	317
Chmielnik	km	88,4	89,5	89,5	89,5	89,5	89,5	89,5
Dynów	km	1	1	1	1	1	1	1
Głogów Małopolski	km	101	123	125,2	146,1	164,8	169,3	170,6
Hyżne	km	24,3	24,3	24,3	26	39,8	49,8	51,1
Kamień	km	54,3	82,6	82,6	89,1	89,1	97,7	114,5
Krasne	km	101,8	102,4	104,1	105	106,9	120	122,3
Lubenia	km	42	99,8	99,8	99,8	100	100	100
Sokołów Małopolski	km	152,9	153	153,3	200,4	230,5	230,5	231
Świlcza	km	141	147,4	157,6	157,6	157,8	158,1	158,1
Trzebownisko	km	265,4	265,4	265,4	268	269	271	275,1
Tyczyn	km	146,2	70,6	71,9	72,9	75	75,7	77,2

źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS (dostęp dnia 23.09.2016)

Ścieki komunalne na terenie powiatu rzeszowskiego oczyszczane są w 14 oczyszczalniach mechaniczno - biologicznych. Oczyszczalnie te eksploatowane są przez:

- Zakład Wodociągów i Kanalizacji w Świlczy (oczyszczalnia w Kamyszynie);
- Urząd Gminy Lubenia (oczyszczalnia w Siedliskach zmodernizowana w 2010 r.);
- Gospodarkę Komunalną w Błażowej Sp. z o.o. (oczyszczalnia w Błażowej);
- Urząd Gminy Chmielnik (oczyszczalnia w Chmielniku);
- Zakład Usług Komunalnych w Krasnem (oczyszczalnia w Krasnem);
- „EKOGŁOG" Sp. z o.o. w Głogowie Młp. (oczyszczalnia ścieków w Zabajce w trakcie modernizacji);
- Zakład Gospodarki Wodno-Ściekowej w Trzebownisku (oczyszczalnia w Nowej Wsi - modernizowana w 2015 r. oraz oczyszczalnia w Łące);
- Zakład Usług Komunalnych i Rekreacyjnych GOSiR w Hyżnem;
- Gminę Sokołów Małopolski;
- Gminę Kamień;
- Samodzielny Publiczny Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej "Sanatorium" im. Jana Pawła II w Górnie (w 2019 r. Szpital planuje włączenie ścieków ze szpitala do sieci kanalizacyjnej i ich odprowadzanie do oczyszczalni ścieków w Sokołowie Młp.);
- Zakład Gospodarki Komunalnej w Dynowie;
- Zakład Wodociągowo-Kanalizacyjny i Gospodarki Mieszkaniowej z/s w Dynowie (oczyszczalnia w Bachórzu, zmodernizowana w 2015 r.).

Ścieki z komunalnych oczyszczalni ścieków w powiecie odprowadzane są do następujących cieków[8]:

1) San jest odbiornikiem ścieków z Miasta i Gminy Dynów - JCWP „San od Tyrawki do Olszanki",
2) Wisłok jest odbiornikiem ścieków z Gminy Lubenia oraz Gminy Krasne - kolejno JCWP „Wisłok od Stobnicy do Zb. Rzeszów", JCWP „Wisłok od Zb. Rzeszów do Starego Wisłoka",
3) Trzebośnica jest odbiornikiem ścieków z Sokołowa Młp. oraz Górna - JCWP „Trzebośnica do Krzywego",
4) Strug jest odbiornikiem ścieków z Gminy Błażowa - JCWP „Strug do Chmielnickiej Rzeki",
5) Potok Chmielnicka Rzeka - dopływ Strugu jest odbiornikiem ścieków z Gminy Chmielnik -JCWP „Strug do Chmielnickiej Rzeki",
6) Potok Tatyna - dopływ Strugu jest odbiornikiem ścieków z Gminy Hyżne - JCWP „Strug do Chmielnickiej Rzeki",
7) Potok Szlachcianka - dopływ potoku Osina, który uchodzi do Mrowli (jest odbiornikiem ścieków z Głogowa Młp.) - JCWP „Mrowla",
8) potok Terliczka - dopływ Starego Wisłoka jest odbiornikiem ścieków z m. Łąka - JCWP „Stary Wisłok",
9) Mrowla jest odbiornikiem ścieków ze Świlczy i Nowej Wsi - JCWP „Mrowla",
10) Rudnia jest odbiornikiem ścieków z Gminy Kamień -JCWP „Rudnia".

[8] Źródło: http://www.wios.rzeszow.pl/wp-content/uploads/2015/05/powiat_rzeszowski_w_2014r_raport.pdf

Wykres 7 Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej i wodociągowej w % ogółu ludności

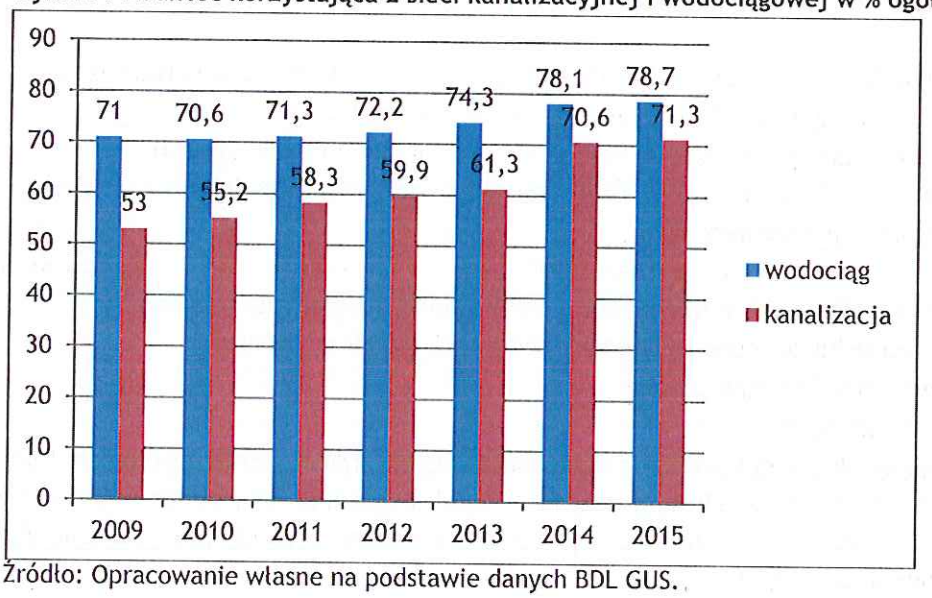

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Ścieki od prawie 121 215 mieszkańców powiatu w 2015 roku trafiały do oczyszczalni ścieków. Odsetek mieszkańców korzystających z oczyszczalni ścieków wyniósł w 2015 roku 72,4% i był równy średniej dla województwa.

Wykres 8 Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ogólnej liczby ludności w latach 2009-2015

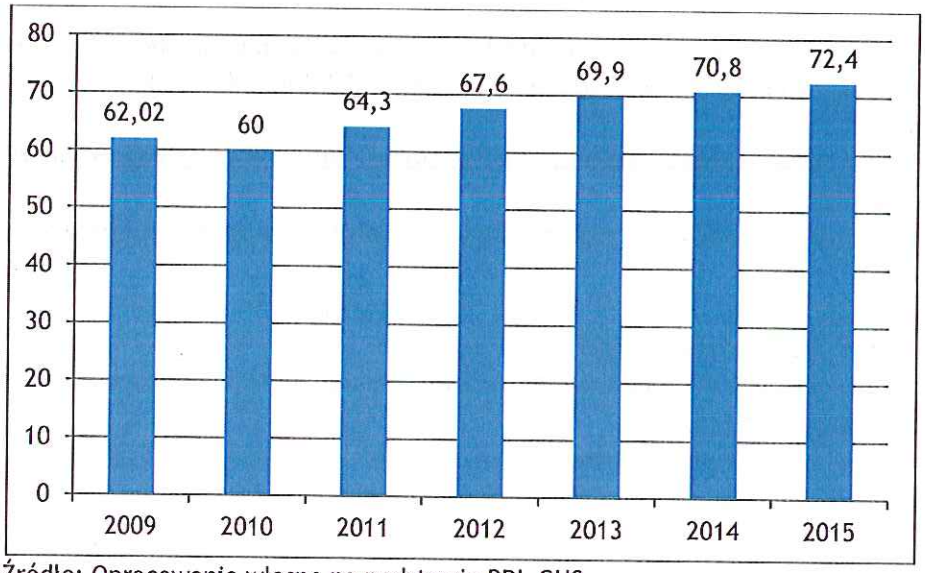

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Ścieki z gospodarstw domowych, które nie są podłączone do sieci kanalizacyjnej gromadzone są w bezodpływowych zbiornikach przydomowych i sukcesywnie wywożone wozami asenizacyjnymi do punktów zlewnych i oczyszczalni ścieków.

Wykres 9 Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ogólnej liczby ludności w 2015 roku (porównanie z powiatami sąsiednimi)

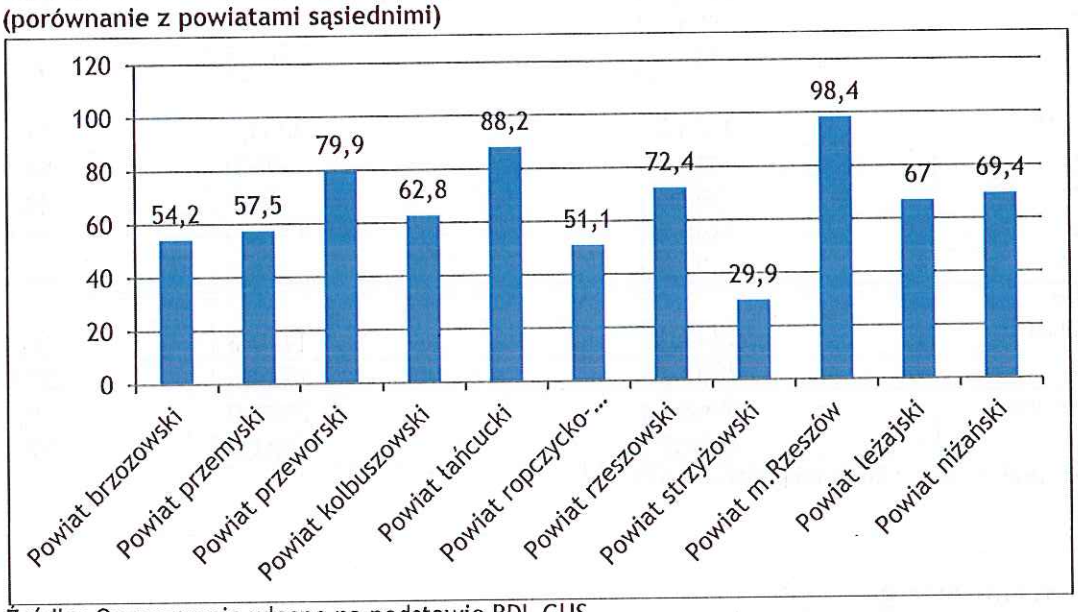

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

3.2.2. Gospodarka odpadami

W Planie gospodarki odpadami dla województwa podkarpackiego przyjęto, że gospodarka odpadami w województwie będzie się opierała na wskazanych w planie regionach gospodarki odpadami (RGO). Zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami, odpady komunalne zmieszane, odpady z pielęgnacji terenów zielonych oraz pozostałości z sortowania odpadów komunalnych przeznaczone do składowania mogą być zagospodarowywane tylko i wyłącznie w ramach danego regionu.

Według danych GUS na terenie powiatu rzeszowskiego w 2015 roku zebrano łącznie 20 255 ton odpadów komunalnych zmieszanych, które objęły odpady m.in. z gospodarstw domowych. W regionie zlokalizowane są dwa składowiska odpadów komunalnych o łącznej powierzchni 2,7 ha: w Sokołowie Małopolskim (1,5 ha) i Dynowie (1,2 ha). Jedyna funkcjonująca w powiecie sortownia odpadów komunalnych znajduje się w Błażowej.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego województwo podkarpackie należy do regionów o jednym z najniższych wskaźników ilości wytwarzania odpadów przemysłowych.

W tabeli 12 przedstawiono ilość odpadów zebranych w poszczególnych gminach.

Tabela 12 Ilość odpadów komunalnych zebranych w powiecie rzeszowskim w 2015 roku

Jednostka	Odpady ogółem (bez wyselekcjonowanych)	Odpady zebrane z gospodarstw domowych	
		ogółem	na 1mieszkańca
	(t)	(t)	(kg)
Razem powiat rzeszowski	**20255,56**	**15813,42**	**94,8**
Dynów miasto	633,2	492,5	79,8

Błażowa	793,2	689,0	63,7
Boguchwała	2699,0	2107,6	106,3
Chmielnik	495,4	484,0	71,4
Dynów	365,7	296,2	42,4
Głogów Małopolski	3308,7	3063,5	157,4
Hyżne	417,5	379,0	54,1
Kamień	382,5	330,7	48,1
Krasne	2168,4	1276,0	118,0
Lubenia	372,7	324,4	50,3
Sokołów Małopolski	1335,1	1140,6	66,9
Świlcza	2307,2	1724,6	105,9
Trzebownisko	3962,7	2902,0	139,0
Tyczyn	1014,3	603,6	52,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

3.2.3. Sieć gazowa[9]

Powiat rzeszowski uzbrojony jest w sieć gazową. Długość czynnej sieci gazowej wynosiła na koniec 2015 roku 2 065,56 km. Liczba budynków mieszkalnych podłączonych do sieci gazowej wynosiła 34 169 sztuk. Odbiorcami gazu było 30 471 gospodarstw domowych[10]. Roczne zużycie gazu wyniosło w 2015 roku 19 500,3 tys. m^3.

GOSPODARKA I RYNEK PRACY

4. Gospodarka

4.1. Gospodarka pozarolnicza

Położenie powiatu rzeszowskiego w centralnej części województwa i bliskość aglomeracji rzeszowskiej jest niewątpliwie atutem i sprzyja jego rozwojowi. Duże znaczenie gospodarcze ma też port lotniczy w Jasionce pod Rzeszowem. Czynniki te powodują, że powiat rzeszowski jest jednym z najdynamiczniej rozwijających się powiatów w województwie.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2015 roku na terenie powiatu zarejestrowanych było 11 675 podmiotów gospodarczych, z czego 11 238 należących do sektora prywatnego gospodarki.

[9] źródło: GUS

[10] łącznie z korzystającymi z gazomierzy zbiorczych

Tzw. wskaźnik przedsiębiorczości[11], liczony liczbą podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w systemie REGON w przeliczeniu na 10 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym, wynosi dla powiatu 1107,62 i jest niższy niż średnia dla województwa (1227,55 podmiotów) i tym bardziej niż średnia dla kraju (1743,34 podmiotów).

Tabela 13 Wskaźnik przedsiębiorczości w powiecie rzeszowskim w latach 2009-2015

Jednostka terytorialna	Ogółem						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Polska	1519,9	1574,56	1564,31	1615,62	1666,62	1700,22	1743,34
Województwo podkarpackie	1080,76	1123,11	1110,81	1140,28	1177,55	1202,92	1227,55
Powiat rzeszowski	**957,93**	**994,09**	**994,81**	**1028,84**	**1067**	**1091,26**	**1107,62**
Powiat brzozowski	857,63	890,84	880,87	888,71	920,75	899,08	915,08
Powiat przemyski	790,41	794,67	784,76	799,64	830,59	853,05	861,36
Powiat przeworski	814,53	854,02	840,88	876,42	883,80	897,42	929,84
Powiat kolbuszowski	783,73	836,41	832,31	852,94	873,79	893,34	903,17
Powiat łańcucki	1034,11	1081,14	1085,28	1114,57	1140,55	1167,67	1189,65
Powiat ropczycko-sędziszowski	934,61	973,93	976,73	988,49	1025,05	1050,30	1080,42
Powiat strzyżowski	803,83	861,78	872,59	900,65	941,68	965,20	989,08
Powiat leżajski	855,67	894,86	894,62	908,85	934,95	957,59	965,62
Powiat niżański	856,86	888,81	880,36	892,76	904,46	926,92	941,10

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych GUS

Tabela 14 Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w latach 2009-2015

		2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Powiat rzeszowski	Ogółem	9886	10125	10238	10688	11147	11453	11675
	Sektor publiczny	359	357	362	375	379	375	374
	Sektor prywatny	9527	9768	9876	10313	10768	11075	11238

źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS

[11] M. Iwańska, W. Bieńkowska, Zróżnicowanie wartości wskaźnika przedsiębiorczości w gminach wiejskich województwa mazowieckiego w układzie przestrzennym, Acta Scientiarum Polonorum Oeconomia 9 (3),SGGW, Warszawa.

Tabela 15 Struktura podmiotowa gospodarki z sektora prywatnego w powiecie rzeszowskim wg wybranych sekcji PKD 2007 na przestrzeni lat 2009-2015

Wyszczególnienie	jedn. gosp.	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
powiat rzeszowski								
sektor publiczny	jedn. gosp.	359	357	362	375	379	375	374
sektor prywatny	jedn. gosp.	9527	9768	9876	10313	10768	11075	11238
w sekcji A - rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo								
sektor prywatny	jedn. gosp.	196	195	201	198	197	158	153
w sekcji B - górnictwo i wydobywanie								
sektor prywatny	jedn. gosp.	10	13	16	20	20	20	18
w sekcji C - przetwórstwo przemysłowe								
sektor prywatny	jedn. gosp.	1362	1426	1456	1494	1553	1556	1553
w sekcji D - wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych								
sektor prywatny	jedn. gosp.	2	5	8	9	24	21	21
w sekcji E - dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją								
sektor prywatny	jedn. gosp.	8	8	14	13	14	16	16
w sekcji F - budownictwo								
sektor prywatny	jedn. gosp.	1451	1544	1557	1618	1683	1735	1773
w sekcji G - handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych								
sektor prywatny	jedn. gosp.	2838	2837	2786	2900	2955	2957	2950
w sekcji H - transport i gospodarka magazynowa								
sektor prywatny	jedn. gosp.	877	863	861	854	868	876	910
w sekcji I - działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi								
sektor prywatny	jedn. gosp.	219	210	221	235	232	241	238
w sekcji J - informacja i komunikacja								
sektor prywatny	jedn. gosp.	195	207	243	262	297	325	333
w sekcji K - działalność finansowa i ubezpieczeniowa								
sektor prywatny	jedn. gosp.	288	276	262	272	288	289	289
w sekcji L - działalność związana z obsługą rynku nieruchomości								
sektor prywatny	jedn. gosp.	104	111	121	133	145	148	163
w sekcji M - działalność profesjonalna, naukowa i techniczna								
sektor prywatny	jedn. gosp.	628	644	640	709	763	825	877
w sekcji N - działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca								
sektor prywatny	jedn. gosp.	129	144	157	178	201	231	248
w sekcji O - administracja publiczna i obrona narodowa								
sektor prywatny	jedn. gosp.	103	101	101	102	104	105	105
w sekcji P - edukacja								
sektor prywatny	jedn. gosp.	111	123	141	162	187	199	207
w sekcji Q - opieka zdrowotna i pomoc społeczna								
sektor prywatny	jedn. gosp.	282	273	289	306	332	360	404
w sekcji R - działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją								
sektor prywatny	jedn. gosp.	161	162	170	176	189	191	187
w sekcji S i T - inne								
sektor prywatny	jedn. gosp.	563	626	632	672	716	822	793

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS

Najliczniej reprezentowaną dziedziną działalności jest sekcja G (handel oraz naprawy), w której działa 26% zarejestrowanych podmiotów. W sekcji F (budownictwo) działa 16% podmiotów, w przetwórstwie przemysłowym 14%. W branżach transport i gospodarka magazynowa oraz działalność profesjonalna, naukowa i techniczna działalność gospodarczą prowadzi 8% podmiotów gospodarczych (w każdej z nich).

Wykres 10 Liczba podmiotów gospodarczych wg sekcji PKD

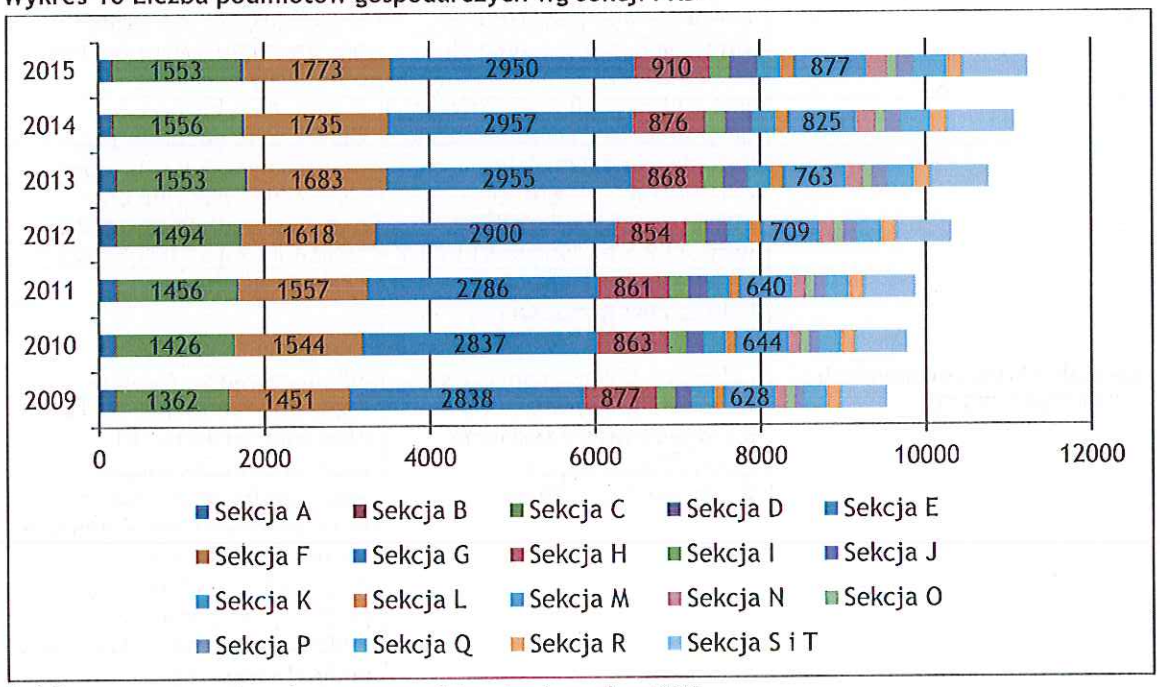

źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS

4.1.1. Tereny inwestycyjne

Na obszarze powiatu rzeszowskiego występują tereny inwestycyjne o różnym przeznaczeniu, a ich rozkład przedstawia poniższa tabela:

Nazwa	Położenie	Opis
Park Naukowo - Technologiczny Rzeszów - Dworzysko	Powierzchnia 84,1 ha, w większości w granicach administracyjnych Rzeszowa.	Tereny o przeznaczeniu inwestycyjnym są w pełni uzbrojone - w sieci dróg dojazdowych wraz z chodnikami, ścieżkami rowerowymi oraz oświetleniem w technologii LED. Na każdej działce jest dostępna sieć gazowa, energetyczna, wodociągowa i kanalizacyjna.

Podkarpacki Park Naukowo-Technologiczny AEROPOLIS	Obejmuje grunty położone w mieście Rzeszowie i gminach: Trzebownisko, Głogów Małopolski, Świlcza. Park podzielony jest na kilka stref, z których w pobliżu Lotniska Rzeszów-Jasionka zlokalizowana jest strefa S1, zajmująca powierzchnię ok. 100 ha. Strefa S2 zlokalizowana jest na terenach są siadujących bezpośrednio z Rzeszowem, nie wchodzących jednak w administracyjne granice miasta, a jej powierzchnia wynosi 97,5 ha. Strefa S3 to 3,7 ha położonego na terenie Politechniki Rzeszowskiej.	Został utworzony w 2006 r. jako pierwszy branżowy park w Polsce, który ma podtrzymywać wieloletnie i głęboko zakorzenione w tym regionie tradycje przemysłu lotniczego. Park zarówno w sferze gospodarczej, jak i naukowo-badawczej ma być powiązany głównie z przemysłem lotniczym. Głównym elementem jego oferty są w pełni uzbrojone tereny inwestycyjne oraz pomieszczenia Preinkubatora Akademickiego i Inkubatora Technologicznego.
Specjalna Strefa Ekonomiczna EURO-PARK MIELEC	Całkowita powierzchnia strefy wynosi 1246 ha, w tym w Rzeszowie wraz z terenami gminy Głogów Młp. i Trzebownisko - 170 ha	Strefą zarządza Agencja Rozwoju Przemysłu S.A. TSSE. Aktywnie działa tu 101 przedsiębiorców, którzy reprezentują różne branże, m.in. przetwórstwo aluminium, farmaceutyki, szkło gospodarcze, elektronikę, produkcję materiałów budowlanych, meble i przemysł poligraficzny. Zasoby udostępniane inwestorom na terenie strefy obejmują tereny inwestycyjne, w znacznej mierze uzbrojone, budynki oraz infrastrukturę techniczną. Właścicielami tego majątku są przedsiębiorstwa działające na terenie TSSE w chwili jej ustanowienia oraz gminy i ARP S.A.
Podstrefa Boguchwała Krakowskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej	Maksymalna dostępna powierzchnia w podstrefie wynosi 8,0438 ha	Specjalna strefa ekonomiczna przeznaczona jest dla wszystkich firm z sektora przemysłu tradycyjnego z wyjątkiem produkcji wyrobów koncesjonowanych przez państwo, tj. alkoholu, wyrobów tytoniowych czy produkcji stali. Zezwolenie na działalność w strefie mogą także uzyskać niektóre firmy z sektora usług. Należą do nich: usługi informatyczne, usługi badawczo-rozwojowe w dziedzinie nauk przyrodniczych, technicznych, rachunkowości i kontroli ksiąg, usługi w zakresie księgowości

		(z wyłączeniem deklaracji podatkowych), usługi w zakresie badań i analiz technicznych oraz usługi centrów telefonicznych. Zezwolenie na działalność gospodarczą w specjalnej strefie ekonomicznej mogą uzyskać wszystkie firmy, bez względu na ich wielkość oraz kraj pochodzenia. Małe i średnie przedsiębiorstwa uzyskują większy poziom pomocy publicznej.

Źródło: ww.europark.com.pl, www.tsse.pl, www.aeropolis.com.pl, www.boguchwala.pl

4.1.2. Instytucje otoczenia biznesu

Instytucje otoczenia biznesu to podmioty posiadające bazę materialną, techniczną, zasoby ludzkie i kompetencje niezbędne do świadczenia usług na rzecz sektora małych i średnich przedsiębiorstw. Do zadań tych instytucji należy zaliczyć: wspieranie przedsiębiorczości, ułatwianie rozpoczynania działalności gospodarczej, pomoc początkującym przedsiębiorcom. Instytucje Otoczenia Biznesu (IOB) powinny pełnić funkcję rzeczywistych łączników pomiędzy uczestnikami procesu innowacji, np. biznesem i nauką oraz tworzyć ich koalicje (grupy partnerów koncentrujących się na realizacji wspólnych celów czy zadań). W rejonie powiatu rzeszowskiego istnieje kilka takich instytucji:

Rzeszowska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.

Celem RARR S.A. jest prowadzenie działalności służącej wszechstronnemu rozwojowi regionu Podkarpacia poprzez skoncentrowanie i mobilizację potencjału środowisk lokalnych oraz działalność doradczą i usługową w procesach restrukturyzacji, otwierania i wspomagania przedsięwzięć gospodarczych, promocji regionu oraz pozyskiwania zagranicznych środków pomocowych. RARR S.A. jest członkiem Krajowego Stowarzyszenia Agencji i Fundacji Rozwoju Regionalnego NARDA, skupiającego agencje z całej Polski i Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości. Posiada także akredytację KSU w dziedzinie usług doradczych, informacyjnych, finansowych i szkoleniowych.

Agencja Rozwoju Przemysłu S.A. (Oddział w Mielcu)

ARP S.A. jest spółką Skarbu Państwa. ARP wspiera przedsiębiorstwa w prowadzeniu i rozwijaniu działalności, a także w realizacji procesów restrukturyzacji, przez co odgrywa ważną rolę w zwiększaniu konkurencyjności polskiego przemysłu. ARP oferuje wsparcie w postaci produktów finansowych, ale też pozafinansową pomoc w realizacji przedsięwzięć, m.in. poprzez udostępnianie terenów inwestycyjnych i obiektów produkcyjnych w ramach zarządzanych przez ARP Specjalnych Stref Ekonomicznych. Spółka

łączy także partnerów zainteresowanych nawiązaniem współpracy przy realizacji projektów innowacyjnych. W ramach Grupy Polskiego Funduszu Rozwoju, ARP współpracuje z kluczowymi polskimi instytucjami wspierającymi przedsiębiorców oraz dostarcza pakiety rozwiązań w odpowiedzi na bieżące potrzeby i wyzwania biznesowe. ARP S.A. zarządza specjalnymi strefami ekonomicznymi: SSE EURO-PARK MIELEC oraz TSSE EURO-PARK WISŁOSAN. Jest także właścicielem Fundacji PRO ARTE ET HISTORIA (zarządzający zespołami zamkowo-parkowymi w Baranowie Sandomierskim i Krasiczynie).

Podkarpacki Parki Naukowo Technologiczny Aeropolis[12]

PPNT zarządza specjalnie do tego powołana jednostka Rzeszowskiej Agencji Rozwoju regionalnego S.A. - Centrum Zarządzania Podkarpackim Parkiem Naukowo-Technologicznym, która m.in.:

- udostępniania inwestorom w pełni uzbrojone tereny inwestycjne;
- udostępnia pod wynajem pomieszczenia biurowe, produkcyjno - usługowe, produkcyjne oraz sale konferencyjne w ramach działalności Preinkubatora Akademickiego oraz Inkubatora Technologicznego;
- świadczy usługi pomocnicze głównie dla przedsiebiorców ulokowanych w PPNT;
- buduje sieć przedsiębiorców świadczących usługi kooperacyjne i pomocnicze;
- pomaga przedsiębiorcom w pozyskiwaniu środków finansowych, w tym pomocowych z Unii Europejskiej;
- wydaje warunki przyłączeniowe do sieci infrastruktury technicznej dla przedsiębiorców lokujących się na terenie PPNT;
- Współorganizuje Targi Pracy i Innowacji;
- organizuje konkursy np.: „Junior Innowacji Podkarpacia".

Preinkubator Akademicki w PPNT AEROPOLIS

Preinkubator świadczy pomoc przy podejmowaniu i prowadzeniu przedsięwzięć gospodarczych przez młodych przedsiębiorców mających innowacyjne pomysły na założenie firmy. W okresie preinkubacji osoba, która posiada pomysł na zainicjowanie działalności gospodarczej ma czas i możliwości na działania, które pozwolą na podjęcie decyzji o założeniu firmy w oparciu o szereg racjonalnych przesłanek. Obecnie w Preinkubatorze działa 10 firm i 1 laboratorium.

Inkubator Technologiczny w PPNT AEROPOLIS

Inkubator znajduje się na terenie Specjalnej Strefy Ekonomicznej EURO PARK-MIELEC. Powstał on w celu stworzenia miejsca do prowadzenia działalności gospodarczej dla małych i średnich przedsiębiorstw. Promowane jest wykorzystanie wysokich technologii

[12] Źródło: www.aeropolis.com.pl

z dziedziny lotnictwa, informatyki oraz branży motoryzacyjnej. Przedsiębiorcy mogą wynająć na korzystnych warunkach pomieszczenia biurowe oraz produkcyjno - usługowe zlokalizowane w budynku Inkubatora, a także skorzystać z dostępnego zaplecza infrastrukturalnego, technicznego oraz konferencyjnego. Kompleks Inkubatora Technologicznego znajduje się w miejscowości Tajęcina, przy drodze wojewódzkiej nr 869 po północnej stronie Portu Lotniczego Rzeszów-Jasionka.

Stowarzyszenie Grupa Przedsiębiorców Przemysłu Lotniczego „Dolina Lotnicza-Aviation-Valley"[13]

Dolina to innowacyjny klaster przemysłowy , który poprzez swoją działalność ma doprowadzić do przekształcenia Podkarpackiego w liczący się w Europie region lotniczy. Siłą napędową jest WSK Rzeszów, największy i najnowocześniejszy zakład lotniczy w tej części Europy. Oprócz WSK Rzeszów do Stowarzyszenia Grupy Przedsiębiorców Przemysłu Lotniczego Dolina Lotnicza należą też Sędziszów Małopolski, Politechnika Rzeszowska oraz inne (poza tym obszarem) liczące się zakłady branży lotniczej, m. in.: WSK Świdnik, PZL Mielec, Goodrich Krosno, a także niewielkie firmy rodzinne, wyspecjalizowane w wąskich dziedzinach lotniczej produkcji.

4.2. Rolnictwo

Rozwój rolnictwa na danym terenie uwarunkowany jest czynnikami przyrodniczymi (klimat, ukształtowanie terenu i gleby) oraz pozaprzyrodniczymi (struktura wielkości gospodarstw rolnych, forma własności gospodarstw i mechanizacja rolnictwa).
Z uwagi na niedostępność do aktualnych danych statystycznych ocena obecnej sytuacji rolnictwa jest utrudniona. Po raz ostatni szczegółowych informacji dostarczył przeprowadzony w 2010 roku Powszechny Spis Rolny.
Według informacji zebranych przez GUS w 2010 roku na terenie powiatu rzeszowskiego działalność rolniczą prowadziło 30 006 gospodarstw, z czego 29 982 to były gospodarstwa indywidualne co stanowiło 99,9 %. Największą grupę tworzyły gospodarstwa o powierzchni od 1 do 5 ha, które stanowiły ponad połowę wszystkich gospodarstw (54%). Drugą grupą są gospodarstwa o powierzchni od 5 do 10 ha i powyżej 15 ha (po 15%). Natomiast 13% wszystkich gospodarstw stanowią te, których powierzchnia nie przekracza 1 ha. Najmniej w powiecie jest gospodarstw rolnych o powierzchni 10-15 ha.

[13] Źródło: www.dolinalotnicza.pl

Wykres 11 Gospodarstwa rolne w powiecie rzeszowskim w 2010 roku

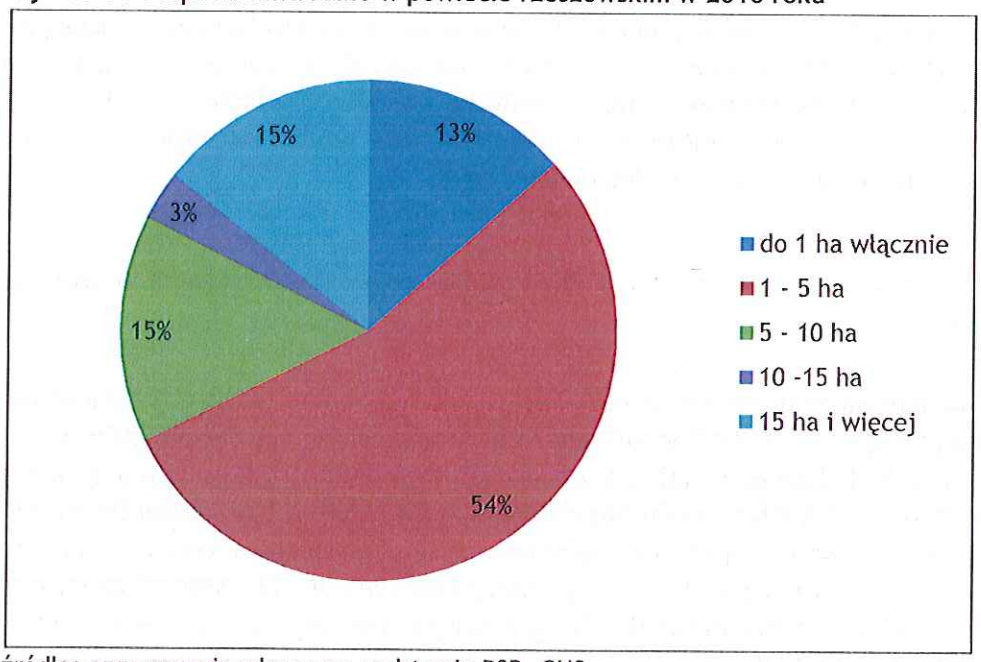

źródło: opracowanie własne na podstawie PSR, GUS

Powierzchnia użytkowanych gruntów w powiecie rzeszowskim wynosiła w 2010 roku 65960,75 ha, z czego 82,5% stanowiły użytki rolne. Pod zasiewami pozostawało 32,3% gruntów. Natomiast najmniejszy udział w użytkowanych gruntach mają ogrody przydomowe.

Tabela 16 Struktura użytkowania gruntów w powiecie rzeszowskim

Jednostka terytorialna	Powierzchnia gruntów (ha)												
	grunty ogółem	użytki rolne ogółem	użytki rolne w dobrej kulturze	pod zasiewami	grunty ugorowane łącznie z nawozami zielonymi	uprawy trwałe	sady ogółem	ogrody przydomowe	łąki trwałe	pastwiska trwałe	pozostałe użytki rolne	lasy i grunty leśne	pozostałe grunty
Województwo podkarpackie	851290,5	700379,1	604330,1	310967,3	53726,87	16555,94	13693,15	6580,52	183398,7	33100,83	96048,99	78689,05	72222,33
Powiat rzeszowski	65960,75	54450,18	47329,95	21323,97	5523,56	1478,07	1083,22	750,59	16104,13	2149,63	7120,23	5905,8	5604,78

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z PSR, GUS

Obszar powiatu rzeszowskiego charakteryzuje się wysoką wielkością procentową użytków rolnych (83%). Zdecydowanie mniejszą część jego powierzchni zajmują lasy i grunty leśne. Proporcja występuje na poziomie 83%:9%. To świadczy zdecydowanie o przeważającym charakterze rolniczym obszaru. Dużą lesistością charakteryzują się gminy: Błażowa, Dynów, Sokołów Małopolski, Głogów Małopolski i Chmielnik.

Wykres 12 Struktura obszarowa powiatu rzeszowskiego

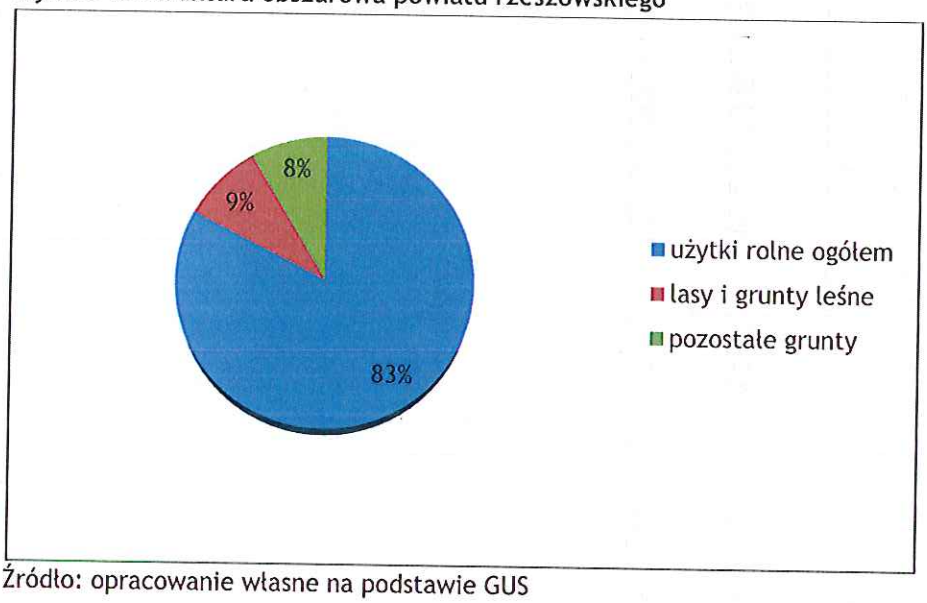

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS

Pod względem upraw w powiecie rzeszowskim przeważają zboża. Drugą najbardziej popularną uprawą były ziemniaki.

Tabela 17 Gospodarstwa indywidualne w powiecie rzeszowskim wg upraw

ogółem	20560,35
zboża razem	13668,39
zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi	13329,16
ziemniaki	3176,81
uprawy przemysłowe	802,88
buraki cukrowe	278,17
rzepak i rzepik razem	459,48
strączkowe jadalne na ziarno razem	30,12
warzywa gruntowe	241,01

źródło: opracowanie własne na podstawie GUS

4.3. Zatrudnienie i rynek pracy

W powiecie rzeszowskim liczba zatrudnionych wynosiła w 2014 roku 49 996 osób. Liczba osób zatrudnionych uległa znacznej zmianie od 2009 (wzrosła o niemal 17 tyś). Liczba pracujących mężczyzn jest o ponad 400 osób wyższa niż kobiet.

Wykres 13 Pracujący w podziale na kobiety i mężczyzn wg PKD 2007

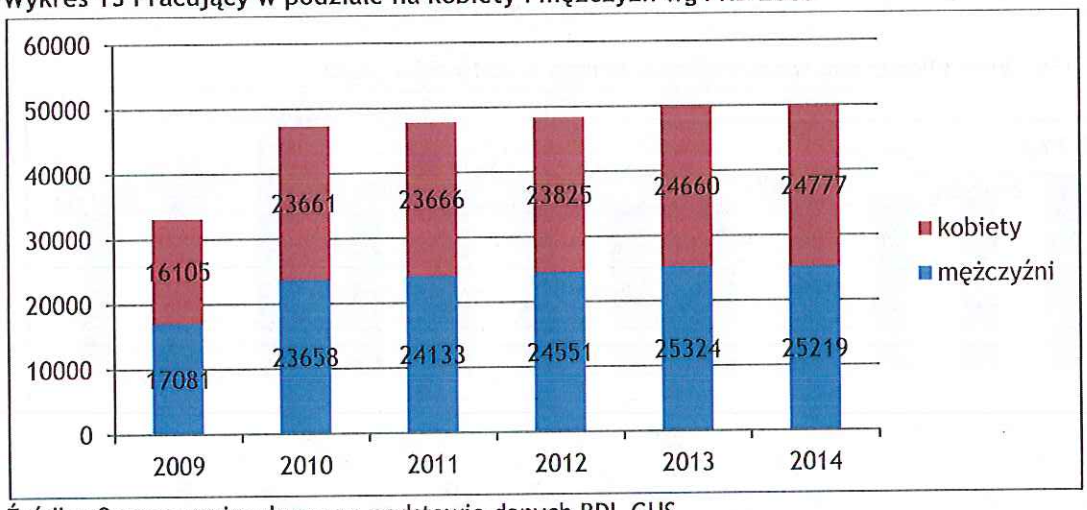

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Znaczny odsetek osób pracujących zalicza się do sektora rolnictwa i wynosi 52%. Drugim sektorem zatrudniającym znaczną część osób jest w powiecie rzeszowskim przemysł i budownictwo (21% zatrudnionych). Najmniej licznym sektorem jest działalność finansowa i ubezpieczeniowa oraz obsługa rynku, gdzie zatrudnionych jest tylko niespełna 1% pracujących.

Wykres 14 Pracujący wg grup sekcji wg PKD2007

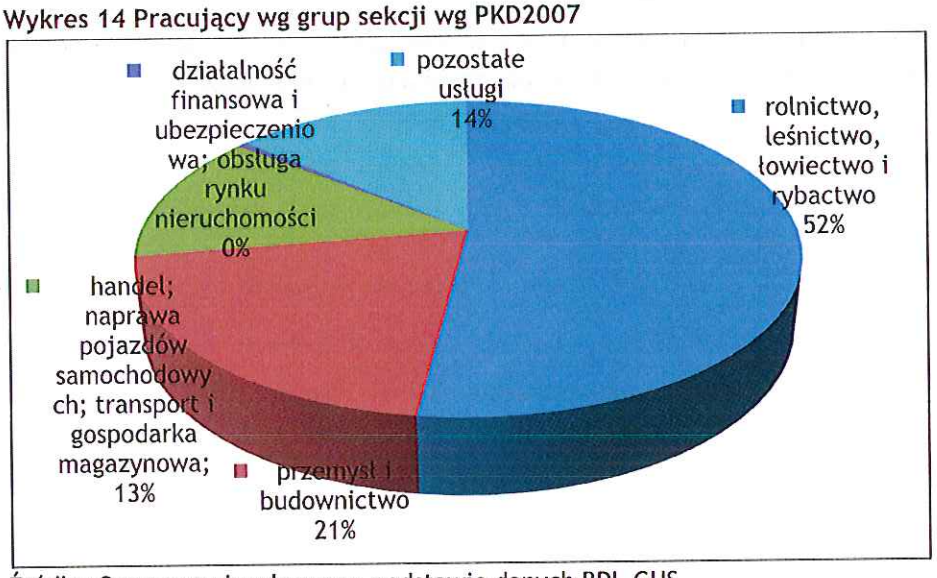

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

4.4. Wynagrodzenia

Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto mieszkańców powiatu rzeszowskiego w niewielkim stopniu odbiegają od średniej w województwie i są wyższe od średniej większości powiatów sąsiadujących. Tylko powiaty leżajski i ropczycko-sędziszowski oraz miasto Rzeszów odnotowują wyższe średnie wynagrodzenia. W 2015 roku średnie wynagrodzenie osoby zamieszkującej powiat rzeszowski wynosiło 3 333,91 zł (w województwie - 3 527,62 zł).

Wykres 15 Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w 2015 roku (PLN)

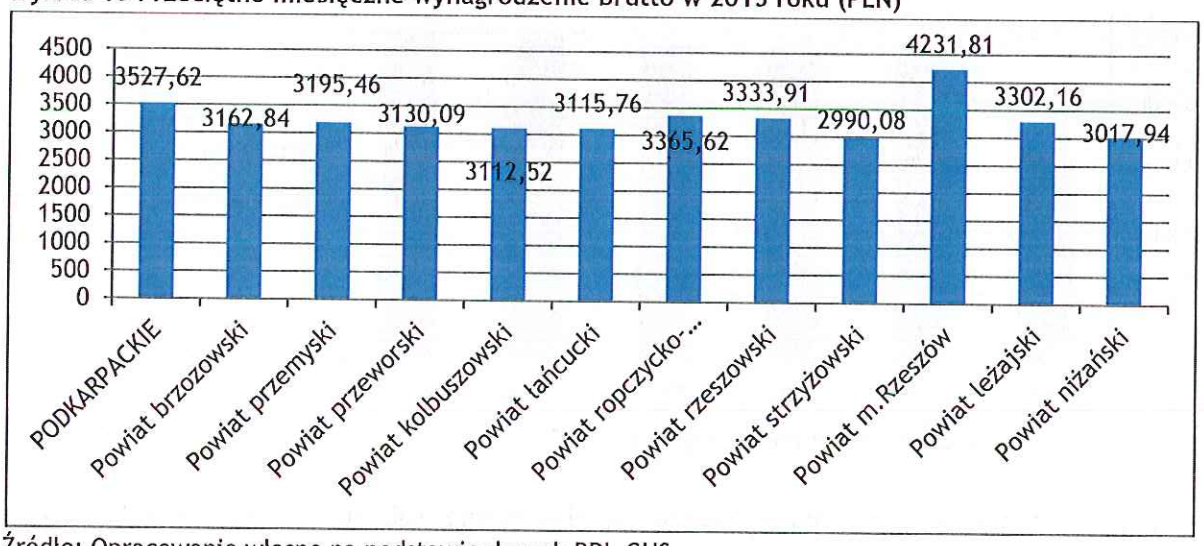

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

4.5. Bezrobocie

Na koniec 2015 roku w Powiatowym Urzędzie Pracy w Rzeszowie zarejestrowanych było 8 878 bezrobotnych, z czego 938 miało prawo do pobierania zasiłku dla bezrobotnych[14].

[14] Dane z GUS

Wykres 16 Bezrobotni w powiecie rzeszowskim

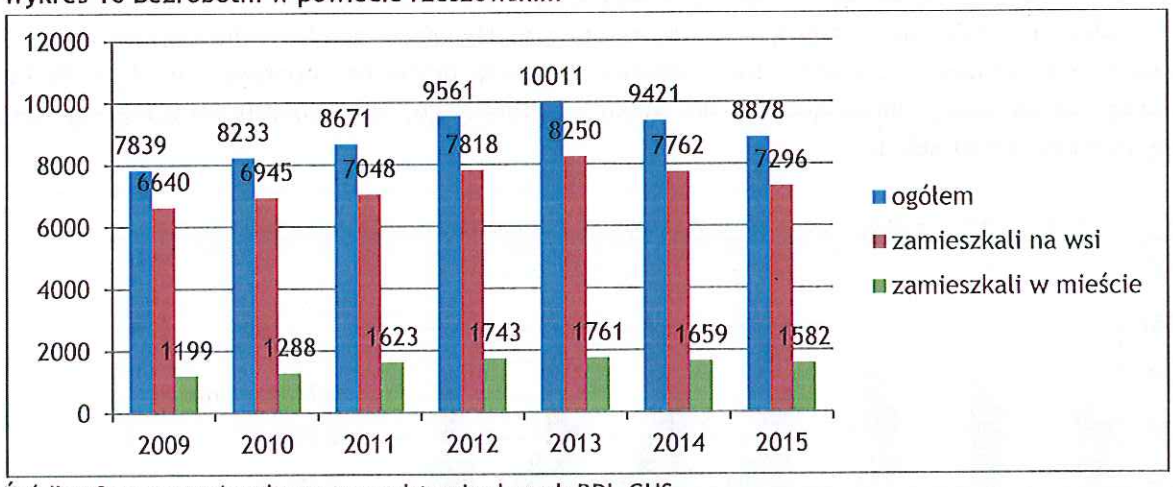

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Bezrobocie w powiecie rzeszowskim spadło w ciągu ostatnich trzech lat, jednak wciąż utrzymuje się na dość wysokim poziomie. Jest to jeden z problemów społecznych, który ogranicza rozwój i powoduje dysproporcje pomiędzy poziomem życia w Polsce Zachodniej a Polsce Wschodniej. W latach 2012-2013 w powiecie odnotowano wzrost stopy bezrobocia, spowodowany w dużej mierze kryzysem gospodarczym panującym w całej Europie (powrót emigrantów do rodzinnych stron).

Stopa bezrobocia rejestrowanego na koniec maja 2016 roku w powiecie wynosiła 11,9%, natomiast średnia stopa bezrobocia dla województwa - 12,1%. Stopa bezrobocia powiatu rzeszowskiego jest znacznie wyższa od średniej dla kraju, która wynosiła na w tym samym czasie 9,1%

Wykres 17 Stopa bezrobocia rejestrowanego[15]

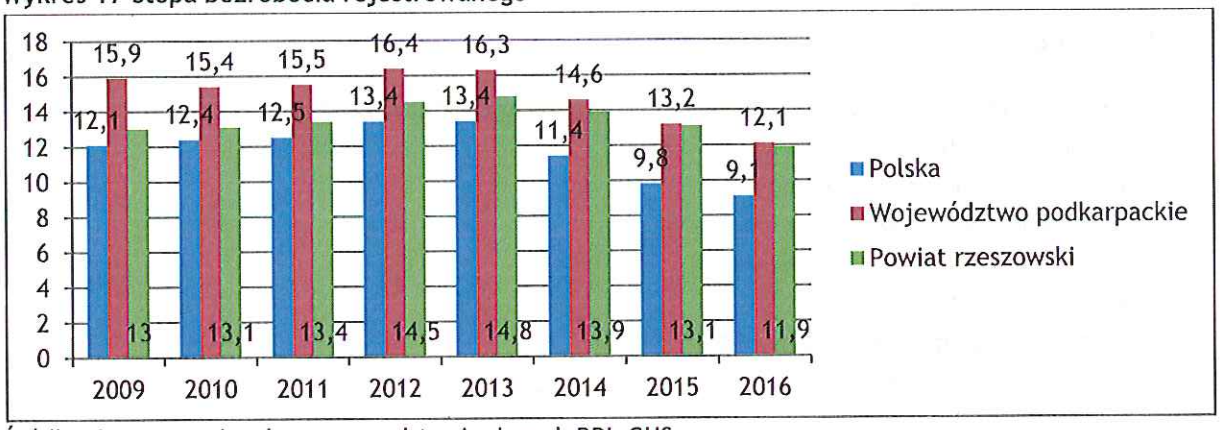

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

51,7% bezrobotnych w powiecie rzeszowskim stanowili w 2015 roku mężczyźni. Analizując bezrobocie pod względem grup wiekowych, najliczniejszą od kilku lat jest grupa osób w wieku

[15] Dane z 2016 roku pochodzą ze strony internetowej Powiatowego Urzędu Pracy [stan na maj 2016]

25-34 lata (grupa ta stanowiła w 2015 roku 30% wszystkich bezrobotnych) - jednak zauważalny jest spadek, i z roku na rok grupa ta zmniejsza się. Niewielki spadek odnotowano również w kategorii wiekowej 45-54 lata. Stale natomiast wzrasta liczba bezrobotnych w wieku 55 lat i więcej. Są to osoby zbliżające się do wieku emerytalnego, dla których utrata pracy jest sytuacją wyjątkowo trudną.

Wykres 18 Bezrobocie wg grup wiekowych w powiecie rzeszowskim w latach 2009- 2015

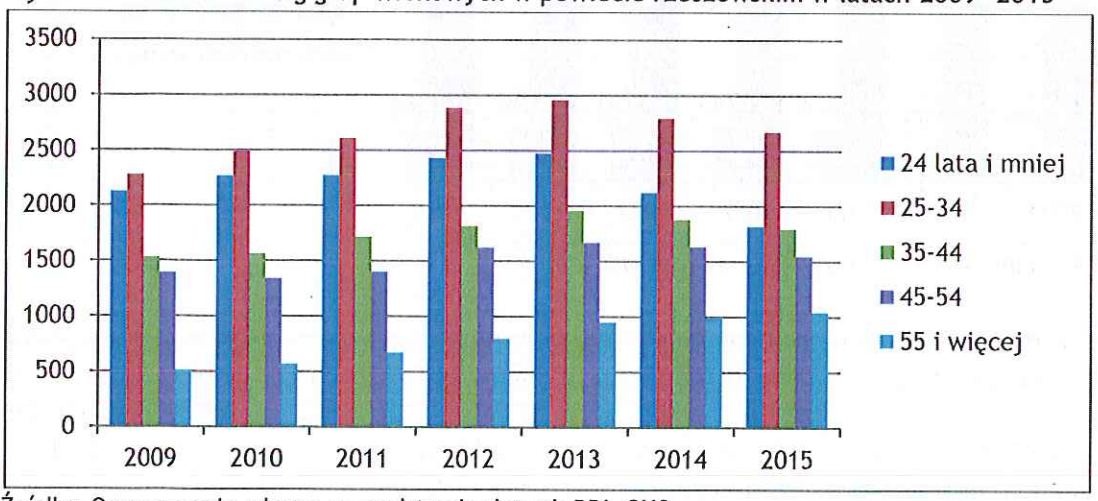

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

BEZPIECZEŃSTWO, ZDROWIE I POLITYKA SPOŁECZNA

5. Bezpieczeństwo publiczne

5.1. Policja

Za bezpieczeństwo mieszkańców powiatu rzeszowskiego odpowiadają:

- Komisariat Policji w Boguchwale
- Komisariat Policji w Dynowie
- Komisariat Policji w Głogowie Młp.
- Komisariat Policji w Sokołowie Młp.
- Komisariat Policji w Tyczynie
- Posterunek Policji w Trzebownisku
- Policyjny Punkt Przyjęć Interesantów w Kamieniu
- Policyjny Punkt Przyjęć Interesantów w Świlczy
- Policyjny Punkt Przyjęć Interesantów w Lubeni
- Policyjny Punkt Przyjęć Interesantów w Chmielniku
- Policyjny Punkt Przyjęć Interesantów w Hyżnem
- Policyjny Punkt Przyjęć Interesantów w Błażowej
- Policyjny Punkt Przyjęć Interesantów w Krasnem

Według Sprawozdania z działalności Komendy Miejskiej Policji w Rzeszowie, na obszarze powiatu rzeszowskiego w 2015 roku policjanci podejmowali czynności procesowe w 4 562 przypadkach zgłoszeń o popełnionych przestępstwach. W porównaniu do roku 2014 nastąpił spadek bezwzględnej ilości o 16,8% (5 485 przypadków w 2014r).

Tabela 18 Liczba przestępstw o charakterze kryminalnym popełnionych w powiecie rzeszowskim w latach 2011-2015

		2011	2012	2013	2014	2015
Ogólna liczba przestępstw		761	750	705	509	333
Kradzież z włamaniem	Stwierdzone	309	319	277	218	132
	Wykryte (%)	28,7	18	25,4	33,5	
Kradzież cudzej rzeczy	Stwierdzone	398	393	379	259	185
	Wykryte (%)	24,2	24,7	29,6	34,1	27,3
Kradzież i kradzież z włamaniem do samochodu	Stwierdzone	6	4	13	11	7
	Wykryte (%)	24,7	42	28,6	27,3	0
Rozbój i wymuszenie rozbójnicze	Stwierdzone	9	10	9	10	1
	Wykryte (%)	67,5	63,4	66,7	80	0
Bójka i pobicie	Stwierdzone	39	24	27	11	8
	Wykryte (%)	63,2	62,5	70,4	54,6	44,4

Źródło: Sprawozdanie z działalności Komendy Miejskiej Policji w Rzeszowie w 2015 roku

W porównaniu do roku 2014 wskaźnik wykrywalności przestępstw w 2015 zmalał o 1,2% i na koniec 2015 roku wynosił 50,9%.

W 2015 roku na terenie powiatu stwierdzono 1 153 przestępstwa, z czego ponad 60% o charakterze kryminalnym, a ich liczba była mniejsza o 341 przestępstw w porównaniu z rokiem 2014. W odniesieniu do 2014 roku, w 2015 spadł wskaźnik wykrywalności przestępstw kryminalnych (z 55,3% do 49,4%).

Tabela 19 Liczba przestępstw stwierdzonych w powiecie rzeszowskim w latach 2014-2015

Gmina	Kradzieże z włamaniem		Kradzieże cudzej rzeczy		Kradzieże samochodów i poprzez włamanie		Rozboje i wymuszenia rozbójnicze		Bójka i pobicia		Razem	
	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Boguchwała	26	17	42	33	1	1	2	-	1	1	72	52
Dynów	34	11	16	14	-	1	5	-	1	1	56	27
Głogów Małopolski	56	32	71	46	3	4	-	-	4	1	134	83
Sokołów Małopolski	20	14	37	26	2	-	1	-	1	-	61	40
Trzebownisko	22	25	26	18	-	-	1	-	3	2	52	45
Tyczyn	33	20	40	25	3	-	1	1	-	3	77	49
Krasne	27	13	27	23	2	1	-	-	1	-	57	37
Razem	218	132	259	185	11	7	10	1	11	8	509	333

Źródło: Sprawozdanie z działalności Komendy Miejskiej Policji w Rzeszowie w 2015 roku

W 2015 roku policja odnotowała łącznie 5 072 zdarzenia drogowe, w tym 4 435 kolizji drogowych oraz 637 wypadków (łącznie z tymi w mieście Rzeszów). Policja zatrzymała także 218 nietrzeźwych kierowców.

Tabela 20 Statystyka zdarzeń drogowych w powiecie rzeszowskim w latach 2012-2015

	2012	2013	2014	2015
Zdarzenia drogowe				
Ogółem	6296	5176	4719	5072
Kolizje	4129	4530	4077	4435
wypadki	605	646	642	637
Przestępstwa drogowe				
Ogółem na terenie działania KMP w Rzeszowie	903	798	625	570
Na terenie powiatu rzeszowskiego	451	394	291	272
Na terenie Rzeszowa	452	404	334	298
W tym prowadzenie pojazdu w stanie nietrzeźwości	725	668	519	445
Na terenie powiatu rzeszowskiego	378	331	245	218
Na terenie Rzeszowa	347	337	274	227
Zatrzymano uprawnień do kierowania pojazdami	352	457	500	689
W tym za kierowanie po użyciu alkoholu lub podobnie działającego środka	275	365	386	354

Źródło: Sprawozdanie z działalności Komendy Miejskiej Policji w Rzeszowie w 2015 roku

Komenda Miejska Policji w Rzeszowie realizuje zadania zgodnie z ustawą w zakresie utrzymania porządku publicznego na terenie powiatu rzeszowskiego także podczas odbywających się imprez o charakterze kulturalnym, sportowym, obchodów rocznicowych, uroczystości i zgromadzeń.

By przeciwdziałać niebezpiecznym zdarzeniom i wykroczeniom, funkcjonariusze policji prowadzą regularnie tematyczne działania profilaktyczno - prewencyjne. W roku 2015 Komanda Miejska Policji w Rzeszowie wraz ze Starostwem Powiatowym prowadziła następujące działania:

- „Policja... nie tylko dzieciom",
- „Bezpieczna droga do szkoły",
- „Moje bezpieczne wakacje",
- „Powiatowy etap konkursu plastycznego dla dzieci i młodzieży pn. „Bezpieczne wakacje 2015",
- „Czad - cichy zabójca",
- „Stop Patologiom - Razem Bezpieczniej",
- „Bezpieczny Ogród",
- „Żyjmy bezpieczniej".

5.2. Bezpieczeństwo przeciwpożarowe i przeciwpowodziowe

Zagrożenie dla życia i zdrowia mieszkańców, a także ich dobytku stanowią pożary i powodzie. By im zapobiegać lub przeciwdziałać ich skutkom na terenie powiatu funkcjonują odpowiednie jednostki. Rejon operacyjny Komendy Miejskiej PSP w Rzeszowie zabezpiecza codziennie 31 strażaków pełniących służbę w:

- Stanowisku Kierowania Komendanta Miejskiego PSP w Rzeszowie,
- Jednostce Ratowniczo- Gaśniczej Nr 1 w Rzeszowie,
- Jednostce Ratowniczo- Gaśniczej Nr 2 w Rzeszowie,
- Posterunku PSP zlokalizowanym w Dynowie.

Działania ratowniczo-gaśnicze na obszarze powiatu prowadzone są przy współudziale jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej.

Tabela 21 Ilość zdarzeń na terenie powiatu rzeszowskiego w latach 2014-2015

Rok	Pożary	Miejscowe zagrożenia	Fałszywe alarmy
2014	417	604	23
2015	772	620	36

Źródło: Informacja Komendanta Miejskiego PSP w Rzeszowie o stanie bezpieczeństwa powiatu rzeszowskiego w zakresie ochrony przeciwpożarowej za 2015 rok

Tabela 22 Zdarzenia zaistniałe w latach 2014-2015 na terenie poszczególnych gmin.

	2014	2015
Dynów m.	45	69
Błażowa	46	57
Boguchwała	153	187
Chmielnik	39	44
Dynów	32	44
Głogów Małopolski	136	144
Hyżne	32	51
Kamień	22	36
Krasne	102	87
Lubenia	40	55
Sokołów Małopolski	97	154
Świlcza	107	190
Trzebownisko	131	215
Tyczyn	62	95

Źródło: Informacja Komendanta Miejskiego PSP w Rzeszowie o stanie bezpieczeństwa powiatu rzeszowskiego w zakresie ochrony przeciwpożarowej za 2015 rok

W 2015 roku w akcjach ratowniczo-gaśniczych śmierć poniosło 22 osoby, w tym 1 dziecko. Rannych zostało 472 osoby, w tym 1 strażak i 41 dzieci.

Komenda Miejska PSP w Rzeszowie prowadzi na terenie powiatu rzeszowskiego szereg akcji, mających na celu zwiększenie świadomości i bezpieczeństwa społeczeństwa w zakresie występujących zagrożeń, jak np.:

- Informowanie społeczeństwa o działaniach ratowniczo- gaśniczych,
- Zwiedzanie strażnicy i zapoznanie z zawodem strażaka,
- Pokazy sprzętu ratowniczego,
- Pogadanki edukacyjne z dziećmi i młodzieżą.

5.3. Ochrona zdrowia

Zapewnienie odpowiedniego poziomu opieki zdrowotnej mieszkańcom powiatu wpływa na podnoszenie komfortu życia i zadowolenia ze świadczonych usług. W powiecie rzeszowskim opieka zdrowotna realizowana jest przez następujące publiczne podmioty lecznicze:

Tabela 23 Publiczne podmioty lecznicze w powiecie rzeszowskim

Nazwa podmiotu	Zakres opieki, placówki
Zespół Opieki Zdrowotnej Nr 2 w Rzeszowie	ZOZ Nr 2 w Rzeszowie świadczy usługi medyczne w ramach umów z Narodowym Funduszem Zdrowia w zakresie: • podstawowej opieki zdrowotnej • ambulatoryjnej opieki specjalistycznej • rehabilitacji ambulatoryjnej

	• profilaktyki i promocji zdrowia • diagnostyki obrazowej • diagnostyki laboratoryjnej • medycyny pracy • higieny szkolnej • opieki długoterminowej w zakładach opiekuńczo-leczniczych • opieki całodobowej z zakresu pomocy doraźnej w Dynowie i Sokołowie Małopolskim. Przychodnie Rejonowe • Przychodnia Rejonowa nr 2 w Rzeszowie • Przychodnia Rejonowa nr 3 w Rzeszowie • Przychodnia Rejonowa w Błażowej • Przychodnia Rejonowa w Boguchwale • Przychodnia Rejonowa w Dynowie • Przychodnia Rejonowa w Głogowie Małopolskim • Przychodnia Rejonowa w Sokołowie Małopolskim • Przychodnia Rejonowa w Tyczynie Gminne Ośrodki Zdrowia • Gminny Ośrodek Zdrowia w Chmielniku • Gminny Ośrodek Zdrowia w Hyżnem • Gminny Ośrodek Zdrowia w Krasnem • Gminny Ośrodek Zdrowia w Lubeni • Gminny Ośrodek Zdrowia w Świlczy Wiejskie Ośrodki Zdrowia • Wiejski Ośrodek Zdrowia w Białce • Wiejski Ośrodek Zdrowia w Błędowej Tyczyńskiej • Wiejski Ośrodek Zdrowia w Borku Starym • Wiejski Ośrodek Zdrowia w Bratkowicach • Wiejski Ośrodek Zdrowia w Dylągówce • Wiejski Ośrodek Zdrowia w Futomie • Wiejski Ośrodek Zdrowia w Harcie • Wiejski Ośrodek Zdrowia w Łące • Wiejski Ośrodek Zdrowia w Łukawcu • Wiejski Ośrodek Zdrowia w Malawie • Wiejski Ośrodek Zdrowia w Mrowli • Wiejski Ośrodek Zdrowia w Nienadówce • Wiejski Ośrodek Zdrowia w Palikówce • Wiejski Ośrodek Zdrowia w Przewrotnem • Wiejski Ośrodek Zdrowia w Siedliskach • Wiejski Ośrodek Zdrowia w Trzcianie • Wiejski Ośrodek Zdrowia w Wysokiej Głogowskiej Punkty Lekarskie • Bachórz • Dąbrowa • Dylągowa • Łubno • Piątkowa • Rudna Mała

	• Zabratówka Zakłady Opiekuńczo-Lecznicze • Zakład Opiekuńczo Leczniczy w Hyżnem • Zakład Opiekuńczo-Leczniczy w Dynowie • Zakład Opieki Długotrminowej i Paliacji w Błażowej
Samodzielny Publiczny Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej "Sanatorium" im. Jana Pawła II w Górnie.	SPZZOZ „Sanatorium" oferuje specjalistyczne leczenie gruźlicy i chorób płuc, świadczenia medyczne w zakresie opieki długoterminowej oraz specjalistyki ambulatoryjnej, rehabilitacji, diagnostyki i medycyny pracy. SPZZOZ „Sanatorium" świadczy usługi w zakresie: Lecznictwa szpitalnego • Izba Przyjęć • Oddział Gruźlicy i Chorób Płuc Opieki długoterminowej • Zakład Opieki Paliatywnej • Hospicjum Domowe • Zakład Opiekuńczo-Leczniczy • Pielęgniarska Domowa Opieka Długoterminowa Specjalistyki ambulatoryjnej • Poradnia Gruźlicy i Chorób Płuc • Poradnia Ginekologiczno-Położnicza • Poradnia Neurologiczna • Poradnia Logopedyczna Rehabilitacji leczniczej • Poradnia Rehabilitacyjna • Gabinet Fizjoterapii Ambulatoryjnej Diagnostyki • Laboratorium analityczne • Pracownie RTG, EKG, USG z kolorowym Dopplerem Medycyny pracy

Źródło: Starostwo Powiatowe

Tabela 24 Porady ogólnodostępne udzielone w latach 2009-2015 w powiecie rzeszowskim

Udzielone porady	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Województwo Podkarpackie							
W przychodniach podległych samorządowi	2377943	2090130	2116271	2012333	2114170	2063961	2150717
Ogółem	8028653	7942982	8302277	8300547	8578337	8635066	8931382
Powiat rzeszowski							
W przychodniach podległych samorządowi	399590	354698	350190	339488	345044	346916	369088
Ogółem	547364	516338	555040	561102	589984	609542	637596
Dynów m.							

W przychodniach podległych samorządowi	27441	24151	26543	28520	29731	30269	33784
Ogółem	37377	35827	39063	40578	42219	42690	44805
Błażowa							
W przychodniach podległych samorządowi	38312	27451	28104	28412	28702	29156	30865
Ogółem	38312	27451	53419	54102	56081	56717	62971
Boguchwała							
W przychodniach podległych samorządowi	24908	14565	14871	15440	15619	16359	16109
Ogółem	44587	48838	55184	54983	62486	66723	72499
Chmielnik							
W przychodniach podległych samorządowi	16817	15232	14843	14322	15917	16594	17673
Ogółem	16817	15232	14843	14322	15917	16594	17673
Dynów							
W przychodniach podległych samorządowi	12599	10160	7008	7179	6148	6554	9401
Ogółem	12599	10160	7008	7179	6148	6554	9401
Głogów Małopolski							
W przychodniach podległych samorządowi	51435	50544	50639	48669	49992	45068	52250
Ogółem	51435	50744	55017	55584	58542	55706	65217
Hyżne							
W przychodniach podległych samorządowi	23544	22429	21075	20389	20949	21253	21657
Ogółem	23544	22429	21075	20389	20949	21253	21657
Kamień							
W przychodniach podległych samorządowi	16726	16074	17188	16585	17191	18372	18830
Ogółem	28762	27541	26424	24304	24557	25428	27845
Krasne							
W przychodniach podległych samorządowi	14850	13688	14476	14539	15808	16433	15950
Ogółem	27186	27632	27513	29339	34382	36810	37694
Lubenia							
W przychodniach podległych samorządowi	24989	22509	25133	24087	23919	23105	25239
Ogółem	24989	22509	25133	24087	23919	23105	25239
Sokołów Małopolski							
W przychodniach podległych samorządowi	37254	35421	34526	32902	32818	34245	35188
Ogółem	71480	68484	69188	65214	67261	68358	69431
Świlcza							

W przychodniach podległych samorządowi	42859	39901	39227	34614	34695	36417	36931
Ogółem	42859	39901	39227	42216	44834	48810	47439
Trzebownisko							
W przychodniach podległych samorządowi	25900	24493	24182	23131	23311	21892	24885
Ogółem	85461	81510	89571	98106	102445	109595	105399
Tyczyn							
W przychodniach podległych samorządowi	41956	38080	32375	30699	30244	31199	30326
Ogółem	41956	38080	32375	30699	30244	31199	30326

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

W powiecie rzeszowskim w 2015 roku udzielono mieszkańcom 637 596 porad lekarskich, z czego prawie 58% (369 088 porad) udzielono w poradniach i przychodniach podlegających samorządowi. Liczba porad udzielanych w publicznej służbie zdrowia, w powiecie wzrosła w ostatnich latach, co świadczyć może o poprawie jej jakości i lepszym dostępie do usług.

Tabela 25 Personel medyczny w powiecie rzeszowskim (według podstawowego miejsca pracy)

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Polska						
Lekarze	79015	79337	80358	85025	85246	87687
Lekarze dentyści	11855	12326	12797	12491	12322	13088
Pielęgniarki	185893	184748	186566	211628	200587	199188
Położne	21999	22193	22301	24378	22833	22381
Województwo Podkarpackie						
Lekarze	3888	3982	4002	4223	4294	4345
Lekarze dentyści	891	1000	993	1039	1030	1038
Pielęgniarki	10926	11074	11110	12401	12166	12321
Położne	1510	1520	1568	1647	1538	1563
Powiat rzeszowski						
Lekarze	24	27	22	0	51	60
Lekarze dentyści	25	41	42	0	40	35
Pielęgniarki	165	163	174	0	270	281
Położne	13	13	14	0	16	19

Źródło: BDL GUS

W powiecie rzeszowskim zlokalizowane są 32 apteki i 15 punktów aptecznych. Na jedną aptekę w 2015 roku przypadało 5 229 osób.

Mieszkańcy powiatu mogą także korzystać z porad w niepublicznych zakładach opieki zdrowotnej i w gabinetach prywatnych praktyk lekarskich, których zestawienie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 26 Niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej i gabinety prywatnych praktyk lekarskich

Rodzaj placówki	Miejscowość
„AGAMED" Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej	Krasne
ALFAMED Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Jasionce	Jasionka
ALFAMED Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Jasionce	Stobierna
ALFAMED Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Jasionce	Zaczernie
Centrum Medyczne MEDYK spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółka komandytowa	Boguchwała
Centrum Medyczne PROMEDICA Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej	Błażowa
Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej DYNMED	Dynów
Józef Skubisz Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Krzemienna z siedzibą w Dydni	Dynów
Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej HOMED Witold Homa	Głogów Małopolski
Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej "Pro Familia"	Trzebownisko
Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej "Pro Familia"	Jasionka
Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej "Prywatna Praktyka Lekarzy" s.c.	Sokołów Małopolski
Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej "Prywatna Praktyka Lekarzy" s.c.	Górno
Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej "Prywatna Praktyka Lekarzy" s.c.	Łowisko
Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej "Prywatna Praktyka Lekarzy" s.c.	Wólka Niedźwiedzka
Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej SOKRATES	Zgłobień
Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej SOKRATES	Niechobrz
NZOZ "ANI-MED" Anna Szpak	Kielanówka
NZOZ Centrum Medyczne KINESIS	Kamień

Źródło: www.zip.nfz.gov.pl [dostęp dnia 05.08.2016]

W trosce o życie mieszkańców powiatu rzeszowskiego przeprowadzane są kampanie i programy popularyzujące tematy związane ze zdrowiem. Mają one na celu podnoszenie świadomości, zapobieganie chorobom oraz wczesne ich wykrywanie.

Również Powiatowa Stacja Sanitarno - Epidemiologiczna w Rzeszowie w celu podnoszenia poziomu zdrowia mieszkańców powiatu realizuje szereg działań profilaktycznych na jego terenie.
W placówkach oświatowo-wychowawczych rok rocznie wprowadzane są programy profilaktyki zdrowotnej mające na celu uświadomienie dzieci i młodzieży znaczenia dbania o zdrowie.

6. Polityka społeczna

6.1. Pomoc społeczna

W powiecie rzeszowskim znajduje się infrastruktura społeczna w zakresie polityki społecznej, na którą składają się: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, domy pomocy społecznej, placówki opiekuńczo - wychowawcze, środowiskowy dom samopomocy, ośrodek interwencji kryzysowej, mieszkanie usamodzielnienia dla wychowanków opuszczających placówki i rodziny zastępcze, warsztat terapii zajęciowej jak i ośrodki pomocy społecznej usytuowane na terenie poszczególnych gmin powiatu.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rzeszowie to jednostka organizacyjna powiatu realizująca zadania z zakresu pomocy społecznej , wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych.

W strukturze Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Rzeszowie funkcjonuje Ośrodek Interwencji Kryzysowej oraz Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności.

Pomoc społeczna rozumiana jako szereg działań pomocowych skierowanych do rodzin i osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej lub będących w kryzysie, jest jednym z głównych obszarów działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Rzeszowie. Różnorodnymi formami pomocy i wsparcia obejmowane są osoby i rodziny, które samodzielnie nie potrafią poradzić sobie z trudnościami.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rzeszowie w ramach prowadzonej działalności w zakresie pomocy społecznej, w tym także realizacji „Powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych", organizuje pomoc i wsparcie poprzez:

- udzielanie mieszkańcom powiatu informacji o prawach i uprawnieniach, które im przysługują;
- specjalistyczne poradnictwo: psychologiczne, pedagogiczne, prawne, socjalne i rodzinne, dostępne nieodpłatnie w siedzibie PCPR oraz Ośrodku Interwencji Kryzysowej w Górnie;
- prowadzenie spraw dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz szeroko rozumianej interwencji kryzysowej;
- prowadzenie i nadzór nad mieszkaniem chronionym;
- prowadzenie i nadzór nad domami pomocy społecznej o zasięgu ponadgminnym oraz umieszczanie w DPS osób wymagających takiej pomocy;
- prowadzenie i nadzór nad ośrodkiem wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, tj. umieszczanie w Środowiskowym Domu Samopomocy osób z właściwym wskazaniem;

- udzielanie cudzoziemcom, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy wsparcia i pomocy przewidzianej w przepisach prawa;
- szkolenie i doskonalenie umiejętności zawodowych kadry pomocy społecznej z terenu powiatu rzeszowskiego.

W powiecie rzeszowskim infrastrukturą społeczną stacjonarną są domy pomocy społecznej mające charakter ponadgminny, które stanowią sieć wsparcia instytucjonalnego dla osób, które z uwagi na wiek, stan zdrowia, niepełnosprawność i sytuację społeczną wymagają całodobowej opieki.

Na terenie powiatu rzeszowskiego funkcjonuje 5 domów pomocy społecznej o charakterze ponadgminnym:

1) DPS w Górnie - prowadzony przez powiat rzeszowski: przeznaczony dla przewlekle psychicznie chorych 219 miejsc,
2) DPS w Dynowie prowadzony przez Towarzystwo im. Św. Brata Alberta- Koło Dynowskie: 50 miejsc dla osób w podeszłym wieku i 21 miejsc dla osób przewlekle somatycznie chorych,
3) DPS w Łące - prowadzony przez Zgromadzenie Sióstr Opatrzności Bożej w Grodzisku Mazowieckim: przeznaczony dla dzieci i młodzieży żeńskiej niepełnosprawnej intelektualnie: 80 miejsc oraz dla dorosłych kobiet niepełnosprawnych intelektualnie: 5 miejsc,
4) DPS w Kąkolówce - prowadzony przez Caritas Archidiecezji Przemyskiej przeznaczony dla osób w podeszłym wieku: 38 miejsc oraz dla osób niepełnosprawnych fizycznie: 20 miejsc,
5) DPS w Chmielniku - prowadzony przez Caritas Diecezji Rzeszowskiej przeznaczony dla osób w podeszłym wieku: 71 miejsca oraz dla osób niepełnosprawnych fizycznie: 17 miejsc.

Na terenie powiatu rzeszowskiego funkcjonuje siedem środowiskowych domów samopomocy o charakterze gminnym oraz jeden o charakterze ponadgminnym.

Środowiskowy Dom Samopomocy w Kąkolówce o charakterze ponadgminnym jest jednostką organizacyjną Caritas Archidiecezji Przemyskiej. Realizuje on zadania z zakresu pomocy społecznej, udzielając oparcia społecznego osobom chorym psychicznie i upośledzonym umysłowo.

Środowiskowe Domy Samopomocy znajdujące się na terenie powiatu rzeszowskiego o charakterze gminnym znajdują się w Zaczerniu, Kamieniu, Dynowie, Sokołowie Małopolskim, Tyczynie, Wysokiej Głogowskiej oraz Woliczce.

Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie

Na infrastrukturę społeczną w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie składają się głównie gminne ośrodki pomocy społecznej oraz Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie z siedzibą w Rzeszowie. Ponadto zadania w tym zakresie realizowane są także przez podmioty niepubliczne.

Do zadań własnych powiatu w tym zakresie należy:

- opracowanie i realizacja programów profilaktycznych w celu udzielania specjalistycznej pomocy w zakresie kształcenia prawidłowych metod wychowawczych w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie,
- zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsca w Ośrodku Interwencji Kryzysowej,
- opracowanie i realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie,
- opracowanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie.

W ramach realizacji zadań własnych w zakresie pomocy społecznej i przeciwdziałania przemocy w rodzinie w powiecie rzeszowskim przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Rzeszowie funkcjonuje, mieszczący się w Górnie, Ośrodek Interwencji Kryzysowej. Ośrodek stanowi bazę kadrową i lokalową w zakresie realizacji zadań pomocowych, jest kreatorem i koordynatorem działań w zakresie współpracy i szeroko rozumianej profilaktyki, edukacji i interwencji w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Celem Interwencji Kryzysowej Ośrodka jest udzielanie pomocy osobom i rodzinom, które znalazły się w trudnej sytuacji kryzysowej w wyniku zdarzenia losowego, sytuacji rodzinnej lub trudnych przeżyć osobistych. Ośrodek stanowi baza specjalistyczna, lokalowa w powiecie rzeszowskim w zakresie udzielania schronienia.

W 2015 roku w Ośrodku Interwencji Kryzysowej w Górnie przebywało łącznie 26 osób, z czego 15 to dzieci w wieku od 7 miesięcy do 16 lat. Przyjęcia do Ośrodka były skutkiem przemocy, jakiej doświadczali klienci (w większości była to przemoc psychiczna - 11 zgłoszeń, fizyczna - 9, ekonomiczna- 8, seksualna - 1).

W ramach działań profilaktycznych na terenie powiatu prowadzone są zajęcia z dziećmi i młodzieżą dotyczące przemocy domowej, rówieśniczej, cyberprzemocy, tolerancji, asertywności oraz używania substancji psychoaktywnych wśród nastolatków. Działania i obszary współpracy w tym zakresie obejmują placówki oświatowe, zespoły interdyscyplinarne, Policję, organizacje pozarządowe czy Gminne Komisje Przeciwdziałania Alkoholizmowi mieszczące się w poszczególnych gminach.

System pieczy zastępczej

Instytucjonalna piecza zastępcza

Zasoby instytucjonalne, które posiada powiat w formie placówek opiekuńczo-wychowawczych, placówek wsparcia oraz systemu pieczy zastępczej jak i instytucji pomocy społecznej stanowią sieć wsparcia i pomocy dla osób i rodzin z terenu powiatu. Na terenie powiatu znajdują się dwie placówki opiekuńczo - wychowawcze:

- Katolicka Placówka Opiekuńczo - Wychowawcza ZSOB w Łące, 35-317 Łąka 260 A,
- Dom dla dzieci i młodzieży Przystań w Rzeszowie, ul. Budziwojska 149, 35-959 Rzeszów,

Katolicka Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza w Łące działa na terenie powiatu rzeszowskiego od 01.01.2006r. Organem prowadzącym jest Zgromadzenie Sióstr Opatrzności

Bożej w Grodzisku Mazowieckim. Placówka dysponuje 30 miejscami dla wychowanków. Koszt utrzymania jednego wychowanka w 2015 roku wynosił 3425,30 zł (zgodnie z Zarządzeniem Starosty Rzeszowskiego nr II/8/2015 z dnia 16.02.2015 r.).

Dom dla Dzieci i Młodzieży Przystań został dostosowany tak aby zapewnić dzieciom nie tylko opiekę i wychowanie, ale także większe poczucie bezpieczeństwa, prawo do własnej odrębności i intymności. Przyjazne dzieciom pomieszczenia umożliwiają realizację wspólnych zajęć, zabaw, spędzanie wolnego czasu, naukę i odpoczynek. Placówka dysponuje 14 miejscami, a miesięczny koszt utrzymania 1 osoby wynosił w 2015 roku 6 225,54 zł (zgodnie z Zarządzeniem Starosty Rzeszowskiego nr II/8/2015 z dnia 16.02.2015 r.).

Obie placówki zapewniają całodobową opiekę dla przebywających tam dzieci. Placówki opiekuńczo - wychowawcze umożliwiają dzieciom kontakt z rodziną, dbają o prawidłową realizację wszystkich potrzeb dzieci. W razie potrzeby organizują specjalistyczną pomoc i wsparcie.

Ponadto powiat pokrywa koszty utrzymania dzieci z jego terenu umieszczonych w innych placówkach opiekuńczo - wychowawczych. W roku 2015 w placówkach poza Powiatem Rzeszowskim przebywało 30 dzieci.

Rodzinna piecza zastępcza

System pieczy zastępczej to zespół osób, instytucji i działań mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców. Obowiązek organizacji pieczy zastępczej spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego oraz na organach administracji rządowej. Rodzinna piecza zastępcza dzieli się na:

1. Rodziny zastępcze
   - Spokrewnione - tworzą jedynie wstępni lub rodzeństwo dziecka,
   - Niezawodowe - tworzą niebędący wstępnymi lub rodzeństwem dziecka,
   - Zawodowe - w tym zawodowe pełniące funkcje pogotowia rodzinnego i zawodowe specjalistyczne
2. Rodzinne domy dziecka

Rodzina zastępcza i rodzinny dom dziecka realizując swoje zadania współpracuje z Organizatorem Rodzinnej Pieczy Zastępczej, koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej oraz z ośrodkiem adopcyjnym.

W Powiecie Rzeszowskim zgodnie z Zarządzeniem Starosty jednostką organizacyjną realizującą zadania w zakresie rodzinnej pieczy zastępczej jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie z siedzibą w Rzeszowie. Zadania organizatora pieczy zastępczej wytyczają kierunki zmian i działań w stosunku do rodzinnej pieczy zastępczej. Najważniejsze z nich to:

1. troska o rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej,
2. inicjowanie ich tworzenia,
3. kwalifikowanie kandydatów do tej roli,
4. wspieranie już funkcjonujących rodzin,
5. szkolenie rodzin zastępczych oraz osób prowadzących rodzinne domy dziecka,
6. wsparcie osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą,
7. organizowanie pomocy wolontariuszy,
8. współpraca ze środowiskiem lokalnym,

9. prowadzenie poradnictwa, terapii, grup wsparcia dla rodzinnych form pieczy zastępczej,
10. zapewnienie pomocy prawnej w szczególności w zakresie prawa rodzinnego,
11. dokonywanie okresowej oceny sytuacji dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej,
12. zgłaszanie do ośrodków adopcyjnych informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną, w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających,
13. organizowanie opieki nad dzieckiem, w przypadku gdy rodzina zastępcza albo prowadzący rodzinny dom dziecka okresowo nie może sprawować opieki, w szczególności z powodów zdrowotnych lub losowych albo zaplanowanego wypoczynku,
14. przedstawianie Staroście i Radzie Powiatu corocznego sprawozdania z efektów pracy.

Ważnym dokumentem strategicznym wyznaczającym kierunki rozwoju systemu pieczy zastępczej w powiecie rzeszowskim jest uchwalony przez Radę Powiatu Rzeszowskiego „Powiatowy Program systemu i rozwoju pieczy zastępczej w Powiecie Rzeszowskim na lata 2015-2017". Cel główny programu to rozwój rodzinnych i wspieranie instytucjonalnych form pieczy zastępczej w Powiecie Rzeszowskim.

Według stanu na grudzień 2015 r. w powiecie utworzonych było 66 rodzin zastępczych, w tym 2 zawodowe, 21 rodzin niezawodowych i 42 spokrewnione oraz 1 rodzinny dom dziecka.

W okresie od stycznia do grudnia 2015 r. udzielano świadczeń pieniężnych dla rodzin zastępczych, w których umieszczono 103 dzieci.

Tabela 27 Liczba rodzin zastępczych w powiecie rzeszowskim otrzymujących świadczenia pieniężne w 2015 r.

Forma rodziny zastępczej	Liczba rodzin	Liczba dzieci	Kwota wypłaconych świadczeń ogółem w zł
Spokrewniona	44	57	465 277
Niezawodowa	28	36	380 592
Zawodowa	2	6	144 781
Rodzinny Dom Dziecka	1	4	77 208
Razem	**75**	**103**	**1 067 858**

Źródło: PCPR w Rzeszowie opracowanie własne

W 2015 r. powstało 6 nowych rodzin zastępczych, w których umieszczono10 dzieci (1 rodzina zastępcza spokrewniona oraz 5 rodzin zastępczych niezawodowych, 3 dzieci umieszczono w już istniejącym rodzinnym domu dziecka).

Rodziny zastępcze oraz rodzinny dom dziecka otrzymały w 2015 r. świadczenia wg następującego wykazu:

Rodzaj świadczenia	Liczba świadczeń
Świadczenia na pokrycie kosztów utrzymania dziecka	1 171
Jednorazowe świadczenie na pokrycie niezbędnych kosztów związanych z potrzebami przyjmowanego dziecka	7

Dofinansowanie do wypoczynku poza miejscem zamieszkania dziecka	14
Dodatek z tytułu niepełnosprawności dziecka	123
Wynagrodzenie dla zawodowej rodziny zastępczej i prowadzących rodzinny dom dziecka	36
Środki finansowe na utrzymanie domu jednorodzinnego, w którym prowadzony jest rodzinny dom dziecka	3
Razem:	**1354**

Źródło: PCPR w Rzeszowie opracowanie własne

W 2015 r. zrealizowano 30 porozumień z innymi powiatami dotyczących określenia warunków pobytu, wysokości wydatków na opiekę i wychowanie dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych na terenie Powiatu Rzeszowskiego oraz na terenie innych powiatów.

Osoby usamodzielniane

W okresie od styczna do grudnia 2015 r. pełnoletniość uzyskało 12 wychowanków rodzin zastępczych, z czego 11 zdecydowało się na pozostanie w rodzinie zastępczej na czas kontynuowania nauki. Jednocześnie w tym okresie pomocą na kontynuowanie nauki objętych było 28 osób, pomoc na zagospodarowanie otrzymały 4 osoby. Środki z tytułu pomocy na usamodzielnienie wypłacono również 4 osobom.

Tabela 28 Świadczenia udzielone osobom usamodzielnianym w 2015 roku

Rodzaj pomocy	Liczba osób pobierających świadczenie	Liczba świadczeń
Miesięczna pomoc na kontynuowanie nauki	28	252
Pomoc na zagospodarowanie	4	4
Pomoc na usamodzielnienie	4	4
Razem	**31**	**260**

Źródło: PCPR w Rzeszowie - opracowanie własne

Od kwietnia 2016 r. rodzinom zastępczym i prowadzącym rodzinny dom dziecka pobierającym świadczenia na pokrycie kosztów utrzymania umieszczonych u nich wszystkich niepełnoletnich dzieci przysługuje dodatek wychowawczy w wys. 500 zł na każde dziecko. Dodatek wychowawczy dla dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej jest częścią Rządowego Programu Rodzina 500+ i jest w całości finansowany z budżetu państwa. W okresie od kwietnia do końca lipca 2016 r. ustalono uprawnienia do dodatku dla 71 osób, którym udzielono łącznie 270 świadczeń.

Tabela 29 Liczba świadczeń udzielonych rodzinom zastępczym i prowadzącym rodzinny dom dziecka z Programu Rządowego Rodzina 500+

Miesiąc	Liczba uprawnionych	Liczba świadczeń
kwiecień	68	8
maj	68	120

czerwiec	68	76
lipiec	71	66
Razem		270

Źródło: PCPR w Rzeszowie- opracowanie własne

Rehabilitacja osób niepełnosprawnych

W powiecie rzeszowskim formą wsparcia półstacjonarnego dla osób niepełnosprawnych jest Warsztat Terapii Zajęciowej mieszczący się w Zgłobniu. Przeznaczony jest on dla młodzieży dorosłej po 18 roku życia, niepełnosprawnej intelektualnie. Warsztat prowadzony jest przez organizację pozarządową Stowarzyszenie Pomocy Osobom Niepełnosprawnym „Sprawni inaczej".

W powiecie rzeszowskim na podstawie ustawy z dnia 27 sierpnia 1997r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych działa Powiatowa Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych. W pracach rady udział biorą przedstawiciele organizacji pozarządowych. Do zakresu działań powiatowej rady należy m.in. opiniowanie projektów powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych, opiniowanie projektów uchwał i programów przyjmowanych przez radę powiatu pod kątem ich skutków dla osób niepełnosprawnych.

Powiat rzeszowski corocznie uchwala Program współpracy z organizacjami pozarządowymi, którego głównym celem jest budowanie partnerstwa pomiędzy powiatem rzeszowskim, a organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego, służącemu rozpoznawaniu i zaspokajaniu potrzeb mieszkańców oraz wzmacnianiu roli aktywności obywatelskiej w rozwiązywaniu problemów lokalnej społeczności. Jednym z zadań priorytetowych programu współpracy jest pomoc osobom niepełnosprawnym i starszym.

Ważnym obszarem polityki społecznej realizującym zadania w stosunku do osób niepełnosprawnych jest rehabilitacja społeczna tych osób. Jednostką organizacyjną powiatu rzeszowskiego realizującą zadania m.in. z zakresu rehabilitacji społecznej jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie.

Zadania powiatu odnoszące się do osób niepełnosprawnych to:

1) opracowywanie i realizacja, zgodnych z powiatową strategią dotyczącą rozwiązywania problemów społecznych, powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie: rehabilitacji społecznej, rehabilitacji zawodowej i zatrudniania, przestrzegania praw osób niepełnosprawnych;
2) współpraca z instytucjami administracji rządowej i samorządowej w opracowywaniu i realizacji ww. programów;
3) udostępnianie na potrzeby Pełnomocnika i samorządu województwa oraz przekazywanie właściwemu wojewodzie uchwalonych przez radę powiatu programów oraz rocznej informacji z ich realizacji;
4) podejmowanie działań zmierzających do ograniczania skutków niepełnosprawności;
5) opracowywanie i przedstawianie planów zadań i informacji z prowadzonej działalności oraz ich udostępnianie na potrzeby samorządu województwa;
6) współpraca z organizacjami pozarządowymi i fundacjami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej tych osób;
7) dofinansowanie kosztów tworzenia i działania warsztatów terapii zajęciowej;

8) podejmowanie działań zmierzających do ograniczenia skutków niepełnosprawności w szczególności:
- dofinansowanie do uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych,
- dofinansowanie do sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych,
- zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom niepełnosprawnym na podstawie odrębnych przepisów,
- likwidacja barier architektonicznych,
- likwidacja barier w komunikowaniu się,
- likwidacja barier technicznych,
- dofinansowanie do usług tłumacza języka migowego,
- dofinansowanie kosztów tworzenia i działania warsztatów terapii zajęciowej,
- poradnictwo dotyczące praw i uprawnień.

Jednym w ważnych, strategicznych zadań powiatu jest realizacja Powiatowego Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych. Program wyznacza kierunki działań na rzecz osób niepełnosprawnych, zapewniając im godne i aktywne życie, a także pomoc dostosowaną do rzeczywistych potrzeb wynikających z ich niepełnosprawności. Nadmienić należy że działania na rzecz osób niepełnosprawnych wskazane w programie mają charakter interdyscyplinarny, dotyczą poszczególnych dziedzin życia, dlatego też są realizowane przy ścisłej współpracy z instytucjami administracji rządowej, samorządami gminnymi, organizacjami pozarządowymi i fundacjami.

Powiat Rzeszowski w ramach PCPR w Rzeszowie realizuje dwa duże zadania finansowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych:
Pierwszy z nich to pilotażowy program ,,Aktywny Samorząd", który jest ważnym krokiem w kierunku wydajniejszego modelu polityki społecznej wobec osób niepełnosprawnych. Działania przewidziane w programie uzupełniają plany ujęte w „Powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych" i „Programie działań na rzecz osób niepełnosprawnych". Program umożliwia samorządowi aktywniejsze włączenie się w działania na rzecz inkluzji społecznej osób niepełnosprawnych. Przewidziane w programie formy wsparcia dotyczą likwidacji barier ograniczających społeczne i zawodowe funkcjonowanie osób niepełnosprawnych..
Drugim realizowanym zadaniem jest *program* Wyrównywania Różnic Między Regionami II, w którym powiat rzeszowski uczestniczy każdego roku. Głównymi zadaniami programu są: eliminacja barier stojących na przeszkodzie zwiększania mobilności zawodowej, społecznej i przestrzennej oraz zapewniania równego dostępu do infrastruktury społecznej i technicznej mającej podstawowe znaczenie dla kształtowania konkurencyjności kraju (transportowej, edukacyjnej, zdrowia, kultury), a także dostępu do podstawowych usług publicznych. Priorytetowymi kierunkami interwencji państwa są między innymi rozwój zasobów ludzkich oraz wsparcie obszarów wymagających aktywizacji oraz zagrożonych marginalizacją.

Pośród organizacji pozarządowych działających w powiecie na rzecz osób niepełnosprawnych należy wyróżnić Związek Stowarzyszeń Pomocy Osobom Niepełnosprawnym Powiatu Rzeszowskiego w Mrowli, który skupia 14 stowarzyszeń działających na terenie gmin powiatu rzeszowskiego. Związek od roku 2000 prowadzi działalność na rzecz osób niepełnosprawnych. Związek prowadzi między innymi wypożyczalnię sprzętu rehabilitacyjnego,

która finansowana jest ze środków Powiatu Rzeszowskiego. Pomoc wypożyczalni polega na bezpłatnym użyczeniu specjalistycznego sprzętu rehabilitacyjnego i wspomagającego obsługę osób niepełnosprawnych i starszych m.in. łóżek wspomagających obsługę, podnośników transportowych i wannowych, wózków, materacy pneumatycznych, rowerków, stepperów, rotorów ale również sprzętu do terapii światłem, rehabilitacji sensorycznej, relaksacyjnej oraz wspomagających funkcje narządów mowy i słuchu.

Powiatowe orzecznictwo dla dzieci i osób dorosłych niepełnosprawnych w powiecie rzeszowskim

Instytucją działającą w obszarze polityki społecznej na terenie powiatu i realizującą zadania starosty w zakresie osób niepełnosprawnych jest również Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Rzeszowie, który wykonuje zadania wynikające z ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, w zakresie orzekania o niepełnosprawności mieszkańców Powiatu Rzeszowskiego.
Powiatowy Zespół Orzekania o Niepełnosprawności funkcjonuje przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Rzeszowie. W 2015 roku zespół wydawał:

- orzeczenia o niepełnosprawności dla dzieci przed 16-tym rokiem życia,
- orzeczenia o stopniu niepełnosprawności dla osób po 16-tym roku życia,
- orzeczenia o wskazaniach do ulg i uprawnień,
- karty parkingowe,
- legitymacje osób niepełnosprawnych.

Zestawienia tabelaryczne poniżej przedstawiają jak kształtowały się w 2015 roku cele wskazane przez wnioskodawców, liczby wydanych orzeczeń, legitymacji i kart parkingowych.

Tabela 30 Liczba i cel przyjętych wniosków o ustalenie niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności w 2015 roku (osoby po 16 roku życia)

Cel złożenia wniosku	Liczba
Odpowiednie zatrudnienie	1 535
Szkolenie	8
Uczestnictwo w warsztatach terapii zajęciowej	3
Konieczność zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze	124
Korzystanie z systemu środowiskowego wsparcia w samodzielnej egzystencji / korzystanie z usług socjalnych, opiekuńczych, terapeutycznych i rehabilitacyjnych	344
Zasiłek stały	0
Zasiłek pielęgnacyjny	356
Korzystanie z karty parkingowej	329
Inne	283
Razem	**2982**

Źródło: PZO w Rzeszowie- opracowanie własne

Tabela 31 Liczba i cel przyjętych wniosków o ustalenie niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności w 2015 roku (osoby przed 16 rokiem życia)

Cel złożenia wniosku	Liczba
Zasiłek pielęgnacyjny	369
Zasiłek stały	202

Inne	42
Razem	**613**

Źródło: PZO w Rzeszowie- opracowanie własne

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Rzeszowie wydał w 2015 roku 3 552 orzeczeń.

Tabela 32 Orzeczenia wydane w 2015 roku

Wyszczególnienie		Liczba
Osoby po 16 roku życia	Wydane orzeczenia z określeniem stopnia niepełnosprawności	2 842
	Wydane orzeczenia o niezaliczeniu do osób niepełnosprawnych	39
	Wydane orzeczenia o odmowie ustalenia stopnia niepełnosprawności	65
	Wydane orzeczenia o wskazaniach do ulg i uprawnień	0
	Ogółem wydane orzeczenia	**2 946**
Osoby przed 16 rokiem życia	Wydane orzeczenia o odmowie ustalenia niepełnosprawności	2
	Wydanie orzeczenia o niezaliczeniu do osób niepełnosprawnych	68
	Wydanie orzeczenia o zaliczeniu do osób niepełnosprawnych	536
	Ogółem wydane orzeczenia	**606**
Razem		**3 552**

Źródło: PZO w Rzeszowie- opracowanie własne

Powiatowy zespół wydawał legitymacje potwierdzające prawny status osoby niepełnosprawnej, które upoważniają do korzystania z ulg i uprawnień.

Tabela 33 Liczba wydanych w 2015 roku legitymacji

Wyszczególnienie	Liczba
Legitymacje wydane osobom przed 16 rokiem życia na podstawie ważnych orzeczeń o niepełnosprawności	80
Legitymacje wydane osobom po 16 roku życia na podstawie ważnych orzeczeń o niepełnosprawności	321
Ogółem	**401**

Źródło: PZO w Rzeszowie- opracowanie własne

Zgodnie z ustawą z dnia 23 października 2013r. o zmianie ustawy Prawo o ruchu drogowym oraz niektórych innych ustaw Przewodniczący Zespołu został zobowiązany do wydawania kart parkingowych. Łącznie w 2015 roku Przewodniczący wydał 654 kart parkingowych.

Tabela 34 Liczba wydanych w 2015 roku kart parkingowych

Wyszczególnienie	Liczba
Karty parkingowe wydane dla osób niepełnosprawnych	640
Karty parkingowe wydane dla placówek	14
Ogółem	**654**

Źródło: PZO w Rzeszowie- opracowanie własne

6.2. Mieszkalnictwo

Zasoby mieszkaniowe na terenie powiatu w 2015 roku wynosiły 47 804 mieszkania o łącznej powierzchni 4 490 629 m². W porównaniu do roku 2010 , kiedy w powiecie znajdowało się 44 829 mieszkań nastąpił wzrost o 5,1%.

Tabela 35 Zasoby mieszkaniowe powiatu rzeszowskiego (benchmark)

wyszczególnienie	j.m.	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Powiat rzeszowski								
Mieszkania	Miesz.	46824	44829	45389	46037	46624	47239	47 804
Izby	Izba	202322	193542	196664	200130	203351	206619	209 817
Powierzchnie użytkowe mieszkań	M²	4315837	4100040	4176082	4258863	4338156	4415068	4 490 629
Powiat lubelski								
Mieszkania	Miesz.	44723	45175	46038	46843	47603	48299	49065
Izby	Izba	180151	187092	191599	195969	200348	204196	208 558
Powierzchnie użytkowe mieszkań	M²	4109764	4248099	4366199	4476931	4579381	4670666	4 776 028
Powiat kielecki								
Mieszkania	Miesz.	55811	56387	56872	57398	57933	58507	59 255
Izby	izba	220789	231057	233927	236988	240109	243497	247 647
Powierzchnie użytkowe mieszkań	M²	4658133	4866353	4926746	4993175	5060802	5132610	5 219 936

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

Średnia powierzchnia mieszkania w powiecie rzeszowskim w 2015 roku wynosiła 93,9m² i była niższa niż w powiecie lubelskim - 97,3m² ale wyższa niż dla powiatu kieleckiego, dla którego średnia wynosiła o 6m² mniej. Powierzchnia mieszkań w przeliczeniu na jedną osobę wyniosła w 2015 - 26,8 m²/osobę i była wyższa niż w powiecie kieleckim (25m²) ale niższa niż w powiecie lubelskim (31,6m²).

Tabela 36 Zasoby mieszkaniowe - wskaźniki

Przeciętna powierzchnia użytkowa w m²	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Polska							
1 mieszkania	70,5	72,3	72,6	72,8	73,1	73,4	73,6
Na 1 osobę	24,6	25,3	25,6	25,9	26,3	26,7	27,0
Województwo Podkarpackie							
1 mieszkania	78,3	79,6	79,9	80,2	80,5	80,9	81,1
Na 1 osobę	23,1	23,2	23,4	23,7	24	24,4	24,7
Powiat rzeszowski							
1 mieszkania	92,2	91,5	92	92,5	93	93,5	93,9
Na 1 osobę	26,2	25,2	25,5	25,8	26,2	26,5	26,8

Powiat lubelski							
1 mieszkania	91,9	94	94,8	95,6	96,2	96,7	97,3
Na 1 osobę	28,5	29	29,6	30,2	30,6	31,1	31,6
Powiat kielecki							
1 mieszkania	83,5	86,3	86,6	87	87,4	87,7	88,1
Na 1 osobę	23,1	23,7	23,9	24,1	24,4	24,7	25

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

95,6% mieszkań w miastach powiatu rzeszowskiego w 2015 roku było wyposażonych w instalację wodociągową, na wsiach wskaźnik ten wynosił 90,9%. 90,4% mieszkań w miastach posiada łazienkę, na wsi natomiast 82,7%. W przypadku instalacji centralnego ogrzewania wskaźnik dla miast w 2015 roku wyniósł 79,5%, a dla wsi 70,3%.

W Wydziale Budownictwa i Architektury wydano w 2015 roku łącznie 2 419 pozwoleń na budowę, w tym 914 pozwoleń na budynki mieszkalne jednorodzinne.

6.3. Aktywizacja zawodowa bezrobotnych

Bezrobocie to jeden z problemów powiatu rzeszowskiego. Osoby, które pozostają bez pracy najczęściej poszukują jej w Internecie, prasie lokalnej, dzięki kontaktom ze znajomymi lub też w Powiatowym Urzędzie Pracy. Pośrednictwo pracy polega na udzielaniu pomocy bezrobotnym i poszukującym pracy w znalezieniu odpowiedniego zatrudnienia oraz pracodawcom w znalezieniu pracowników o poszukiwanych kwalifikacjach zawodowych. Powiatowy Urząd Pracy nie pobiera żadnych opłat za świadczenie usług pośrednictwa pracy.

W 2015 roku Powiatowy Urząd Pracy w Rzeszowie skierował na szkolenia 747 osób, z czego 663 osoby uczestniczyły w szkoleniach grupowych, których tematykę zaplanował PUP. Pozostałe 84 osoby uczestniczyły we wskazanych przez siebie szkoleniach.

Tabela 37 Liczba i odsetek osób, które ukończyły szkolenia z wynikiem pozytywnym

Wyszczególnienie	Szkolenia grupowe	Szkolenia wskazane przez uczestnika	Łącznie
Liczba osób które rozpoczęły szkolenie	663	84	747
Liczba osób przeszkolonych	652	84	736
Liczba osób, które ukończyły szkolenie z wynikiem pozytywnym	651	84	735
Odsetek osób, które ukończyły szkolenia z wynikiem pozytywnym w stosunku do ogółu osób je rozpoczynających	98,2%	100%	98,4%

Źródło: BIP Starostwa Powiatowego w Rzeszowie

Spośród 747 osób skierowanych, 735 ukończyło szkolenie z wynikiem pozytywnym. Najczęstszym powodem nieukończenia szkolenia było długotrwałe przebywanie na zwolnieniu lekarskim, przerwanie szkolenia z winy bezrobotnego oraz nie przystąpienie lub nie zdanie egzaminu końcowego.

Według analiz przeprowadzonych przez PUP 80,4% osób, które ukończyły szkolenia pozostawało bez pracy przez okres do 12 miesięcy. Osoby, które pozostają bezrobotne dłużej mają mniejsze szanse zatrudnienia, także ich motywacja do podnoszenia kwalifikacji jest niższa.

W trakcie trwania szkoleń lub w ciągu 3 miesięcy od ich zakończenia, 215 osób (spośród 735 osób, które ukończyły szkolenia z wynikiem pozytywnym) podjęło zatrudnienie, inną pracę zarobkową lub działalność gospodarczą. Wskaźnik efektywności zatrudnieniowej, liczony jako stosunek osób zatrudnionych w trakcie szkolenia oraz w okresie 3 miesięcy po jego zakończeniu do liczby osób, które z wynikiem pozytywnym ukończyły szkolenie, wyniósł 29,3%. W przypadku szkoleń grupowych spośród 652 osób, które ukończyły szkolenie z wynikiem pozytywnym, 157 podjęło zatrudnienie (24%). W grupie 84 osób, które same wskazały szkolenia, zatrudnienie podjęło 58 osób, co stanowi 69%. Szkolenia wskazane przez osoby bezrobotne są bardziej efektywną formą walki z bezrobociem, a środki finansowe wykorzystane na ich przeprowadzenie wykorzystywane są w sposób bardziej racjonalny[16].

Szkolenia organizowane przez Powiatowy Urząd Pracy finansowane były zarówno ze środków Funduszu Pracy jak i ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach projektów:

[16] Dane nie odzwierciedlają całej efektywności za 2015 rok. Ujęto jedynie 3-miesięczny okres po zakończeniu szkolenia.

- „Aktywizacja osób młodych pozostających bez pracy w powiecie rzeszowskim"
- „Aktywizacja osób powyżej 29 r. ż. Pozostających bez pracy w powiecie rzeszowskim"

Działania Powiatowego Urzędu Pracy wspierają Gminne Centra Pracy. Realizują one zadania
w zakresie pośrednictwa pracy, poradnictwa zawodowego i informacji zawodowej, pomocy w aktywnym poszukiwaniu pracy.

Gminne Centra Pracy organizują także specjalistyczne formy pośrednictwa - giełdy pracy. Są to spotkania pracodawców z dobranymi przez pośrednika pracy osobami bezrobotnymi lub poszukującymi pracy. Pracodawcy w trakcie trwania giełdy sami przeprowadzają rozmowy
z bezrobotnymi rekrutują ich do pracy.

6.4. Jakość kapitału społecznego

Udany rozwój regionów opiera się nie tylko na działaniu narzuconych odgórnie i regulowanych ustawowo instytucji, ale też w stopniu co najmniej równym na niepisanych normach współpracy oraz organizacjach, które tą współpracę realizują. Niejednokrotnie są to struktury powstające oddolnie, nie do końca sformalizowane i pozyskujące członków na zasadzie pełnej dobrowolności. Mało tego, członkowie ci wywodzą się często z różnych środowisk, mogą funkcjonować jednocześnie w innych instytucjach i nierzadko mają odmienne poglądy polityczne.
Jednym z kluczowych aspektów sukcesu gospodarczego jest niewątpliwie umiejętność spontanicznej samoorganizacji często nieznających się wcześniej członków regionalnych społeczności w celu realizacji określonych, pragmatycznie zdefiniowanych celów, niezależnie od różnorodnych afiliacji rodzinnych, lokalnych czy kulturowych.
Wielomianowość życia społecznego mieszkańców umożliwia im optymalne wykorzystanie społecznych energii (talentów, wiedzy, zapału, doświadczenia, kontaktów, wreszcie zasobów materialnych i finansowych), ponieważ nie zmusza ich do współpracy tylko w ramach narzuconych przez tradycję czy odgórne czynniki struktur.

Kapitał społeczny jest obecnie jedną z najwyższych wartości, jaką społeczeństwo może zaoferować powiatowi czy też innej jednostce terytorialnej. Im bardziej społeczeństwo angażuje się w sprawy publiczne i interesuje się tym, co się wokół dzieje, tym bardziej rozwija się społeczeństwo obywatelskie.

W powiecie rzeszowskim obserwuje się nie dość wysoki poziom kapitału społecznego. Dlatego też należy wciąż dawać możliwości rozwoju i aktywności obywatelom. Takie wnioski można wyciągnąć, po przeanalizowaniu następujących kryteriów:

- Dobra jak na warunki województwa ilość aktywnie działających organizacji pozarządowych na terenie powiatu rzeszowskiego (w 2015 roku w KRS było zarejestrowanych 410 stowarzyszeń i organizacji społecznych, co daje średnią 2,4 organizacje na tysiąc mieszkańców. Średnia dla województwa wynosi 3,2).

- Udział mieszkańców w imprezach masowych jest znacznie niższy niż w latach poprzednich (w roku 2015 w 10 zorganizowanych w powiecie imprezach masowych udział wzięło zaledwie 28 900 osób), liczba imprez również jest niższa niż, niż choćby w roku poprzednim.
- Zaangażowanie mieszkańców powiatu w życie społeczno-kulturowe:
  - ilość działających grup artystycznych (160 grup w 2014 roku, w tym: 61 tanecznych; 43 folklorystyczne; łącznie 41 muzycznych i wokalnych; 14 teatralnych);
  - kluby sportowe i ich aktywność (100 klubów sportowych w 2014 roku);
  - koła (kluby) członkowskie (158 klubów w 2014 roku, do których należało łącznie 3492 osoby);
  - gazeta lokalna (Głos Powiatu).
- Dzięki zewnętrznym środkom finansowania widoczna jest poprawa nie tylko jakości życia mieszkańców ale także ich aktywności zawodowej, zwiększyła się liczba osób samo zatrudnionych - w 2015 roku osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą było 9 181. Oferowane w różnej formie wsparcie (środki pieniężne, szkolenia, kursy, staże, ulgi, preinkubacja) ułatwiają mieszkańcom powiatu decyzję o założeniu i prowadzeniu własnego biznesu.
- W wyborach Prezydenta w 2015 roku frekwencja w powiecie rzeszowskim wyniosła 60,79%
- W wyborach do Sejmu i Senatu w 2015 roku frekwencja w powiecie rzeszowskim wyniosła 55,66% i była wyższa o ponad 5% niż w wyborach z roku 2011.
- W wyborach samorządowych w 2014 roku frekwencja w powiecie rzeszowskim wyniosła 55,03% i był to lepszy wynik, niż podczas wyborów w roku 2010, kiedy to do urn wyborczych poszło ponad 51% uprawnionych do głosowania[17].

EDUKACJA I WSPÓŁPRACA

7. Edukacja

W powiecie rzeszowskim kształcenie realizowane jest na wszystkich poziomach prócz szkolnictwa wyższego. Mieszkańcy mogą korzystać ze znajdujących się na tym terenie przedszkoli, szkół podstawowych, gimnazjów, szkół ponadgimnazjalnych, specjalnych
i artystycznych. Najmłodszym mieszkańcom powiatu - dzieciom do 3. roku życia - opiekę zapewniono w żłobkach.

Na terenie powiatu do wyboru jest kilka typów placówek. W 2015 roku w szkołach podstawowych na terenie powiatu rzeszowskiego uczyło się 11 274 dzieci w 96 placówkach (z czego 93 prowadzone przez jednostki samorządu gminnego). Władze powiatowe kierują

[17] Źródło: www.pkw.gov.pl

także pracą
1 specjalnego ośrodka szkolno-wychowawczego dla dzieci i młodzieży, gdzie w 2015 roku uczyło się 37 osób.
W 2015 roku w szkołach podstawowych (bez specjalnych) zatrudnionych było 942,18 nauczycieli
(w przeliczeniu na etaty), natomiast w placówkach specjalnych było ich ogółem 11,25. Gimnazjów jest ogółem 48 (z czego 1 specjalne) i w 2015 uczęszczało do nich na terenie powiatu 4 885 osób (w tym 25 osób - do specjalnych). W gimnazjach zatrudnionych jest 451,94 nauczycieli (w przeliczeniu na etaty), a w placówkach specjalnych było ich ogółem 5,13.

Tabela 38 Wykaz placówek edukacyjnych występujących w powiecie rzeszowskim

Jednostka administracyjna	Typy szkół
Gmina Błażowa	• Przedszkole Publiczne w Błażowej • Filia Przedszkola w Kąkolówce • Szkoła Podstawowa im. Armii Krajowej w Błażowej Dolnej • Szkoła Podstawowa w Białce • Szkoła Podstawowa im. św. Jana Kantego w Futomie • Szkoła Podstawowa im. Marii Konopnickiej w Kąkolówce • Szkoła Podstawowa im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Lecce • Szkoła Podstwowa im. Jana Pawła II w Piątkowej • Szkoła Podstawowa im. gen. bryg. Mieczysława Boruty - Spiechowicza w Nowym Borku • Zespół Szkół w Błażowej (Szkoła Podstawowa im. Króla Władysława Jagiełły, Gimnazjum Publiczne im. Anny Jenke, Liceum Ogólnokształcące) • Szkoła Muzyczna I stopnia w Błażowej
Gmina Boguchwała	• Gminny Żłobek prowadzony przez firmę "Słodki Bobasek" w Boguchwale • Gminny Żłobek prowadzony przez firmę "Słodki Bobasek" w Nosówce • Przedszkole Publiczne w Boguchwale • 9 Punktów Przedszkolnych prowadzonych przez Stowarzyszenie Rozwoju Oświaty Gminy Boguchwała: – Punkt Przedszkolny "Kraina Usmiechu" w Boguchwale – Punkt Przedszkolny "Zaczarowana Kraina" w Lutoryżu – Punkt Przedszkolny "Chatka Puchatka" w Niechobrzu – Punkt Przedszkolny "Kubusiowa Polana" w Niechobrzu – Punkt Przedszkolny "Tęczowy Zakątek" w Nosówce – Punkt Przedszkolny "Kraina Krasnoludków" w Racławówce – Punkt Przedszkolny "Gumisiowa Polana" w Woli Zgłobieńskiej – Punkt Przedszkolny "Mali Odkrywcy" w Zarzeczu – Punkt Przedszkolny "Smerfolandia" w Zgłobniu • Szkoła Podstawowa im. gen. Stanisława Maczka w Boguchwale • Szkoła Podstawowa im. ks. Czesława Przystasia w Lutoryżu

	• Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Mogielnicy • Szkoła Podstawowa nr 2 im. Królowej Jadwigi w Niechobrzu • Szkoła Podstawowa im. Wincentego Witosa w Nosówce • Szkoła Podstawowa w Woli Zgłobieńskiej • Szkoła Podstawowa im. ks. Jana Twardowskiego w Zarzeczu • Szkoła Podstawowa w Zgłobniu • Gimnazjum im. ks. ppłk. Stanisława Żytkiewicza w Boguchwale • Zespół Szkół w Kielanówce (Przedszkole Publiczne, Szkoła Podstawowa im. Armii Krajowej) • Zespół Szkół w Racławówce im. Marii Konopnickiej (Szkoła Podstawowa, Gimnazjum) • Zespół Szkół w Niechobrzu im. Króla Władysława Jagiełły (Szkoła Podstawowa nr 1, Gimnazjum) • Gimnazjum Dwujęzyczne w Boguchwale (szkoła niepubliczna) • Liceum Ogólnokształcące z Oddziałami Dwujęzycznymi w Boguchwale
Gmina Chmielnik	• Szkoła Podstawowa Nr 2 im. Ojca Świętego Jana Pawła II w Chmielniku • Szkoła Podstawowa Nr 3 w Chmielniku • Szkoła Podstawowa im. Stefana kard. Wyszyńskiego w Woli Rafałowskiej • Szkoła Podstawowa im. Orląt Lwowskich w Zabratówce • Zespól Szkól w Chmielniku (Szkoła Podstawowa Nr 1 im. por. Jana Bałdy - Dowódcy AK, Gimnazjum im. Szarych Szeregów)
Dynów m.	• Miejskie Przedszkole w Dynowie • Szkoła Podstawowa Nr 2 w Dynowie • Szkoła Muzyczna I stopnia w Dynowie • Zespół Szkół w Dynowie (Szkoła Podstawowa nr 1, Gimnazjum)
Gmina Dynów	• Szkoła Podstawowa w Dąbrówce Starzeńskiej • Szkoła Podstawowa nr 2 im. Ks. Bronisława Markiewicza w Harcie • Szkoła Podstawowa w Laskówce • Szkoła Podstawowa w Ulanicy • Zespół Szkół Nr 3 w Łubnie (Szkoła Podstawowa, Gminazjum) • Zespół Szkół Nr 4 w Pawłokomie (Oddział Przedszkolny, Szkoła Podstawowa, Gimnazjum) • Zespół Szkół Nr 5 w Dylągowej (Oddział Przedszkolny, Szkoła Podstawowa, Gimnazjum) • Zespół Szkół Nr 2 w Harcie (Oddział Przedszkolny, Szkoła Podstawowa nr 1, Gimnazjum) • Zespół Szkół Nr 1 w Bachórzu (Oddział Przedszkolny, Szkoła Podstawowa, Gimnazjum)
Gmina Głogów Małopolski	• Zespół Żłobków Gminy Głogów Małopolski – Gminny Żłobek w Lipiu – Gminny Żłobek w Rogoźnicy

	• Żłobek Słodki Bobasek • Publiczne Przedszkole w Głogowie Młp. • Przedszkole Parafialne w Głogowie Młp. • Parafialne Przedszkole Niepubliczne na osiedlu Niwa • Szkoła Podstawowa w Rudnej Małej • Szkoła Podstawowa w Stykowie • Zespół Szkół w Głogowie Młp. (Szkoła Podstawowa, Gimnazjum) • Zespół Szkół w Przewrotnem (Przedszkole, Szkoła Podstawowa, Gimnazjum) • Zespół Szkół w Wysokiej Głogowskiej (Szkoła Podstawowa, Gimnazjum) • Zespół Szkół w Pogwizdowie Nowym (Przedszkole, Szkoła Podstawowa) • Zespół Szkół w Budach Głogowskich • Samorządowe Liceum Ogólnokształcące • Szkoła Muzyczna I stopnia
Gmina Hyżne	• Punkt przedszkolny składający się z trzech oddziałów: 2 przy SP Hyżne, 1 przy SP w Dylągówce) • Szkoła Podstawowa w Brzezówce • Szkoła Podstawowa im. Polskiego Czerwonego Krzyża w Dylągówce • Szkoła Podstawowa w Grzegorzówce • Szkoła Podstawowa im. gen. Wł. Sikorskiego w Hyżnem • Szkoła Podstawowa w Szklarach • Szkoła Podstawowa w Wólce Hyżneńskiej • Gimnazjum w Hyżnem
Gmina Kamień	• Szkoła Podstawowa w Krzywej Wsi • Szkoła Podstawowa w Prusinie • Szkoła Podstawowa w Podlesiu • Zespół Szkół im. Św. Stanisława Kostki w Kamieniu (Szkoła Podstawowa, Gimnazjum, Liceum, Zasadnicza Szkoła Zawodowa • Zespół Szkół im. Jana Pawła II w Łowisku (Przedszkole, Szkoła Podstawowa) • Szkoła Muzyczna I stopnia w Kamieniu
Gmina Krasne	• Gminne Przedszkole w Krasnem • Gminne Przedszkole w Malawie • Gminne Przedszkole w Strażowie • Gminne Przedszkole w Palikówce • Szkoła Podstawowa w Krasnem • Gimnazjum w Krasnem • Zespół Szkół w Malawie (Szkoła Podstawowa, Gimnazjum) • Zespół szkół w Strażowie (Szkoła Podstawowa, Gimnazjum) • Zespół Szkół w Palikówce (Szkoła Podstawowa, Gimnazjum)
Gmina Lubenia	• Szkoła Podstawowa w Lubeni • Szkoła Podstawowa w Straszydlu • Publiczne Gimnazjum w Siedliskach Im. Bł. Ks. Józefa

	Kowalskiego
Gmina Sokołów Małopolski	• Przedszkole Samorządowe w Sokołowie Młp. • Przedszkole Samorządowe nr 2 w Nienadówce • Szkoła Podstawowa w Sokołowie Młp. • Szkoła Podstawowa nr 2 im. Ignacego Partyki w Górnie • Szkoła Podstawowa w Wólce Sokołowskiej • Szkoła Podstawowa nr 2 im. Św. Stanisława Kostki w Trzebosi • Szkoła Podstawowa nr 3 w Trzebosi • Szkoła Podstawowa w Turzy • Publiczne Gimnazjum w Sokołowie Młp. • Zespół Szkół im. Jana Pawła II w Sokołowie Młp. (Przedszkole Samorządowe, Szkoła Podstawowa, Publiczne Gimnazjum z Oddziałami Dwujęzycznymi) • Zespół Szkół im. ks. M. Lachora w Górnie (Przedszkole, Szkoła Podstawowa, Gimnazjum) • Zespół Szkół nr 1 im. H. Sienkiewicza w Nienadówce • Zespół Szkół nr 2 im. Marii Konopnickiej w Nienadówce (Przedszkole, Szkoła Podstawowa, Publiczne Gimnazjum) • Zespół Szkół im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Wólce Niedźwiedzkiej • Zespół Szkół im. Bł. Bronisława Markiewicza w Trzebosi (Przedszkole, Szkoła Podstawowa NR 1, Gimnazjum Publiczne) • Zespół Szkół im. Św. Jadwigi Królowej w Trzebusce
Gmina Świlcza	• Żłobek Gminny w Trzcianie • Publiczne Przedszkole w Trzcianie • Przedszkole w Świlczy • Przedszkole w Bratkowicach • Szkoła Podstawowa Nr 2 w Bratkowicach • Publiczna Szkoła Podstawowa Sióstr Nazaretanek w Bziance • Szkoła Podstawowa Nr 1 w Mrowli • Niepubliczna Szkoła Podstawowa w Bratkowicach prowadzona przez: Stowarzyszenie Przyjaciół Szkoły „Nasza Trójka" w Bratkowicach • Zespół Szkół w Bratkowicach (Szkoła Podstawowa nr 1, Gimnazjum nr 4) • Zespół Szkół w Dąbrowie (Przedszkole, Szkoła Podstawowa im. Konstytucji 3 Maja) • Zespół Szkół w Rudnej Wielkiej (Przedszkole, Szkoła Podstawowa im. Stanisława Dąmbskiego, Gimnazjum nr 5) • Zespół Szkół w Świlczy (Szkoła Podstawowa im. Św. Jana Kantego, Gimnazjum nr 2) • Zespół Szkół w Trzcianie (Szkoła Podstawowa i Gimnazjum Publiczne nr 3) • Zespół Szkół Techniczno-Weterynaryjnych im. Bohaterów Westerplatte w Trzcianie • Niepubliczna Szkoła Muzyczna I stopnia w Trzcianie

	• Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Mrowli
Gmina Trzebownisko	• Zespół Żłobkowo-Przedszkolny PICCOLO w Trzebownisku • Przedszkole i Żłobek parafialny "U DOMINIKANEK" w Zaczerniu • Przedszkole Niepubliczne pw. "Ochronka Św. S. Kostki" • Przedszkole publiczne w Łukawcu • Przedszkole publiczne w Trzebownisku • Zespół żłobkowo-przedszkolny PICCOLO w Trzebownisku • Niepubliczne Przedszkole Magiczny Domek w Zaczerniu • Przedszkole Parafialne "U DOMINIKANEK" w Zaczerniu • Szkoła Podstawowa w Trzebownisku - Szkoła filialna w Terliczce • Szkoła Podstawowa w Trzebownisku • Gimnazjum w Trzebownisku • Zespół Szkół nr 1 w Stobiernej (Przedszkole publiczne, Szkoła Podstawowa, Gimnazjum) • Zespół Szkół nr 2 w Stobiernej (Szkoła Podstawowa, Gimnazjum) • Zespół Szkół w Jasionce (Przedszkole publiczne, Szkoła Podstawowa, Gimnazjum) • Zespół Szkół w Łące (Przedszkole publiczne, Szkoła Podstawowa, Gimnazjum) • Zespół Szkół w Łukawcu (Szkoła Podstawowa, Gimnazjum) • Zespół Szkół w Nowej Wsi (Przedszkole publiczne Gimnazjum, Szkoła Podstawowa) • Zespół Szkół w Wólce Podleśnej (Przedszkole publiczne, Szkoła Podstawowa, Gimnazjum) • Zespół Szkół w Zaczerniu (Przedszkole publiczne, Szkoła Podstawowa, Gimnazjum)
Gmina Tyczyn	• Szkoła Podstawowa im. Stanisława Staszica w Tyczynie • Szkoła Podstawowa im. Wojska Polskiego w Borku Starym (z punktem przedszkolnym) • Szkoła Podstawowa w Kielnarowej (z punktem przedszkolnym) • Szkoła Podstawowa im. Św. Królowej Jadwigi w Hermanowej • Szkoła Podstawowa w Matysówce (z punktem przedszkolnym) • Publiczne Gimnazjum im Św. Jana Pawła II w Tyczynie

Źródło: opracowanie własne na podstawie stron internetowych poszczególnych gmin

Współczynnik skolaryzacji netto zarówno dla szkół podstawowych, jak i gimnazjalnych zlokalizowanych na terenie powiatu rzeszowskiego nie osiąga poziomu 85%[18]. Wskazuje to na fakt, iż istnieje grupa uczniów, która korzysta z oferty edukacyjnej w miejscowościach poza powiatem.

Tabela 39 Współczynnik skolaryzacji[19] w szkołach podstawowych i gimnazjalnych w 2015 roku

[18] Źródło: BDL GUS, dane z 2015 r.

[19] **Współczynnik skolaryzacji brutto** - relacja liczby osób uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia (niezależnie od wieku) do liczby ludności (stan w dniu 31 XII) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania.

[w %]

Współczynnik solaryzacji brutto	
szkoły podstawowe	85,49
gimnazja	86,29
Współczynnik solaryzacji netto	
szkoły podstawowe	84,72
gimnazja	84,07

Źródło: GUS

W procesie nauczania wykorzystuje sie nowoczesne technologie. Szkoły podstawowe są niemal
w 97% wyposażone w komputery z dostępem do Internetu, natomiast gimnazja w ok. 82%. Wciąż jednak obłożenie sprzętu jest dosyć duże - w sumie aż 11,5 uczniów przypada na jeden komputer w szkołach podstawowych i gimnazjach ogółem (w podstawówkach jest to 7 osób, w gimnazjach nieco ponad 8).

Tabela 40 Wskaźnik komputeryzacji szkół podstawowych i gimnazjalnych na 2012 rok

udział % szkół wyposażonych w komputery przeznaczone do użytku uczniów z dostępem do Internetu	
szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży bez specjalnych	96,97%
gimnazja dla dzieci i młodzieży bez specjalnych	82,22%
uczniowie przypadający na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów	
szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży bez specjalnych	7 os.
gimnazja dla dzieci i młodzieży bez specjalnych	8,33 os.
uczniowie przypadający na 1 komputer z szerokopasmowym dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów	
szkoły podstawowe i gimnazja dla dzieci i młodzieży ogółem	11,53 os.

Źródło: GUS

Oferta nauczania języków obcych w placówkach oświatowych na terenie powiatu jest zróżnicowana i przedstawia się następująco:

- język angielski i niemiecki (szkoły podstawowe, gimnazja, szkoły ponadgimnazjalne);
- język hiszpański (gimnazja);

Współczynnik skolaryzacji netto - relacja liczby osób uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym

poziomie kształcenia (w danej grupie wieku) do liczby ludności (stan w dniu 31 XII) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania. Współczynnik skolaryzacji netto np. dla poziomu szkoły podstawowej wyliczamy dzieląc liczbę uczniów szkół podstawowych na początku danego roku szkolnego w wieku 7-12 lat (wiek przypisany do tego poziomu) przez liczbę ludności w wieku 7-12 lat według stanu w dniu 31 XII tego samego roku.

– język włoski (gimnazja, szkoły ponadgimnazjalne).

Wyniki egzaminu gimnazjalnego uczniów na terenie powiatu rzeszowskiego z poszczególnych przedmiotów są porównywalne do zdawalności na poziomie wojewódzkim. Jedynie znajomość języka niemieckiego na poziomie podstawowym jest dużo wyższa, a na poziomie rozszerzonym jest znacznie niższa niż w województwie podkarpackim.

Tabela 41 Średnie wyniki egzaminu gimnazjalnego w powiecie rzeszowskim w 2016 roku [w %]

Historia i wiedza o społeczeństwie	Język polski	Przedmioty przyrodnicze	matematyka	Język angielski poziom podstawowy	Język angielski poziom rozszerzony	Język niemiecki poziom podstawowy	Język niemiecki poziom rozszerzony	Język rosyjski poziom podstawowy	Język rosyjski poziom rozszerzony
Województwo podkarpackie									
57	70,2	52,4	50	61,5	41,2	57,2	54,4	57	54
Powiat rzeszowski									
57	71	52	49	60,8	40	62	38	-	-
m. Dynów									
56	71	55	47	67	46	-	-	-	-
Błażowa									
57	70	51	44	59	39	-	-	-	-
Boguchwała									
56	74	53	50	63	42	73	-	-	-
Chmielnik									
57	72	52	48	58	32	58	-	-	-
Dynów									
50	67	45	40	55	32	51	26	-	-
Głogów Małopolski									
56	70	52	51	61	43	81	75	-	-
Hyżne									
60	72	49	43	53	34	78	-	-	-
Kamień									
55	66	46	42	52	30	36	95	-	-
Krasne									
56	68	53	53	64	44	98	-	-	-
Lubenia									
57	78	53	51	54	27	93	-	-	-
Sokołów Małopolski									
56	70	52	48	58	37	86	100	-	-
Świlcza									
57	74	52	46	68	44	62	-	-	-
Trzebownisko									

61	74	52	53	66	46	51			
Tyczyn									
58	68	52	52	62	40	74	-	-	-

Źródło:www.oke.krakow.pl [dostęp dnia 29.07.2016 r.]

Dotychczas sytuacja demograficzna w powiecie powodowała, że liczba uczniów szkół podstawowych spadała (tak było do roku 2013, kiedy to liczba uczniów była najmniejsza w analizowanym okresie i wynosiła 10 135 osób). Jednak w 2014 roku liczba uczniów w szkołach podstawowych zaczęła znacznie rosnąć. Ten wzrost wiąże się, podobnie jak w przypadku wzrostu liczby dzieci w przedszkolach, z rodzeniem dzieci przez matki, które pochodzą z tzw. wyżu demograficznego lat 80-tych. To właśnie dzieci głównie tych matek zaczęły w tym czasie edukację. Drugim czynnikiem wzrostu liczby dzieci w szkołach było, głównie w ostatnim analizowanym roku, objęcie dzieci 6-letnich obowiązkiem szkolnym. Liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym wzrasta w całym analizowanym okresie. Edukacją przedszkolną w 2015 roku objętych było prawie 81,6% dzieci w wieku od 3 do 5 lat, podczas, gdy średnia dla województwa wynosi 79,3%. W gimnazjach nie zaobserwowano jeszcze wzrostu liczby uczniów.

Wykres 19 Liczba dzieci/ uczniów w przedszkolach, szkołach podstawowych i gimnazjach w powiecie rzeszowskim

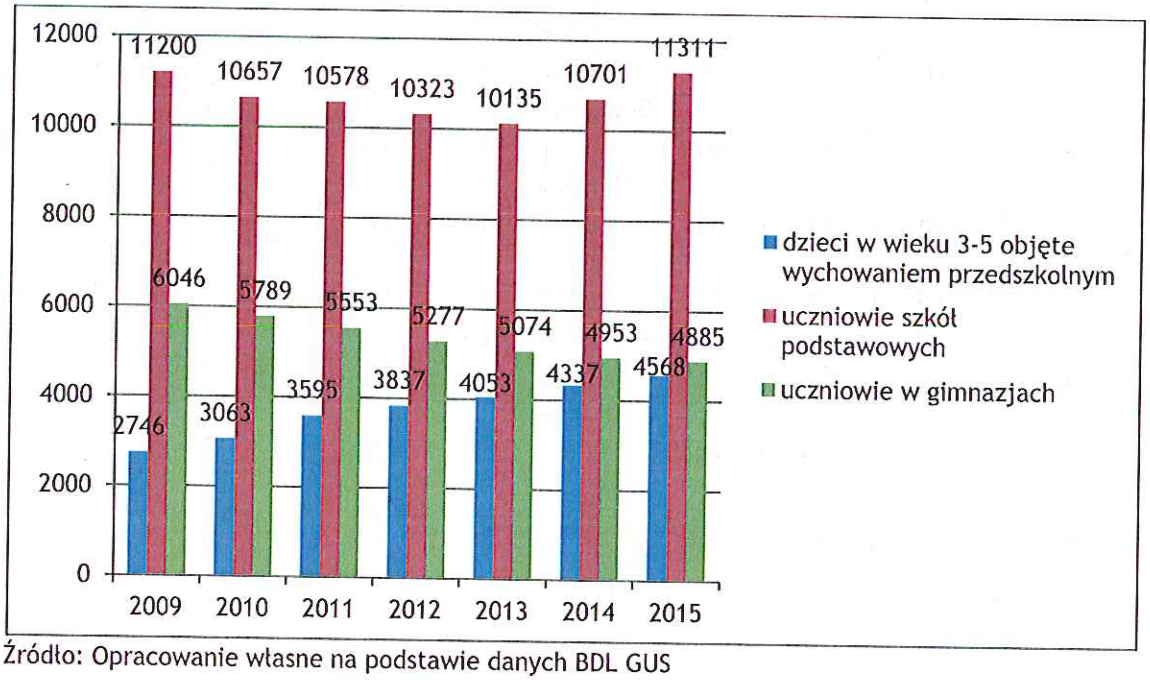

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Ponadto w Rzeszowie działa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna nr1[20], do zadań której należą:

- wspomaganie wszechstronnego rozwoju dzieci i młodzieży, efektywności uczenia

[20] Źródło: www.ppp1-rzeszow.edu.pl

się, rozwiązywania konfliktów i problemów oraz innych umiejętności z zakresu komunikacji społecznej;
- udzielanie pomocy psychologiczno - pedagogicznej dzieciom i młodzieży z grup ryzyka, profilaktyka uzależnień i innych zachowań problemowych;
- terapia zaburzeń rozwojowych i innych zachowań dysfunkcyjnych;
- wspomaganie wychowawczej funkcji rodziny;
- pomoc uczniom w dokonywaniu wyboru kierunku kształcenia, zawodu i planowaniu kariery zawodowej;
- prowadzenie edukacji prozdrowotnej wśród uczniów, rodziców i nauczycieli;
- pomoc rodzicom i nauczycielom w diagnozowaniu i rozwijaniu potencjalnych możliwości oraz mocnych stron uczniów.

Ministerstwo Edukacji Narodowej zaplanowało reformę obecnego sytemu oświaty. W roku szkolnym 2017/2018 uczniowie nie pójdą już do gimnazjum, a obecni piątoklasiści po klasie szóstej zaczną naukę w siódmej klasie szkoły powszechnej. W ramach zapowiadanej przez MEN reformy przewiduje się trzyletni okres przejściowy, a nowa struktura nauczania w pełni ma funkcjonować od roku szkolnego 2022/2023. Składać się ma z ośmioklasowej szkoły powszechnej oraz czteroletniego liceum i pięcioletniego technikum. Szkoła powszechna będzie się składać z dwóch poziomów - podstawowego obejmującego klasy od pierwszej do czwartej oraz gimnazjalnego obejmującego klasy od piątej do ósmej. Po szkole powszechnej uczeń będzie mógł wybrać liceum lub technikum, albo kontynuować naukę w szkole branżowej (trzyletnia pierwszego stopnia i dwuletnia drugiego), która zastąpi zawodówki. Po takiej szkole będzie też można zdać maturę i pójść na studia.

Do szkół ponadgimnazjalnych (nie wliczając policealnych) prowadzonych przez Starostwo Powiatowe uczęszczało w 2014 roku w sumie 2 173 osoby. Za jakość świadczonych usług edukacyjnych w szkołach powiatowych odpowiedzialna jest wykwalifikowana kadra pedagogiczna. W szkołach ponadgimnazjalnych na terenie powiatu zatrudnionych było w 2015 roku:
- w liceach ogólnokształcących dla młodzieży (bez specjalnych) - 83,06 osoby (w przeliczaniu na etaty);
- w technikach dla młodzieży (bez specjalnych) - 74,13 osoby (w przeliczaniu na etaty);
- w szkołach artystycznych nie niedających uprawnień zawodowych - 96,91 osób (w przeliczeniu na etaty).

Tabela 42 Oferta edukacyjna placówek ponadgimnazjalnych, dla których organem prowadzącym jest powiat rzeszowski

Placówka	Oferta edukacyjna
Zespół Szkół Techniczno-Weterynaryjnych w Trzcianie	Liceum Ogólnokształcące: • Liceum Ogólnokształcące - Pożarnicze z innowacją pedagogiczną "Edukacja ogólnoratownicza i ochrona przeciwpożarowa" • Liceum Ogólnokształcące - Ochroniarskie ze specjalnością "ochrona fizyczna osób i mienia" • Liceum Ogólnokształcące ze specjalnością zdrowie i farmacja Technikum: • technik usług fryzjerskich (specjalność: kosmetyka ciała) • technik weterynarii (specjalność: hipoterapia) • technik hodowca koni (specjalnością jeździectwo) • technik żywienia i usług gastronomicznych • technik geodeta (pod patronatem wydziału geodezji WSIE w Rzeszowie) • technik architektury krajobrazu (specjalność: wykorzystanie walorów przyrodniczych regionu do uprawy winorośli i ich przetwórstwa) • technik inżynierii środowiska (specjalność: wykorzystanie walorów przyrodniczych regionu do uprawy winorośli i ich przetwórstwa) • technik budownictwa • technik budownictwa (projektowanie i wykonawstwo wnętrz - inteligentne domy) • technik budownictwa wodnego • technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej • technik logistyk • technik informatyk
Zespół Szkół w Tyczynie	• edukacja policyjna, • ochrona osób i mienia, bezpieczeństwo wewnętrzne, • fotografia, film, reklama w technologiach mobilnych i internetowych.

Zespół Szkół w Sokołowie Małopolskim	Liceum Ogólnokształcące z możliwością wyboru ścieżki edukacyjnej w grupach: • politechnicznej • prawniczo-medialnej • psychologiczno-pedagogicznej • ekonomicznej • medyczno-przyrodniczej Technikum: • technik teleinformatyk • technik informatyk • technik handlowiec • technik żywienia i usług gastronomicznych Zasadnicza Szkoła Zawodowa: • kucharz • cukiernik • fryzjer • mechanik pojazdów samochodowych • operator obrabiarek skrawających
Zespół Szkół Zawodowych im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Dynowie	Technikum: • technik pojazdów samochodowych z innowacją pedagogiczną (nowoczesne technologie w obróbce skrawaniem) • technik handlowiec z innowacją pedagogiczną (obsługa ruchu turystycznego) • technik informatyk z innowacją pedagogiczną (edukacja transgraniczna-administracja celna i bezpieczeństwo wewnętrzne) • technik logistyk z innowacją pedagogiczną; edukacja transgraniczna-administracja celna i bezpieczeństwo wewnętrzne) Zasadnicza Szkoła Zawodowa: • mechanik pojazdów samochodowych
Liceum Ogólnokształcące im. KEN w Dynowie	• klasa politechniczna • klasa przyrodniczo - medyczna • klasa sportowo - turystyczna • klasa humanistyczno - medialna

Źródło: strony internetowe szkół

Tabela 43 Ilość uczniów w szkołach i placówkach oświatowych prowadzonych przez powiat rzeszowski w roku szkolnym 2015/2016

Jednostka	Szkoły wchodzące w skład zespołu szkół	Zawód/ profil kształcenia	Liczba uczniów		
Zespół Szkół Techniczno-Weterynaryjnych im. Bohaterów Westerplatte w Trzcianie	Technikum	technik weterynarii	172	368	424
		technik żywienia i usług gastronomicznych	67		
		technik geodeta	33		
		technik usług fryzjerskich	96		
	Liceum Ogólnokształcące			39	
	Szkoła Policealna	technik weterynarii		17	
Zespół Szkół Zawodowych im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Dynowie	Technikum	technik pojazdów samochodowych	141	413	482
		technik informatyk	124		
		technik handlowiec	53		
		technik logistyk	95		
	Zasadnicza Szkoła Zawodowa	mechanik pojazdów samochodowych		69	
Liceum Ogólnokształcące im. KEN w Dynowie					313
Zespół Szkół w Sokołowie Małopolskim	Liceum Ogólnokształcące im. T. Kościuszki			75	342
	Technikum	technik handlowiec	8	169	
		technik informatyk	55		
		technik teleinformatyk	9		
		technik żywienia i usług gastronomicznych	97		
	Zasadnicza Szkoła Zawodowa	mechanik pojazdów samochodowych	68	98	
		kucharz	27		
		cukiernik	3		
Zespół Szkół w Tyczynie	Liceum Ogólnokształcące im. Władysława Orkana				150
Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Kornela Makuszyńskiego w Mrowli	Szkoła Specjalna Przysposabiająca do Pracy			17	83
	Gimnazjum Specjalne			25	
	Szkoła Podstawowa Specjalna Nr 2			37	
	Przedszkole Specjalne			4	

Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii w Rzeszowie	Gimnazjum Specjalne Nr 15	30

Źródło: Dane z arkuszy organizacji szkół i placówek oświatowych powiatu rzeszowskiego według stanu na dzień 1 września 2015

W 2016 roku zdawalność egzaminu maturalnego na terenie powiatu wynosiła 68% (78% dla szkół licealnych, 52% dla techników) i wynik ten był niższy niż średnia dla województwa, która wynosiła 78,2% (średnia krajowa wynosiła 79,5%).

8. Współpraca samorządu z organizacjami pozarządowymi

Definicja organizacji pozarządowej, zawarta w Ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. 03.96.873), jest definicją uniwersalną, w tym sensie, że inne akty prawne często odwołują się do pojęcia organizacji pozarządowej w rozumieniu tej właśnie ustawy. Zgodnie z ww. definicją organizacjami pozarządowymi są:

1. niebędące jednostkami sektora finansów publicznych, w rozumieniu ustawy o finansach publicznych,
2. niedziałające w celu osiągnięcia zysku - osoby prawne lub jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, w tym fundacje i stowarzyszenia, z zastrzeżeniem ust. 4." (art. 3 ust 2).

Stosownie do art. 4 ust. 1 pkt. 22 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym, powiat realizuje określone ustawami zadania publiczne o charakterze ponadgminnym, m.in. w zakresie współpracy z organizacjami pozarządowymi. Zadania oraz formę ich realizacji określają przede wszystkim przepisy ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach oraz ustawy z dnia 18 stycznia 1996 r. o kulturze fizycznej.

Współpraca samorządu z organizacjami pozarządowymi odbywa się w zakresie kultury, oświaty
i wychowania, upowszechniania kultury fizycznej, turystyki, ochrony i promocji zdrowia. Szczegółowo działalność ta opiera się na:

- wspieraniu inicjatyw kulturalnych i wydarzeń cyklicznych,
- wspieraniu działań promujących wielokulturowość społeczeństw lokalnych,
- realizowaniu działań rozpowszechniających tradycję, historię i dziedzictwo kulturowe powiatu rzeszowskiego,
- wdrażaniu programów dotyczących wychowania patriotycznego i wychowania w duchu społeczeństwa obywatelskiego,

- realizowaniu działań mających na celu rozbudzanie przedsiębiorczości dzieci i młodzieży,
- prowadzeniu działalności artystycznej dzieci i młodzieży rozwijającej ich zainteresowania i uzdolnienia w różnych dziedzinach,
- wspieraniu rozwoju kultury fizycznej i sportu poprzez organizowanie imprez sportowo-rekreacyjnych,
- promocji sportu osób niepełnosprawnych,
- wspieraniu działań na rzecz utrzymywana i przedłużania sprawności fizycznej seniorów.

W tabeli poniżej zestawiono nazwy oraz charakterystykę wybranych organizacji z terenu powiatu rzeszowskiego.

Tabela 44 Wybrane organizacje pozarządowe działające na terenie powiatu rzeszowskiego

Nazwa i adres siedziby	Charakterystyka
Stowarzyszenie Producentów Żywności Ekologicznej Eko Dar	Członkami Stowarzyszenia są rolnicy, którzy produkują żywność metodami ekologicznymi, zboża, warzywa i owoce jak również hodowcy krów i kóz, którzy produkują sery twarogowe, serki kozie, serki topione, a także gospodarstwa pasieczne, które produkują miody ekologiczne różnych rodzajów i smaków. Stowarzyszenie zrzesza około 50 gospodarstw ekologicznych z certyfikatem, z terenu województwa podkarpackiego. Członkowie stowarzyszenia biorą czynny udział w imprezach organizowanych na rzecz promocji rolnictwa ekologicznego w kraju i za granicą. Celem działania stowarzyszenia jest wspieranie rozwoju produkcji i przetwórstwa żywności metodami ekologicznymi, a także tworzenie dla nich rynków zbytu. Wsparciem organizacyjnym i merytorycznym chce objąć zarówno rolników jak też przetwórców i handlowców, którzy podejmą się tego niezwykle istotnego zadania. Swoim działaniem obejmuje całe województwo podkarpackie, a w szczególności gminę Świlcza.
Stowarzyszenie Przyjaciół Zespołu Szkół Zawodowych w Dynowie	Celem Stowarzyszenia jest prowadzenie działalności: • edukacyjnej, wychowawczej, kulturalnej, sportowo-rekreacyjnej, turystycznej • i prozdrowotnej zwłaszcza w zakresie inicjowania, wspierania i pomocy w wyżej wymienionych przedsięwzięciach w szczególności na rzecz dzieci i młodzieży oraz rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej i materialnej, • na rzecz wyrównywania szans osobom w trudnej sytuacji życiowej, • na rzecz wspierania rozwoju osób o specjalnych potrzebach edukacyjnych, • na rzecz ochrony i promocji zdrowia, • na rzecz osób niepełnosprawnych, • na rzecz aktywizacji zawodowej, • charytatywnej, • na rzecz propagowania historii, kultury i sztuki, • na rzecz ochrony dziedzictwa przyrodniczego i ekologii, • na rzecz przeciwdziałania patologiom społecznym, • na rzecz integracji europejskiej oraz rozwijania kontaktów i współpracy między społeczeństwami, • na rzecz poprawy infrastruktury Zespołu Szkół Zawodowych im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Dynowie,

	• wspomagającej rozwój gospodarczy w tym rozwój przedsiębiorczości.
Stowarzyszenie Bractwo Nowego Światła	Cele Stowarzyszenia obejmują zadania w zakresie: • pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób; • działalności na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym; • działalności charytatywnej; • podtrzymywania i upowszechniania tradycji narodowej, pielęgnowania polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej; • działalności na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego; • ochrony i promocji zdrowia; • działalności na rzecz osób niepełnosprawnych; • promocji zatrudnienia i aktywizacji zawodowej osób pozostających bez pracy i zagrożonych zwolnieniem z pracy; • działalności na rzecz równych praw kobiet i mężczyzn; • działalności na rzecz osób w wieku emerytalnym; • działalności wspomagającej rozwój gospodarczy, w tym rozwój przedsiębiorczości; • działalności wspomagającej rozwój wspólnot i społeczności lokalnych; • nauki, szkolnictwa wyższego, edukacji, oświaty i wychowania; • wypoczynku dzieci i młodzieży; • kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego; • wspierania i upowszechniania kultury fizycznej i sportu; • ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego; • turystyki i krajoznawstwa; • upowszechniania i ochrony wolności i praw człowieka oraz swobód obywatelskich, a także działań wspomagających rozwój demokracji; • pomocy ofiarom katastrof, klęsk żywiołowych, konfliktów zbrojnych i wojen w kraju i za granicą; • upowszechniania i ochrony praw konsumentów; • działalności na rzecz integracji europejskiej oraz rozwijania kontaktów i współpracy między społeczeństwami; • promocji i organizacji wolontariatu; • pomocy Polonii i Polakom za granicą; • promocji Rzeczypospolitej Polskiej za granicą; • działalności na rzecz rodziny, macierzyństwa, rodzicielstwa, upowszechniania i ochrony praw dziecka; • przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym; • zwalczanie ksenofobii, homofobii, rasizmu, antysemityzmu i wszelkich form dyskryminacji; • krzewienia uczuć patriotycznych wśród młodego pokolenia, popularyzowanie tradycji i historii oręża polskiego, kształtowanie i poszanowanie osobistej odpowiedzialności obywateli za dziś i jutro Rzeczpospolitej Polskiej i Unii Europejskiej; • kultywowanie tradycji polskich bractw oraz upowszechniania wiedzy i umiejętności na rzecz obronności państwa; • propagowanie stosowania zasad etycznych i honorowych we własnych szeregach i środowisku; • programów szkoleniowych dla dzieci i młodzieży, wolontariuszy oraz specjalistów z różnych dziedzin; • przeciwdziałanie i zmniejszanie wykluczenia cyfrowego na terenach wiejskich; • pomoc migrantom; • pomocy osobom niepełnosprawnym w zakresie: rehabilitacji społecznej i fizycznej oraz edukacyjno-terapeutycznej;

	• zapewnienia zajęć terapeutycznych i rehabilitacyjnych, w tym m. in. z hipoterapii, dogoterapii, felinoterapii pacjentom z różnymi schorzeniami i wadami rozwojowymi; • popierania i upowszechniania hipoterapii, dogoterapii, felinoterapii jako metody rehabilitacyjnej w wybranych schorzeniach u dzieci i młodzieży.
Towarzystwo Miłośników Ziemi Bratkowickiej	Najważniejsze cele statutowe tego Stowarzyszenia, to: inicjowanie, popieranie i krzewienie kultury opartej na tradycji chrześcijańskiej, włączanie miejscowej ludności współdziałania na rzecz rozwoju Bratkowic i gminy Świlcza, krzewienie wartości patriotycznych i miłości do Ojczyzny, rozwijanie i popieranie badań naukowych dotyczących przeszłości, teraźniejszości oraz przyszłości środowiska, ochrona zabytków i pamiątek na terenie gminy, podtrzymywanie zwyczajów ludowych i popularyzowanie twórczości ludowej. Cele Towarzystwo realizuje poprzez organizowanie odczytów, pogadanek, wystaw, imprez i innych form pracy kulturalno-oświatowej, rozwijanie i popieranie działalności zespołów artystycznych, opieka nad amatorską twórczością ludową, organizowanie sesji popularno-naukowych oraz działań w zakresie kultury i oświaty w gminie, prowadzenie kroniki obejmującej ważniejsze wydarzenia na terenie Bratkowic, gminy i działalności Towarzystwa, inicjowanie wydawnictw, popularyzowanie opieki społecznych opiekunów zabytków, współpracę z władzami administracyjnymi oraz innymi regionalnymi towarzystwami kultury, współpraca z organizacjami religijnymi i społecznymi.
Towarzystwo Przyjaciół Trzciany	Podejmuje działania mające na celu inicjowanie, rozwijanie i propagowanie działań służących Trzcianie i jej mieszkańcom poprzez działalność organizatorską, edytorską, kulturalną, sportową oraz wsparcie rzeczowe. W "Statucie Towarzystwa" zostały ujęte najważniejsze cele takie jak: • propagowanie działalności Kulturalnej i sportowej, • współpracę i wyminę doświadczeń z osobami i instytucjami w zakresie zbierania Informacji i wymiany doświadczeń w dziedzinie historii i folkloru, kultury i sportu oraz ekonomii i działalności gospodarczej, • inne działania sprzyjające rozwojowi statutowych celów organizacji, • prowadzenie działalności integrującej członków i sympatyków Stowarzyszenia na gruncie rekreacyjno-towarzyskim.
Stowarzyszenie Współpracy i Rozwoju "Progres"	Do celów Stowarzyszenia należą: • Działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju terenów wiejskich gminy Boguchwała oraz aktywizacja ludności wiejskiej i promowanie innowacyjnych rozwiązań w tym zakresie, • Promowanie udziału organizacji pozarządowych w budowie społeczeństwa obywatelskiego, wspierania demokracji i budowania społeczeństwa obywatelskiego w lokalnej społeczności, • Ochrony interesów społeczności lokalnej oraz swoich członków w ramach obowiązującego porządku prawnego, • Wspieranie zrównoważonego rozwoju wsi Mogielnica w gminie Boguchwała, polegającego na integracji ładu środowiskowego (ekologicznego), gospodarczego, społecznego i przestrzennego, • Integrowanie organizacji pozarządowych, • Przyczynianie się do tworzenia tożsamości środowiskowej organizacji pozarządowych, • Pomoc w wymianie informacji, wiedzy i doświadczeń między organizacjami, • Pomoc w prezentowaniu dorobku organizacji władzom państwowym, samorządowym, sektorowi gospodarczemu oraz szerokiej publiczności, • Promowanie współdziałania z samorządem terytorialnym, sektorem państwowym i gospodarczym, szerzenie oświaty.
Towarzystwo Przyjaciół	TPŚ jest organizacją społeczno-kulturalną, podejmującą działania na rzecz kultury

Świlczy	i dziedzictwa narodowego. Celem Towarzystwa jest: • inicjowanie działalności w zakresie kultury, • współdziałanie w organizowaniu różnorodnych form oświatowych i wychowawczych w upowszechnianiu kultury, • badanie i popularyzacja wiedzy o przeszłości, dniu dzisiejszym i perspektywach rozwoju Świlczy, • opieka nad zabytkami i pamiątkami. Towarzystwo popularyzuje dorobek kulturowy Świlczy i jej mieszkańców w licznych publikacjach, w samorządowym kwartalniku "Trzcionka" oraz publikacjach internetowych.
Podkarpackie Centrum Hipoterapii	Do celów PCH należą: • ochrona i promocja zdrowia, edukacja prozdrowotna i promowanie zdrowia jako wartości społecznej; • pomoc i działania na rzecz osób niepełnosprawnych oraz udzielanie wsparcia dla członków rodzin osób niepełnosprawnych; • utworzenie i prowadzenie ośrodka hipoterapii i rehabilitacji osób niepełnosprawnych; • pomoc w finansowaniu kosztów hipoterapii i rehabilitacji osób niepełnosprawnych; • zapewnienie zajęć terapeutycznych i rehabilitacyjnych, w tym m. in. z hipoterapii, dogoterapii/kynoterapii, onoterapii i felinoterapii pacjentom z różnymi schorzeniami i wadami rozwojowymi; • prowadzenie grupowych i indywidualnych zajęć rehabilitacyjnych, terapeutycznych, sportowych, rekreacyjnych, które: - mają na celu nabywanie, rozwijanie i podtrzymywanie umiejętności niezbędnych do samodzielnego funkcjonowania osób niepełnosprawnych, - rozwijają umiejętności sprawnego komunikowania się z otoczeniem osób z uszkodzeniami słuchu, mowy, z autyzmem i z niepełnosprawnością intelektualną, - usprawniają i wspierają funkcjonowanie osób z autyzmem i z niepełnosprawnością intelektualną w różnych rolach społecznych i w różnych środowiskach; • popieranie i upowszechnianie hipoterapii, dogoterapii/kynoterapii, onoterapii i felinoterapii jako metod rehabilitacyjnych w schorzeniach i wadach rozwojowych u dzieci i młodzieży, a także osób dorosłych.
Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „TRYGON - ROZWÓJ I INNOWACJA"	Członkami LGD są osoby fizyczne i prawne, w tym jednostki samorządu terytorialnego z terenu gmin Boguchwała, Lubenia i Świlcza. Głównym celem stowarzyszenia jest działanie na rzecz szeroko rozumianego rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich i innych dostępnych środków. Stowarzyszenie dąży m.in. do poprawy jakości życia i aktywizacji mieszkańców na swoim obszarze, rozwoju różnorodności gospodarczej, tworzenie nowych miejsc pracy, zachowanie i skuteczniejsze wykorzystanie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego.
Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Eurogalicja"	Stowarzyszenie obejmuje swym działaniem sześć gmin: Sokołów Małopolski, Głogów Małopolski, Kamień, Krasne, Trzebownisko, Czarna. Stowarzyszenie ma na celu działanie na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, w tym: • Pobudzanie aktywności społeczności lokalnej • Promocja obszarów wiejskich • Doradztwo w zakresie przygotowywania projektów i pozyskiwania środków na ich realizację • Działania na rzecz zrównoważonego rozwoju • Rozwój turystyki na obszarze LGD • Integrację mieszkańców obszaru LGD • Upowszechnianie wiedzy o kulturze, tradycjach oraz historii • Promocję i rozwój gmin na obszarze LGD

Lokalna Grupa Działania Lider Dolina Strugu	Obszar działania LGD obejmuje cztery gminy Błażowa, Chmielnik, Hyżne i Tyczyn. Stowarzyszenie realizuje swój cel w szczególności poprzez: • promocję obszarów wiejskich położonych w gminach, • mobilizowanie ludności do wzięcia aktywnego udziału w procesie rozwoju obszarów wiejskich położonych w gminach, • upowszechnianie i wymianę informacji o inicjatywach związanych z aktywizacją ludności na obszarach wiejskich położonych w gminach, • organizowanie i finansowanie: a) przedsięwzięć o charakterze informacyjnym lub szkoleniowym, w tym seminariów, szkoleń, konferencji i konkursów, b) imprez kulturalnych, takich jak festiwale, targi, pokazy i wystawy, służących zwłaszcza promocji regionu i jego tożsamości kulturowej, c) działalności propagandowej, promocyjnej, informacyjnej i poligraficznej, w tym: - opracowywanie i druk broszur, folderów, plakatów, - opracowywanie i rozpowszechnianie materiałów audiowizualnych, - tworzenie stron internetowych, - przygotowywanie i rozpowszechnianie innych materiałów o charakterze reklamowym lub promocyjnym, • prowadzenie bezpłatnego doradztwa w zakresie przygotowywania projektów inwestycyjnych związanych z realizacją LSR, • współpracę i wymianę doświadczeń z instytucjami publicznymi i organizacjami pozarządowymi działającymi w zakresie objętym celem Stowarzyszenia na poziomie krajowym i międzynarodowym, • wspieranie finansowe osób fizycznych i prawnych oraz jednostek organizacyjnych nie posiadających osobowości prawnej ze środków pozyskanych z Funduszy UE oraz innego rodzaju form wsparcia zewnętrznego.
Stowarzyszenie Turystyczno-Sportowe „Błażowa"	Cele stowarzyszenia: • popularyzacja i rozwój kultury fizycznej wśród dzieci, młodzieży i dorosłych na obszarze działania Stowarzyszenia; • wspieranie inicjatyw przyczyniających się do propagowania kultury fizycznej i zdrowego stylu życia; • promocja aktywnego trybu życia a także wychowania fizycznego, sportu amatorskiego, turystyki i krajoznawstwa, rekreacji ruchowej; • przeciwdziałanie szerzenia się patologiom społecznym wśród dzieci i młodzieży. Cele te realizowane są poprzez: • propagowanie działalności w zakresie kultury fizycznej, sportu, turystyki; • organizowanie zawodów i imprez sportowych, rekreacyjnych i turystycznych; • prowadzenie działalności wychowawczej i popularyzatorskiej w zakresie kultury fizycznej; • wspieranie działalności uczniowskich klubów sportowych; • propagowanie zdrowego trybu życia wśród dzieci, młodzieży oraz dorosłych; • popularyzowanie turystyki i krajoznawstwa poprzez organizowanie wycieczek, rajdów pieszych i rowerowych, wystaw, szkoleń; • organizowanie zajęć z profilaktyki dla dzieci i młodzieży; • rozwijanie współzawodnictwa i sportowej rywalizacji. W ramach działalności stowarzyszenia został założony siatkarski klub sportowy STS KLIMA BŁAŻOWA.
Towarzystwo Kobiet Krzewienia Kultury Regionalnej w	**Obszar działań:** podtrzymywanie i upowszechnianie tradycji narodowej, pielęgnowanie polskości, rozwój świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej. W ramach Stowarzyszenia działa kapela i zespół śpiewaczy "Kompanija".

Boguchwale	Repertuar zespołu i kapeli to piosenki i melodie z regionu rzeszowskiego, krośnieńskiego, przeworskiego. Zespół działa społecznie i rozsławia rodzimy folklor podczas licznych występów na różnych uroczystościach gminnych, wojewódzkich, ogólnopolskich oraz charytatywnych.
Kapela ludowa z Futomy	Kapela jest m.in laureatem czołowych nagród woj. podkarpackiego, ogólnopolskich festiwali folklorystycznych, w tym prestiżowych nagród Ogólnopolskiego Festiwalu w Kazimierzu Dolnym nad Wisłą. Posiada Honorowy Tytuł "Zasłużony dla Kultury Ludowej Województwa Podkarpackiego" jak również honorowe wyróżnienie „Liść Lauru" za działalność artystyczną i tytuł „Reprezentacyjny Zespół Artystyczny Województwa Rzeszowskiego" przyznany przez komisję powołaną przez Wojewodę Rzeszowskiego. Kapela jest także laureatem Nagrody Zarządu Województwa Podkarpackiego za szczególne osiągnięcia w dziedzinie upowszechniania i ochrony kultury. Jej występy i nagrania przyczyniają się do utrwalenia dziedzictwa kulturowego i chlubnych tradycji dla potomnych. Wieloletnia działalność kapeli zwieńczona licznymi sukcesami zapisuje się złotymi nutami na kartach kultury polskiej.
Orkiestra dęta z Błażowej	Orkiestra dęta w Błażowej powstała jeszcze w czasach zaboru austriackiego za panowania cesarza Franciszka Józefa I i liczy sobie już ponad 120 lat. Jest najstarszą z działających amatorskich orkiestr dętych na Podkarpaciu kultywujących tradycje muzyczne. Obecnie 26 osobowy zespół posiada w swoim dorobku bardzo różnorodny repertuar liczący ponad 100 utworów na różne okazje od najprostszej muzyki kościelnej, ludowej i patriotycznej po utwory marszowe, przeboje muzyki rozrywkowej, filmowej i symfonicznej, dysponuje bogatym repertuarem na każdą okazję.
Zespół Obrzędowy Futomianie	Zespół „Futomianie" powstał w 1981 r. Założyła go mieszkanka Futomy Aniela Wielgos animatorka ruchu teatralnego i tańca ludowego, miłośniczka folkloru. Zespół kultywuje tradycje pieśni ludowej oraz tańca autentycznego. W jego repertuarze występują liczne widowiska obrzędowe.
Zespół pieśni i tańca Hyżniacy	Hyżniacy to zespół wielopokoleniowy, którego zadaniem jest przekazywanie tradycji i tworzenie rodzinnej atmosfery wewnątrz zespołu. Powstał w 1973 r. Działa w dwóch grupach wiekowych - dzieci i młodzieży oraz seniorów. Repertuar grupy obejmuje polskie tańce narodowe i tańce ludowe regionu rzeszowskiego. Zespół prezentuje się w kraju oraz w Danii, na Węgrzech, we Włoszech i w Portugalii. W swojej 30 - letniej działalności zespół otrzymał wiele nagród i wyróżnień np.: • Liść lauru - honorowe wyróżnienie za działalność artystyczną w 1977 r. • Grand prix Pawie piórko i gliniany dzban zdobyte podczas XIV Międzynarodowych Spotkań Folklorystycznych - Tarnów 1998 r.
Kapela Ludowa Tadlów	Powstała w 1972. Jej głównymi jej inicjatorami byli Eugeniusz Rokita i Mieczysław Tadla. Obecnie zespół tworzą Stanisław Tadla, Bernadetta Bukała, Jan Leśniak, Kazimiera Baran oraz Tadeusz Makara. Od 1976 r. oprócz samodzielnych występów towarzyszy zespołowi „Hyżniacy". Kapela koncertowała w kraju i za granicą (w 1999 r. we Włoszech) i odnosiła wiele sukcesów np. III miejsce na Ogólnopolskim przeglądzie Kapel w Kazimierzu Dolnym w 1998, I miejsce na Przeglądzie Cymbalistów w Rzeszowie.
Orkiestra Dęta w Dylągówce	Orkiestra Dęta w Dylągówce ma w swym repertuarze utwory patriotyczne, religijne, ludowe i koncertowe. Na dzień dzisiejszy liczy ponad 30-tu członków. Jest zespołem zaangażowanym, spójnym i myślącym przyszłościowo. Orkiestra nagrała 2 płyty - z utworami rozrywkowymi oraz kolędami.

źródło: Opracowanie własne na podstawie www.bazy.ngo.pl oraz stron internetowych gmin

9. Dziedzictwo kulturowe

Powiat rzeszowski jest obszarem bogatym kulturowo. Znajdują się tu liczne obiekty zabytkowe, posiadające dużą wartość kulturową i historyczną. Ich oddziaływanie na tożsamość kulturowo - historyczną społeczności zamieszkującej powiat jest wyraźne.

Tabela 45 Zabytki architektury powiatu rzeszowskiego wpisane do Centralnego Rejestru Zabytków

GMINA	MIEJSCOWOŚĆ	ATRAKCJA
BŁAŻOWA	BŁAŻOWA	KOŚCIÓŁ PAR. PW. ŚW. MARCINA, 1896-1900
		CMENTARZ KOŚCIELNY, 1896-1900
		KAPLICA WOTYWNA PW. NAJŚWIĘTSZEGO SERCA PANA JEZUSA, 1904
		DAWNY CMENTARZ (NIECZYNNY), 1904
		ZESPÓŁ DWORSKI, XVIII/XIX, 05.1975: - DWÓR - PARK
	NOWY BOREK	KAPLICZKA PRZYDROŻNA, PRZY DOMU NR 23, POŁ. XIX
	PIĄTKOWA	KAPLICA MSZALNA, K. XIX
	FUTOMA	KOŚCIÓŁ PAR. PW. ŚW. WALENTEGO, 1910-11
BOGUCHWAŁA	BOGUCHWAŁA	KOŚCIÓŁ PW. ŚW. STANISŁAWA BISKUPA, 1727 - OGRODZENIE - PLEBANIA
		ZESPÓŁ PAŁACOWY, XVIII: - PAŁAC - OFICYNA - PARK - SPICHRZ, POCZ. XX - BRAMA WJAZDOWA, POCZ. XX
		MŁYN WODNY, OBECNIE ELEKTRYCZNY, UL. CICHA 28, OK. 1870
	RACŁAWÓWKA	KOŚCIÓŁ PAR. PW. WSZYSTKICH ŚWIĘTYCH, 1719-20,
		OGRODZENIE Z KAPLICZKĄ I BRAMAMI, XIX
	ZGŁOBIEŃ	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO: - KOŚCIÓŁ PW. ŚW. ANDRZEJA APOSTOŁA, 1741, 1913-23 - PLEBANIA, 1892 - WIKARÓWKA, 1929
		KAPLICA PW. ŚW. MARKA, NA „PASTERNIKU", XVIII
		ZESPÓŁ DWORSKI: - DWÓR, 1 POŁ. XIX - SPICHLERZ (D. DWÓR), K. XVI, XVIII - PARK
CHMIELNIK	CHMIELNIK	KOŚCIÓŁ PAR. PW. MATKI BOŻEJ ŁASKAWEJ, 1745
		CMENTARZ KOŚCIELNY, 1745
	WOLA RAFAŁOWSKA	KOŚCIÓŁ PAR. PW. ŚWIĘTEJ TRÓJCY, 1891

		DZWONNICA, 1891
DYNÓW GM.	BACHÓRZ	GROBOWIEC WŁADYSŁAWA SKRZYŃSKIEGO, WŚRÓD PÓL, NA OSI ZAŁOŻENIA DWORSKIEGO, K. XIX
		PARK DWORSKI, XVIII
		BUDYNEK STACYJNY KOLEJKI WĄSKOTOROWEJ, XIX/XX, (KOLEJKA WĄSKOTOROWA PRZEWORSK-DYNÓW)
	DĄBRÓWKA STARZEŃSKA	ZESPÓŁ ZAMKOWY: - RUINY ZAMKU, 2 POŁ. XVI, XVIII - KAPLICA GROBOWA, 2 POŁ. XIX - PARK, XVI-XIX
	DYLĄGOWA	KOŚCIÓŁ PAR. PW. ŚW. ZOFII, 1905-11
	HARTA	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PAR.: - KOŚCIÓŁ PW. ŚW. MIKOŁAJA, 1779, 1804, 1889, 1910 - DZWONNICA, 1886 - WIKARÓWKA, 2 POŁ. XIX - KAPLICZKA W OGRODZENIU, 1933
		KAPLICA CMENTARNA, POCZ. XX
		MŁYN GOSPODARCZY, XIX/XX
	PAWŁOKOMA	DZWONNICA PRZY NIEISTNIEJĄCEJ CERKWI GREKO-KAT., 1909
DYNÓW - M.	DYNÓW	KOŚCIÓŁ PW. ŚW. WAWRZYŃCA, 1604-17, K. XVIII, XIX - DZWONNICA, K. XVIII, 1919, - CMENTARZ KOŚCIELNY, K. XVIII, - OGRODZENIE Z BRAMĄ, 1663, XIX
		CMENTARZ RZYM.-KAT. „STARY", UL. GRUNWALDZKA, POCZ. XX, KAPLICA, 1829
		FORTYFIKACJE ZIEMNE, XVII
		- OFICYNA DWORSKA, TZW. „DWOREK", UL. DWORSKA 25, XVIII/XIX, - PARK - STUDNIA DREWNIANA
		SZKOŁA, OB. URZĄD GMINY, UL. KSIĘDZA OŻOGA (D. UL. WARYŃSKIEGO) 2, XIX/XX
		ZESPÓŁ DWORCA KOLEJKI WĄSKOTOROWEJ, XIX/XX, (KOLEJKA WĄSKOTOROWA PRZEWORSK-DYNÓW): - BUDYNEK STACYJNY -BUDYNEK ZARZĄDU KOLEJKI, OB. DOM MIESZKALNY
		OBELISK - LATARNIA, UL. PIŁSUDSKIEGO, 2 POŁ. XVIII
GŁOGÓW MAŁOPOLSKI - M. I GM.	BUDY GŁOGOWSKIE	PARK DWORSKI
		STAJNIE CUGOWE, 1 POŁ. XIX
	GŁOGÓW MAŁOPOLSKI	UKŁAD URBANISTYCZNY Z ZABUDOWĄ: DOMY : - UL. KOŚCIELNA (DEC. UL. WARYŃSKIEGO) NR: 5; 6; 7; 9; - UL. 11 LISTOPADA (DEC. UL. TKACZOWA) NR: 1; 5; 9; 12; - UL. 3 MAJA (DEC. UL. 1 MAJA) NR : 3; 6; 7; 10;

		11; 12; 13; 14; 15; 16; 17; 18; 19; 20; 21; 22; 23; 25; 26; 27; 28; 29; 30; 31; 32; 33; 34;35; 36; 38; 40; - UL. PARKOWA NR 9 - RYNEK, NR : 2; 3; 4; 6; 7; 8; 9; 10; 11; 12; 13; 14; 16; 17/18; 19; 25; 26; 27; 28; 29; 30; 31; 32; 33; 34; 35/36; 37; 38; 42; 43; 44; 47; 48; 49; 50; 56; 57; 58; 59; - UL. RZESZOWSKA (DEC. UL. OBROŃCÓW STALINGRADU) NR : 1; 3; 5; 7; 9; 15/17; - UL. SIENKIEWICZA NR : 6; 7; 8; 14; 16; - UL. SIKORSKIEGO (DEC. UL. ŚWIERCZEWSKIEGO) NR : 4; 5; 7; 9; 14; 16; 34 (DREWN.);43; - ZAŁOENIE PAŁACOWE Z OFICYNAMI
		KOŚCIÓŁ PAR. PW. TRÓJCY PRZENAJŚWIĘTSZEJ, UL. KOŚCIELNA, 1876-79, - CMENTARZ KOŚCIELNY, - BRAMA WJAZDOWA,
		CMENTARZ PAR. „NA PIASKU": - KAPLICA PW. MB ŚNIEŻNEJ, 1831, - KAPLICZKA ZE STUDNIĄ, XVIII, XIX, - BRAMA CMENTARNA, 1905,
		RATUSZ, 2 POŁ. XVIII
		DOM, UL. 3 MAJA 21 (D.1 MAJA 23), POCZ. XX
		DOM, RYNEK 8, 1835
		DOM, RYNEK 60, POŁ. XIX
		DOM, RYNEK 61, POŁ. XIX
		DOM, UL. SIENKIEWICZA 6, POCZ. XX
	MIŁOCIN	KAPLICA PW. ŚW. HUBERTA, 1745
	PRZEWROTNE	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PAR.: - KOŚCIÓŁ PW. ŚW. ANTONIEGO PADEWSKIEGO, 1823 - KAPLICA GROBOWA, POŁ. XIX - CMENTARZ KOŚCIELNY - OGRODZENIE, POŁ. XIX
		KAPLICZKA „LATARNIA ZMARŁYCH", NA CMENTARZU „STARYM", POŁ. XVII
		KAPLICA GROBOWA RODZINY POLITAŃSKICH, NA CMENTARZU „GÓRNYM", 1931
		ZESPÓŁ DWORSKI, POŁ. XIX: - DWÓR - PARK
	RUDNA MAŁA	PARK PAŁACOWY „RETYRADA", 1740, 2 POŁ. XIX, XX
	WYSOKA GŁOGOWSKA	PARK DWORSKI, POCZ. XIX
HYŻNE	HYŻNE	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO: - KOŚCIÓŁ PW. NARODZENIA NMP, 1727-39, 1913-14 - DZWONNICA, XVII - KAPLICA PIELGRZYMA, 1934 - CMENTARZ KOŚCIELNY - FORTYFIKACJE ZIEMNE, XV-XVII - WIKARÓWKA, 1899 - ZESPÓŁ 7 KAPLICZEK „SIEDEM DRÓŻEK BOLEŚCI MATKI BOŻEJ", NA ZBOCZU WZGÓRZA

		KOŚCIELNEGO, 1934
		SZKOŁA LUDOWA, DREWN., 1881
		ZESPÓŁ DWORSKI, XVIII/XIX: - DWÓR - PARK
		DOM D. URZĘDU GMINY, OB. GOK, NR 417, DREWN., 1935-1937
	SZKLARY	SCHRONISKO KOLEJOWE, DREWN., XIX/XX, I TUNEL POD STACJĄ SZKLARY, 1890-1904
KAMIEŃ	KAMIEŃ	KOŚCIÓŁ PAR. PW. NAJŚWIĘTSZEGO SERCA PANA JEZUSA, 1895-1901 - DZWONNICA, MUR/DREWN. - BRAMKA GŁÓWNA - CMENTARZ KOŚCIELNY
KRASNE	KRASNE	- KOŚCIÓŁ PAR. PW. WNIEBOWZIĘCIA NMP, 1742, 2 POŁ. XIX - DZWONNICA, 1899 - D. CMENTARZ PRZY KOŚCIELE - OGRODZENIE, 2 POŁ. XVIII, Z 2 KAPLICZKAMI, POŁ. XVIII I K. XIX
		KAPLICA CMENTARNA PW. ŚW. BRONISŁAWY, 1883
		KOLUMNA Z FIGURĄ ŚW. ANTONIEGO, PRZY DRODZE DO PRZEMYŚLA, POŁ. XVIII
	MALAWA	KOŚCIÓŁ FIL. PW. ŚW. MARII MAGDALENY, 1713
		CMENTARZ KOŚCIELNY
LUBENIA	SIEDLISKA	KAPLICA CMENTARNA, NA CMENTARZU PAR., POŁ. XIX
	STRASZYDLE	KOŚCIÓŁ PAR. PW. MB NIEUSTAJĄCEJ POMOCY, DREWN., 1739, PRZENIESIONY Z LUBENI 1929
		CMENTARZ KOŚCIELNY
SOKOŁÓW MAŁOPOLSKI - M. I GM.	GÓRNO	KOŚCIÓŁ PAR. PW. OFIAROWANIA NMP, 1911-13
		KAPLICZKA, W POBLIŻU KOŚCIOŁA, 1831
	NIENADÓWKA	KOŚCIÓŁ PAR. PW. ŚW. BARTŁOMIEJA, 1895-97
		DZWONNICA, 1897
	SOKOŁÓW MAŁOPOLSKI	UKŁAD URBANISTYCZNY MIASTA Z ZABUDOWĄ, 1569: - KOŚCIÓŁ PAR. PW. ŚW. JANA CHRZCICIELA, 1908-16 - KOŚCIÓŁ FIL. PW. ŚWIĘTEGO DUCHA, 1859-93 - BOŻNICA, OB. DOM KULTURY, UL. LUBELSKA - FORTYFIKACJE MIEJSKIE, ZIEMNE, POZOSTAŁOŚCI, PO 1620 - D. MAGISTRAT, RYNEK - D. SĄD, OB. L.O, UL. LUBELSKA - D. KASA ZALICZKOWA, OB. BANK, RYNEK - D. POCZTA, OB. DOM, UL. ODSTAWSKIEGO 1 - D. ZAJAZD, OB. DOM, RYNEK 16/17 DOMY : UL. BUCZKA, NR : 2; 4; 8; 9; 19; 39 UL. DAROCHY, NR : 1; 5; 6; 8; 10; 12; 16; 18; 20; 22; 24; 26; 28; 30 UL. GRUNWALDZKA, NR : 2; 3 UL. ŚW. JANA, NR : 1; 3; 5; 5; 7; 8

		UL. KOŚCIUSZKI, NR : 7; 14; 15; 18; 20 UL. KOCHANOWSKIEGO, NR : 10; 14 UL. KAZIMIERZA WIELKIEGO, NR : 5; 7; 10; 11; 12; 16; 18; 20 UL. LUBELSKA, NR : 1; 9; 11; 12; 15; 16; 18; 19; 24; 25; 26; 28; 33; 38 UL. 3 MAJA, NR : 1; 4; 6; 7; 8; 9; 10; 11; 12; 14; 15; 19; 21; 23; 25; 27; 29; 31; 33 UL. NARUSZEWICZA, NR 7 UL. PODSTAWSKIEGO, NR : 1; 3; 5; 7; 10; 14; 27; 29; 34; 36; 39; 45; 47 UL. PONIATOWSKIEGO, NR 1 UL. PRUSA, NR 38 UL. PIASKI, NR 2 UL. OGRODOWA, NR : 2L 4; 7; 12 RYNEK, NR : 5; 7; 9; 10; 11; 12; 13; 20; 21; 22; 27; 28; 29; 30; 33; 34; 39; 46; 50 UL. RZESZOWSKA, NR : 1; 2; 3; 4; 5; 7; 9; 10; 11; 12; 13; 14; 15; 26; 27; 30; 32; 33; 36; 38; 40; 44; 45; 46; 50; 51; 53; 54; 55; 56; 59; 75; 77; 79; 82 (DOM I MŁYN) UL. SOKOŁA, NR : 5; 9; 11; 15; 19 UL. SIENKIEWICZA, NR : 6; 7; 10; 11; 13; 14; 15; 16; 17; 19; 27; 29; 31; 35 UL. STODOLNA, NR : 9; 13; 19; 25 UL. WOJSKA POLSKIEGO, NR : 5; 7; 9; 11; 14; 16; 18; 20; 21 (STODOŁA); 23 (STODOŁA); 24; 25 (STODOŁA); 28; 31 (STODOŁA); 33 (STODOŁA); 35 (STODOŁA); 37 (STODOŁA); 43; 44; 47 (STAJNIA); 50; 55; 56; 56A; 58; 59 UL. PIĘKOSIÓW (D. WARYŃSKIEGO), NR : 1; 2; 6; 12; 13; 17 UL. ZAWALE, NR : 3; 15; 25
		CMENTARZ ŻYDOWSKI, POCZ. XX
		MAGISTRAT, OB. URZĄD MIASTA, RYNEK 1, 1907
	TRZEBOŚ	KOŚCIÓŁ PAR. PW. OPATRZNOŚCI BOŻEJ, 1887
	WÓLKA NIEDŹWIEDZKA	KOŚCIÓŁ PAR. PW. NMP KRÓLOWEJ POLSKI, DREWN., 1607, 1907
		PLEBANIA, 1914-1916
ŚWILCZA - GM.	BRATKOWICE	PARK DWORSKI, XIX
	DĄBROWA	KAPLICA PW. MB RÓŻAŃCOWEJ, PRZY DRODZE DO BĘDZIEMYŚLA, 1899
		ZESPÓŁ DWORSKI, 2 POŁ. XIX: - DWÓR - PARK
	MROWLA	KOŚCIÓŁ PAR. PW. ŚW. ŁUKASZA EWANGELISTY, 1896-1900
		OGRODZENIE MUROWANE, Z 4 KAPLICZKAMI, POCZ. XX,
	RUDNA WIELKA	ZESPÓŁ DWORSKI I FOLWARCZNY, 2 POŁ. XIX: - DWÓR - DOM ZARZĄDCY (PRZENIESIONY → MKL

		KOLBUSZOWA) - CHLEWNIA - OBORA - SPICHLERZ - PARK Z ALEJĄDOJAZDOWĄ
	ŚWILCZA	KAPLICA GROBOWA RODZIN KRUPNICKICH I KIRCHNERÓW, NA CMENTARZU RZYM.-KAT., POCZ. XX
	TRZCIANA	- KOŚCIÓŁ PAR. PW. ŚW. WAWRZYŃCA, 1898 - CMENTARZ KOŚCIELNY
		ZESPÓŁ DWORSKI, XIX: - DWÓR - PARK - 2 SPICHLERZE
TRZEBOWNISKO - GM.	JASIONKA	ZESPÓŁ DWORSKI: - DWÓR, OK. 1827, 1987-1988 - SPICHLERZ, XIX - PARK, K. XVIII, 2 POŁ. XIX
	ŁĄKA	- KOŚCIÓŁ PAR. PW. ŚW. ONUFREGO, 1713-44 - DZWONNICA, POŁ. XVIII - CMENTARZ KOŚCIELNY - OGRODZENIE, POŁ. XVIII
		ZESPÓŁ PAŁACOWY, POCZ. XVIII: - PAŁAC - PARK - FOLWARK, 2 POŁ. XVIII: - SPICHLERZ - STAJNIE - BRAMA WJAZDOWA
	STOBIERNA	- KOŚCIÓŁ PAR. PW. NIEPOKALANEGO POCZĘCIA NMP, 1891-1892 - DZWONNICA - OGRODZENIE
	ZACZERNIE	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO, 1800-06: - KOŚCIÓŁ PW. NARODZENIA MATKI BOSKIEJ - KAPLICA GROBOWA RODZINY JĘDRZEJOWICZÓW - CMENTARZ KOŚCIELNY - OGRODZENIE MUROWANE
		PARK DWORSKI, 1 POŁ. XIX
TYCZYN - M. I GM.	BOREK STARY	ZESPÓŁ KLASZTORNY DOMINIKANÓW, 2 POŁ. XVII: - KOŚCIÓŁ PW. WNIEBOWZIĘCIA NMP, 1684-1726 - KLASZTOR, 1721-38 - BUDYNEK Z BRAMĄ, 1861-69 - DZIEDZINIEC ODPUSTOWY - OTOCZENIE LEŚNE ZE STARA DROGĄ PIELGRZYMKOWĄ - CMENTARZ ZAKONNY DOMINIKANÓW, K. XIX - KAPLICA PW. ŚW. ANNY, 1779
		KAPLICA PW. MATKI BOŻEJ BOLESNEJ, NA SZCZYCIE WZGÓRZA, 1897
		PLEBANIA, DREWN., POŁ. XIX, 1914
	BUDZIWÓJ	KOŚCIÓŁ D. PAR. PW. MATKI BOSKIEJ ŚNIEŻNEJ, 1905-07, 1961
	HERMANOWA	DWÓR, XVIII(?), XIX, Z OTOCZENIEM
		KAPLICZKA, XIX

	KIELNAROWA	DWÓR Z OTOCZENIEM (CZĘŚCIOWO ZADRZEWIONYM), XVIII/XIX
	TYCZYN	UKŁAD URBANISTYCZNY ŚREDNIOWIECZNEGO MIASTA: - UKŁAD Z CZĘŚCIĄ ZABUDOWY, 1368 - XIX - OBWAŁOWANIA ZIEMNE, XV - ZESPÓŁ KOŚCIELNY - CMENTARZ, 1840
		ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PAR. PW. WNIEBOWZIĘCIA NMP I ŚW. KATARZYNY, XVIII: - KOŚCIÓŁ - 2 DZWONNICE - WIKARÓWKA - OGRODZENIE CMENTARZA KOŚCIELNEGO - PLEBANIA - BRAMA I OGRODZENIE PLEBANI
		ZESPÓŁ PAŁACOWY, 2 POŁ. XIX,: - PAŁAC - STAJNIE CUGOWE - PARK - PAWILON GOŚCINNY Z ŁĄCZNIKIEM, 1881 - OFICYNA, 1851, 1892 - SPICHRZ DWORSKI, XVIII/XIX
		DOM, UL. KOPERNIKA 1, 2 POŁ. XIX
		BUDYNEK SĄDU GRODZKIEGO, OB. URZĄD MIEJSKI, UL. KOŚCIUSZKI 2, K. XIX,
		DOM, UL. PODWALE 9, OK. 1910
		KAMIENICA Z CZĘŚCIĄ OFICYNY, RYNEK 4, 2 POŁ. XVIII, 2 POŁ. XIX
		DOM, RYNEK 23, 1912
		KAMIENICA, RYNEK 24, 2 POŁ. XVIII, 2 POŁ. XIX
		BUDYNEK D. TOWARZYSTWA GIMNASTYCZNEGO „SOKÓŁ", UL. STRAŻACKA 1, 1875-1877

Źródło: opracowanie własne na podstawie „Wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków" - stan na 31 marca 2016 r. (www.nid.pl)

Na terenie powiatu rzeszowskiego instytucjami wspierającymi i upowszechniającymi kulturę wśród mieszkańców są:

Tabela 46 Instytucje wspierające i upowszechniające kulturę w powiecie rzeszowskim

Gmina	Instytucje upowszechniające kulturę
Błażowa	• Gminny Ośrodek Kultury w Błażowej • Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Błażowej z filiami: w Białce, Futomie, Nowym Borku, Kąkolówce i Piątkowej oraz Oddziałem dla dzieci • Muzeum Społeczne Ziemi Błażowskiej • Prywatne Muzeum Augustyna Rybki w Błażowej
Boguchwała	• Miejskie Centrum Kultury w Boguchwale • Lokalny Ośrodek Kultury "Razem"

	w Niechobrzu • Lokalny Ośrodek Kultury "Wspólnota" w Zgłobniu • Gminna Biblioteka Publiczna w Boguchwale
Chmielnik	• Gminna Biblioteka Publiczna w Chmielniku • Filia Biblioteki w Woli Rafałowskiej • Izba Tradycji w Domu Ludowym w Woli Rafałowskiej
Dynów m.	• Miejski Ośrodek Kultury • Stowarzyszenie Promocji i Rozwoju Regionu Dynowskiego - Towarzystwo Przyjaciół Dynowa • Miejska Biblioteka Publiczna w Dynowie
Dynów	• Gminna Biblioteka Publiczna w Dynowie z/s w Bachórzu • Towarzystwo Kultury i Rozwoju Wsi Harta
Głogów Małopolski	• Miejsko Gminny Dom Kultury w Głogowie Młp. • Miejsko Gminna Biblioteka Publiczna w Głogowie Młp. • Dom Ludowy w Budach Głogowskich • Dom Ludowy w Hucisku • Dom Ludowy w Miłocinie • Dom Ludowy "Świetlica" w Pogwizdowie Nowym • Dom Ludowy w Pogwizdowie Starym • Dom Ludowy w Przewrotnem • Dom Ludowy w Rogoźnicy • Dom Ludowy w Rudnej Małej • Dom Ludowy w Stykowie • Dom Ludowy w Woli Cichej • Dom Ludowy w Wysokiej Głogowskiej • Dom Ludowy w Zabajce
Hyżne	• Gminny Ośrodek Kultury • Gminna Biblioteka Publiczna w Hyżnem oraz 2 filie: w Dylągówce i Szklarach. • Izba Pamięci Narodowej Generała Władysława Sikorskiego
Kamień	• Centrum Kultury w Kamieniu • Gminna Biblioteka Publiczna w Kamieniu oraz jej filia w Łowisku • Świetlica socjoterapeutyczna „Mały Miś" w Nowym Kamieniu • Świetlica „Biały Miś" w Łowisku

	• Muzeum Harmonijek Ustnych
Krasne	• Gminny Ośrodek Kultury i Biblioteka z filiami w Strażowie, Palikówce oraz Malawie
Lubenia	• Gminny Ośrodek Kultury w Lubeni • Dom Kultury w Straszydlu • Dom Kultury w Siedliskach • Gminna Biblioteka Publiczna w Lubeni • Muzeum Regionalne w Solonce
Sokołów Małopolski	• Miejsko Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji • Wiejski Ośrodek Kultury Sportu i Rekreacji w Górnie • Miejska i Gminna Biblioteka w Sokołowie Małopolskim oraz pięć filii bibliotecznych w wioskach: Górno, Nienadówka, Trzeboś, Trzebuska i Wólka Niedźwiedzka. • Społeczne Muzeum Towarzystwa Miłośników Ziemi Sokołowskiej w Sokołowie Młp.
Świlcza	• Gminne Centrum Kultury, Sportu i Rekreacji w Świlczy z siedzibą w Trzcianie • Filia Gminnego Centrum Kultury, Sportu i Rekreacji w Dąbrowie • Filia Gminnego Centrum Kultury, Sportu i Rekreacji w Bratkowicach • Filia Gminnego Centrum Kultury, Sportu i Rekreacji w Świlczy • Gminna Biblioteka Publiczna w Świlczy z siedzibą w Trzcianie • Filia Biblioteczna w Bratkowicach • Filia Biblioteczna w Dąbrowie • Filia Biblioteczna w Mrowli • Filia Biblioteczna w Rudnej Wielkiej • Filia Biblioteczna w Świlczy • Regionalny Dom Tradycji Ludowych w Trzcianie
Trzebownisko	• Gminny Ośrodek Kultury w Trzebownisku • Gminna Biblioteka Publiczna w Trzebownisku z siedzibą w Stobiernej • Gminna Biblioteka Publiczna w Trzebownisku z/s w Stobiernej filia w Łukawcu • Gminna Biblioteka Publiczna w

	Trzebownisku z/s w Stobiernej filia w Zaczerniu • Dom Kultury w Zaczerniu • Muzeum Regionalne Towarzystwa Przyjaciół Zaczernia
Tyczyn	• Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury w Tyczynie z filiami w Borku Starym, Kielnarowej, Matysówce i Hermanowej • Miejska i Gminna Biblioteka Publiczna z siedzibą w Tyczynie oraz trzy filie: w Borku Starym, Hermanowej i Kielnarowej • Muzeum Regionalne w Tyczynie

Źródło: opracowanie własne na podstawie stron internetowych gmin

Działalność tych jednostek opiera się między innymi na organizacji imprez kulturalnych i plenerowych, koncertów, spektakli teatralnych, wystaw, warsztatów, sekcji zainteresowań
i konkursów aktywizujących lokalną społeczność.

- Poza wymienionymi w tabeli instytucjami, kulturę upowszechniają także szkoły podstawowe oraz średnie, LGD oraz Ochotnicze Straże Pożarne. Szkoły skupiają uzdolnioną młodzież
w kołach zainteresowań i zespołach.

Tabela 47 Wybrane wydarzenia kulturalne i sportowe powiatu rzeszowskiego

Gmina	Wydarzenie
Błażowa	• Gminne Święto Chleba • Jarmark Błażowski • „Starych potraw smak i urok"
Boguchwała	• Podkarpacki Festiwal Seniorów • Międzynarodowy Festiwal Filmów dla Dzieci i Młodzieży KINOLUB • Dni Boguchwały • Boguchwalski Jarmark Wielkanocny
Chmielnik	• Święto gminy Chmielnik • Wakacyjny Turniej Piłkarski o Puchar Wójta Gminy Chmielnik
Dynów m.	• Regionalny Konkurs Kolęd i Pastorałek • Środowiskowy Turniej Tenisa Stołowego • Podkarpacka Tęcza • SZPAK - Szkolne Prezentacje Artystyczne • Pogórzańska Nuta • Dni Pogórza Dynowskiego • Plenerowe widowiska teatralne • Festyny rodzinne „Mama tata i Ja" • Podkarpackie Spotkania Kabaretowe -

	Bykowisko- Kabaretowisko • Dożynki na Zasaniu • Dni Kultury Chrześcijańskiej • Dynowska Jesień Teatralna • Regionalny Konkurs Poezji Patriotycznej
Dynów	• Konkurs Szopek Bożonarodzeniowych
Głogów Małopolski	• Dni Głogowa Małopolskiego • Głogowianin Roku • Turniej Musztry Pododdziałów Związku Strzeleckiego „Strzelec"
Hyżne	• Turniej Sołectw Gminy Hyżne • Wojewódzki Zlot Zmotoryzowanych Szlakiem Rodowodu Gen. Sikorskiego
Kamień	• Międzynarodowy Festiwal Gry na Harmonijkach Ustnych „HAKAM" • Dni Kamienia p.h. „Powitanie Lata" • Wiklinowe sploty w Łowisku • Święto plonów (Dożynki)
Krasne	• Dni Krasnego „Piknik w Zielną" • Dożynki Gminne • Gminny Konkurs Kolęd i Pastorałek • Parada buhajów • Gminna Biegomania
Lubenia	• Dożynki Gminne • Malinowe Święto w Sołonce • Dni Gminy Lubenia
Sokołów Małopolski	• Bieg Sokołowa • Dni Sokołowa Małopolskiego • Powiatowy plener rzeźbiarski „Ceramidła" • Międzygminne Prezentacje Zespołów Kolędniczych i Widowisk Jasełkowych „Hej Kolęda, Kolęda ..." • Festiwal Podkarpackich Smaków
Świlcza	• Podkarpackie Forum Prasy Samorządowej • Międzynarodowe Spotkania Folklorystyczne • Podkarpackie Święto Miodu • Ogólnopolski Konkurs Tradycyjnego Tańca Ludowego • koncerty w ramach Światowego Przeglądu Zespołów Polonijnych • Święto Ziemniaka • Ogólnopolski Miting Lekkoatletyczny
Trzebownisko	• Dni Jasionki • Spotkanie Muzyków i Śpiewaków Ludowych „Dolina Łącka" • Dni Trzebowniska „Święto chleba" • Piknik lotniczy • Festiwal ciast i nalewek w Tajęcinie • Dni Wólki Podleśnej „Święto sera" • Bieg Skyway Run • Ultramaraton Podkarpacki

Tyczyn	• Dni Tyczyna • Powiatowa Parada Orkiestr Dętych • Wojewódzki Konkurs Zwyczaje i Obrzędy Ludowe • Powiatowy Przegląd Obrzędowego Folkloru Dzieci Szczodroki

Źródło: opracowanie własne na podstawie stron internetowych gmin

10. Baza sportowa

Promowanie zdrowego stylu życia i uczestnictwa w kulturze fizycznej jest jednym z ważnych zadań powiatu oraz poszczególnych gmin. Prawidłowy rozwój społeczeństwa jest w dużej mierze uwarunkowany od jego aktywności fizycznej i uprawiania różnorakich dyscyplin sportu, a co za tym idzie także od dostępności do obiektów sportowych. Infrastruktura sportowa na terenach gmin jest ogólnodostępna dla wszystkich grup społecznych umożliwiając im uczestnictwo w zajęciach sportowych, aktywności ruchowej, wypoczynku i zabawie.

Tabela 48 Obiekty sportowe i rekreacyjne sprzyjające rozwojowi i upowszechnianiu kultury fizycznej na terenie powiatu rzeszowskiego

Gmina	Obiekt
Błażowa	Hala Sportowa przy Zespole Szkół w Błażowej Na powierzchni o wymiarach 24 x 48 m mieszczą się pełnowymiarowe boiska do siatkówki, koszykówki i piłki ręcznej. Parkiet po przedzieleniu kurtynami umożliwia równoczesny trening trzem grupom. W obiekcie jest sala do fitnessu, ping-ponga i siłownia, oraz widownia na 350 miejsc. Hala posiada zaplecze sanitarne z prysznicami i przebieralniami. Dostosowano ją także do potrzeb osób niepełnosprawnych. W pobliżu Hali Sportowej usytuowane jest boisko do piłki plażowej.
	W centrum Błażowej mieści się stadion sportowy. Regularnie odbywają się na nim treningi i sparingi piłkarskie, a w sezonie mecze. Na stadionie organizowane są także gminne imprezy plenerowe.
Boguchwała	Kompleks basenów kąpielowych w Boguchwale W skład kompleksu wchodzą dwa baseny: duży rekreacyjny o powierzchni lustra wody 355 m², wyposażony w: grzybek wodny, masaż karku, kanał sztucznej rzeki, punkty masażu, siatkę do wspinaczki, gejzer powietrzny. Z dużym basenem powiązane są 2 zjeżdżalnie: rurowa i równoległa (rodzinna). brodzik dla dzieci o powierzchni wody 53,98 m² z wyposażeniem: dzwonek wodny z mocowaniem, maszt żaglowca z żaglem i zjeżdżalnią. W sąsiedztwie mniejszego basenu znajduje się plac zabaw.
	Stadion IzoArena o pojemności 954 miejsca. Wymiary murawy: 105 m x 68 m
	Kompleks boisk sportowych „ORLIK 2012 "

	Lodowisko Lodowisko działa w sezonie zimowym przy Szkole Podstawowej w Boguchwale.
	Stadion w Mogielnicy W 2014 zakończyła się budowa obiektu wielofunkcyjnego, pełniącego funkcję zaplecza sportowego, kulturalnego i oświatowego. Parter zajmują szatnie dla sportowców, pomieszczenia sanitarne, magazyn oraz pomieszczenia techniczne. Powierzchnia zabudowy to ponad 280 m². Stadion posiada trybuny oraz nagłośnienie. Obecnie na stadionie swoje mecze rozgrywa zespół LKS Grom Mogielnica.
	Gminne Centrum Sportu i Rekreacji w Niechobrzu W jego skład wchodzą: profesjonalnie wyposażona siłownia, oświetlony kort tenisowy oraz stadion z bieżnią i trybunami na 250 miejsc siedzących. Na terenie Centrum odbywają się także lokalne wydarzenia, m.in. dożynki, zawody strażackie, rajdy rowerowe MTB, zloty motocyklistów, koncerty oraz Turniej Gmin.
Dynów m.	Kompleks boisk wielofunkcyjnych ORLIK w Dynowie Boisko wielofunkcyjne przy Parku Miejskim w Dynowie Stadion Miejski w Dynowie Kort Tenisowy z nawierzchnią sztuczną przy ORLIKU w Dynowie Kort Tenisowy z nawierzchnią sztuczną przy Parku Miejskim w Dynowie
Głogów Małopolski	Ośrodek Sportu i Rekreacji "WODNIK" w Głogowie Małopolskim W skład ośrodka wchodzą: Kompleks boisk „Orlik 2012" Pływalnia kryta Miasteczko Ruchu Drogowego Kort Tenisowy Lodowisko Siłownia Plenerowa Boisko do siatkówki plażowej Kompleks boisk „Orlik 2012" w Przewrotnem
	Stadion miejski w Głogowie Małopolskim Stadion oświetlony o pojemności 500 miejsc, boisko o wymiarach 100 m x 64 m
	Stadion w Budach Głogowskich Stadion oświetlony o pojemności 335 miejsc siedzących, boisko o wymiarach 106 m x 67 m
	Stadion w Rudnej Małej Stadion nieoświetlony o pojemności 120 miejsc siedzących, boisko o wymiarach 96 m x 60 m
Hyżne	Kompleks boisk sportowych „Moje Boisko - Orlik 2012", w skład których wchodzą: boisko piłkarskie o wymiarach 30m x 62m (pole gry 26m x 56m), o nawierzchni ze sztucznej trawy, ogrodzone do wysokości 4m wraz z piłkochwytem o wysokości 5m; boisko wielofunkcyjne - przeznaczone do piłki koszykowej i piłki siatkowej o wymiarach 19,10m x 32,10m, z nawierzchnią poliuretanową, ogrodzone do wysokości 4 m; zaplecze boiska obejmujące: pomieszczenie obiektu i trenera środowiskowego, magazyn sprzętu gospodarczo - sportowego, szatnie

	oddzielnie dla każdej płci lub drużyny oraz zespół higieniczno - sanitarny.
Kamień	Kompleks boisk „Orlik 2012"
Krasne	Boisko sportowe w miejscowości Krasne Boisko sportowe - Strażów
Lubenia	Ośrodek konny HipoFit w Straszydlu wyposażony w : oświetloną ujeżdżalnię o średnicy 16 m, ogrodzony plac trawiasty o wymiarach 80m x 60m, komplet profesjonalnych przeszkód do podstawowych ćwiczeń skokowych.
Sokołów Małopolski	Zalew „Niedźwiadek" w Wólce Niedźwiedzkiej, o powierzchni 8 ha, z przyległym obszarem rekreacyjnym.
	Ośrodek Sportu i Rekreacji w Sędziszowie
	Boiska „Orlik 2012" w Sokołowie Małopolskim
	Stadion sportowy w Górnie
Świlcza	Zbiornik wodny w Bratkowicach o powierzchni 1,83 ha
	Kompleks boisk „Orlik 2012" W skład obiektu wchodzą: boisko do gry w piłkę nożną o wymiarach 30 m x62 m ze sztuczną nawierzchnią (sztuczna trawa) oraz boisko wielofunkcyjne o wymiarach 20 m × 30 m z nawierzchnią tartanową, na którym można grać w koszykówkę i siatkówkę.
Trzebownisko	Ośrodek Sportu i Rekreacji w Nowej Wsi W skład ośrodka wchodzą: Kryte Korty Tenisowe Korty Otwarte Kryta pływalnia „ Fala" Łaźnia parowa z aromaterapią Siłownia Bieżnia wraz z budynkiem szatniowo-sanitarnym Dwa boiska do siatkówki plażowej
	Boisko wielofunkcyjne z zapleczem w Nowej Wsi
	Boisko wielofunkcyjne z zapleczem w Wólce Podleśnej
	Stadion LKS Trzebownisko z trybunami o pojemności 250 miejsc siedzących oraz oświetleniem murawy.
	Stadion LKS w Jasionce, w skład którego wchodzą: płyta główna o wymiarach 91m x 72m płyta rezerwowa o wymiarach 100 m x 65 m
	Stadion LKS w Zaczerniu Wymiary boiska: 96m x 65m Pojemność: 850 miejsc siedzących
	Stadion LKS w Wólce Podleśnej Wymiary boiska: 106m x 63m Pojemność: 400 miejsc (w tym 150 siedzących)
	Stadion LKS w Łukawcu Płyta główna nieoświetlona: 105x68metrów Liczba miejsc: 150 miejsc siedzących Boisko treningowe oświetlone: 66x40metrów
	Stadion LKS w Nowej Wsi, w skład którego wchodzą: Płyta główna o nawierzchni trawiastej wymiary boiska: 102m x 66m; pojemność: 300 miejsc siedzących Płyta rezerwowa o nawierzchni trawiastej

	wymiary boiska: 100m x 70m; pojemność: 50 miejsc siedzących
	Stadion LKS w Stobiernej - Krzywe
	Stadion LKS w Łące
	Aeroklub Rzeszowski
Tyczyn	Centrum Turystyki i Rekreacji Wyższej Szkoły Informatyki w Kielnarowej W skład obiektów sportowych wchodzą: Hala sportowa posiadająca wymiary o długości 72 m i szerokości 34 m (alternatywnie: duże boisko do piłki nożnej z bramkami 5 m x 2 m, boisko do piłki ręcznej z bramkami 3 m x 2 m, 2 boiska do piłki nożnej z bramkami 3 m x 2 m, 3 boiska do piłki siatkowej, 2 boiska do koszykówki, 3 korty tenisowe, mata do sportów walki). Dodatkowo zaplecze obiektu wyposażone jest w siłownię, gabinety fizjoterapii, masażu, odnowy biologicznej i saunę. Ośrodek jeździecki składający się ze stajni oraz z sal ćwiczeniowych, szatni i sanitariatów. Wyposażony jest w krytą ujeżdżalnię, która pozwala na prowadzenie zajęć i treningów przez cały rok. W ośrodku prowadzone są zajęcia dydaktyczne z hipoterapii, turystyki konnej i integracyjnej oraz treningi klubu jeździeckiego. Centrum posiada także miejsca noclegowe i zaplecze. Z obiektów mogą korzystać osoby indywidualne oraz grupy zorganizowane.
	Stadion sportowy w Tyczynie

Źródło: strony internetowe gmin

11. Turystyka i rekreacja

Zagospodarowanie turystyczne definiuje się jako zespół urządzeń turystycznych stanowiących wyposażenie określonego obszaru, szlaku lub miejscowości i umożliwiających zaspokojenie potrzeb turystycznych. Infrastrukturę turystyczną (bazę materialną turystyki) tworzą obiekty i urządzenia niezbędne dla obsługi uczestników różnych form turystyki. Zapewnia ona możliwość dojazdu do obszarów, miejscowości i obiektów stanowiących cel wyjazdów turystycznych oraz zapewnia turystom niezbędne warunki egzystencji w miejscu lub na szlaku będącym celem ich podróży. W ramach bazy materialnej turystyki wyodrębnia się: bazę noclegową, bazę żywieniową (gastronomiczną), bazę komunikacyjną i bazę towarzyszącą.

Najistotniejszym elementem zagospodarowania turystycznego jest baza noclegowa. Zapewniając turyście nocleg wraz z urządzeniami sanitarnymi, warunkuje z jednej strony rozwój funkcji turystycznej obszaru, z drugiej zaś - umożliwia uprawianie podstawowych rodzajów turystyki.

Tabela 49 Stopień rozwinięcia bazy noclegowej w powiecie rzeszowskim

Wyszczególnienie	Obiekty noclegowe	Miejsca noclegowe	Korzystający	udzielone noclegi ogółem I-XII
PODKARPACKIE	527	28711	957687	2772613
Powiat rzeszowski	25	1471	64295	106426
Boguchwała	3	211	6826	9851
Dynów	1	50	0	0

Głogów Małopolski	4	123	6734	12761
Hyżne	1	16	0	0
Kamień	2	99	0	0
Krasne	2	39	0	0
Lubenia	2	150	0	0
Sokołów Małopolski	1	46	0	0
Świlcza	3	244	5979	14183
Trzebownisko	6	493	32610	47408

Źródło: BDL GUS (dane z 2015 roku)

W świetle danych Głównego Urzędu Statystycznego na terenie powiatu rzeszowskiego w roku 2015 funkcjonowało 25 obiektów noclegowych, które dysponowały liczbą 1471 miejsc noclegowych (100% do wykorzystania w ciągu całego roku). W skali całego województwa powiat posiada stosunkowo słabo rozwiniętą bazę noclegową (4,7% obiektów województwa; 5,1% regionalnej liczby miejsc) (tabela 49). Dla porównania należy przypomnieć, że powiat rzeszowski zajmuje 6,5% powierzchni województwa, a zamieszkuje go 7,8% ludności Podkarpacia. W strukturze rodzajowej dominują hotele - 15 (ponad 71% bazy), oferujące 1063 miejsc noclegowych (81% dostępnych w powiecie). Hotele uzupełniają pensjonat w gminie Kamień, motel w gminie Krasne i inne obiekty hotelowe.

Biorąc pod uwagę obiekty noclegowe zbiorowego zakwaterowania położone na terenie powiatu i ich przestrzenną lokalizację, można zauważyć nierównomierny rozkład obiektów w poszczególnych gminach pod względem liczby. Trzy gminy, tj. Trzebownisko, Świlcza i Boguchwała, skupiają łącznie ponad 50% ogółu (tabela 49) miejsc noclegowych (łącznie). Struktura ta wskazuje, że w wielu obszarach regionu występuje znikoma oferta bazy noclegowej lub pojedyncze obiekty. W przypadku 3 gmin powiatu (Dynów, Błażowa oraz Chmielnik) w 2015 nie wykazano bazy noclegowej zbiorowego zakwaterowania rejestrowanej przez ogólnopolskie statystyki GUS.

Posługując się wskaźnikiem miejsc noclegowych, można zauważyć, że rozkład ten zasadniczo nie ulega większej zmianie. Gminą oferującą około 0,5 tys. miejsc noclegowych (33% bazy powiatu) jest Trzebownisko, a dwie kolejne gminy o największej liczbie miejsc noclegowych to Świlcza i Boguchwała.

Wykaz szlaków turystycznych pieszych oraz tras rowerowych na terenie powiatu rzeszowskiego zawarto w tabeli nr 50.

Tabela 50 Szlaki turystyczne i trasy rowerowe na terenie powiatu rzeszowskiego

Nazwa szlaku	Opis szlaku
Szlak żółty „Dookoła Rzeszowa", o ogólnym przebiegu: Tyczyn - Matysówka - św. Roch - Słocina Górna - Wilkowyja - Załęże - Nowa Wieś k. Jasionki - Stobierna - Wysoka Głogowska - Głogów Małopolski - Budy Głogowskie - Bratkowice - Dąbrowa - Błędowa Zgłobieńska - Zgłobień - Niechobrz Górny - Mogielnica - Lutoryż - Działy Babickie - Wisłoczanka - Zarzecze - Siedliska -	Szlak umożliwia zapoznanie się z najatrakcyjniejszymi, pod względem turystycznym, terenami m.in. w rezerwatach przyrody „Bór", „Zabłocie" oraz kompleksem leśnym „Annapol". W Głogowie Małopolskim szlak prowadzi przez zabytkowy rynek i starówkę, a następnie skręca na północny zachód w kierunku stawów położonych przy kompleksie leśnym. Leśnymi drogami kieruje się

Przylasek Pondziwojski - Hermanowa - Tyczyn Długość szlaku - 20 km	dalej do parku podworskiego w miejscowości Budy Głogowskie, a następnie do rezerwatu faunistyczno - florystycznego „Zabłocie".
Szlak żółty - o ogólnym przebiegu: Czudec - Podlas - Poręby - Rezerwat Wilcze - Piekło - Łubno - Dynów	Szlak ten umożliwia zapoznanie się z najatrakcyjniejszymi, pod względem turystycznym, terenami, jak np. rezerwat przyrody „Wilcze", wzgórze Wilcze, zabytkowy kościół w miejscowości Piekło oraz układ urbanistyczny w Dynowie.
Szlak zielony imienia gen. Władysława Sikorskiego: Bór Głogowski - Przewrotne - Kolbuszowa - Niwiska - Tuszów Narodowy Długość szlaku - 74 km	Szlak przebiega przez kompleks leśny Nadleśnictwa Głogów. Rozpoczyna się on na terenie wspomnianego rezerwatu „Bór", przy trasie komunikacyjnej Rzeszów - Kolbuszowa. Od tego miejsca podąża w kierunku wschodnim przez teren rezerwatu, a przy drodze leśnej Tajęcina - Głogów Małopolski skręca na północ. Następnie liniami oddziałowymi i traktami leśnymi dochodzi do drogi Hucisko - Przewrotne. Drogą tą kieruje się na zachód, przechodząc przez miejscowości Studzieniec i Przewrotne. Z Przewrotnego szlak podąża drogami polnymi i leśnymi na północny zachód, aby na wysokości miejscowości Selwy opuścić teren gminy.
Szlak niebieski - o ogólnym przebiegu: Głogów Małopolski - Sokołów Małopolski - Julin Długość szlaku - 30 km	Szlak rozpoczyna się w obrębie głogowskiego rynku, skąd podąża w kierunku północno - wschodnim, dochodząc do kompleksu leśnego Nadleśnictwa Głogów. Następnie drogami leśnymi prowadzi na północ, a w okolicy Studzieńca skręca na północny wschód i opuszcza teren gminy na wysokości osady Podlas (gmina Trzebownisko).
Ścieżka przyrodniczo - edukacyjna w Leśnictwie Annopol Długość ścieżki - 3 kilometry	Ścieżka prowadzi poprzez wzniesienia terenowe znajdujące się w sąsiedztwie stawów głogowskich. Jej trasa ma kształt pętli zaczynającej się i kończącej na parkingu dla samochodów przy ulicy Parkowej. W połowie trasy w sąsiedztwie budynku Nadleśnictwa zorganizowano tzw. „zieloną klasę".
Ścieżka przyrodniczo - edukacyjna w rezerwacie Bór Długość ścieżki - 4 kilometry	Ścieżka przebiega przez rezerwat Bór, w którym można zobaczyć rzadkie gatunki roślin, jak między innymi barwnik pospolity, podkolan biały oraz widłak jałowcowy. Na trasie tej znajduje się Pomnik Ofiar Hitleryzmu, poświęcony pomordowanym Żydom i Polakom.
Ścieżka przyrodniczo - dydaktyczna „Kopaniny" w Dąbrówce Starzeńskiej Długość ścieżki - 3 kilometry	Ścieżka przebiega przez teren występowania rzadkich roślin, jak wawrzynek wilczełko i lilia złotogłów, oraz zwierząt takich jak: kumak górski, orlik krzykliwy oraz bocian czarny
Trasa rowerowa żółta w gminie Lubenia Długość	Trasa rozpoczyna swój bieg od kościoła w Lubeni

trasy - 6,7 kilometrów	i biegnie w stronę kamieniołomu do oddalonego o trzy kilometry miejsca odpoczynku „Pod grzybkiem", oraz przejazdu drewnianym mostem na rzece Lubenia. Szlak ciągnie się do centrum gminy i kończy się w punkcie początkowym.
Trasa rowerowa zielona w gminie Lubenia Długość trasy - 15,4 kilometra	Rozpoczynając się w Lubeni od budynku piekarni napotyka na swojej trasie między innymi drewniany most na rzece Lubenka, punkt widokowy „Trzech Krzyży" oraz zabytkowy kościół w Straszydlu.
Trasa rowerowa brązowa w gminie Lubenia Długość trasy - 35 kilometrów	Trasa o dużym stopniu trudności, przeznaczona dla wytrwałych rowerzystów. Na jej trasie zobaczyć można m.in. „Księży Lasek", kaplicę krzyżową, stopień wodny na rzece Lubenka, kościół w Straszydle, kamieniołom w Straszydlu oraz stadninę koni „Amazonka".
Trasa rowerowa niebieska w gminie Lubenia Długość trasy - 12 kilometrów	Rozpoczyna się w Siedliskach, a na jej trasie można spotkać tor speedwayowy, stopień wodny na rzece Lubenka, stadion sportowy oraz bar „Leśny".
Szlak rowerowy zielony w gminach Chmielnik i Krasne	Szlak przebiega przez takie miejscowości jak: Chmielnik, Potoki, Kamieniec, Matysówka, Budy, góra Magdalenka, Wypychów, Chmielnik.
Szlak rowerowy niebieski w gminie Boguchwała	Szlak przebiega przez: Rzeszów Staroniwę, Kielanówkę, Nosówkę, Zgłobień, Wole Zgłobieńską, Zimną Wodę, Lutoryż, Sadzawki, rezerwat Lisią Górę, wzdłuż Wisłoka szlakiem czerwonym do Rzeszowa.
Ścieżka ekologiczna „Trzciana - Olszyny" Długość ścieżki - 5 kilometrów	Ścieżka zlokalizowana jest w dolinie rzeki Mrowla. Zbudowana jest z dwóch pętli: małej - 8 przystankowej oraz dużej 10-o przystankowej. Wzdłuż niej można spotkać rzadkie rośliny chronione takie jak barwnik pospolity, storczyk szerokolistny, śnieżyczka przebiśnieg i pióropusznik strusi.

źródło: opracowanie na podstawie danych ze stron internetowych powiatu i gmin

12. Jakość rządzenia w powiecie rzeszowskim

12.1. Analiza zdolności inwestycyjnej powiatu

Zarówno wielkość dochodów, jak i struktura wydatków w budżecie powiatu oraz gmin wchodzących w jego skład mają wpływ na możliwości inwestycyjne powiatu. Na przestrzeni ostatnich lat zauważa się wahania zarówno w budżecie powiatu, jak i gmin. Dochody powiatu natomiast wahają się, a w roku 2015 były wyższe niż w poprzednim.

Wykres 20 Dochody budżetów JST w powiecie rzeszowskim

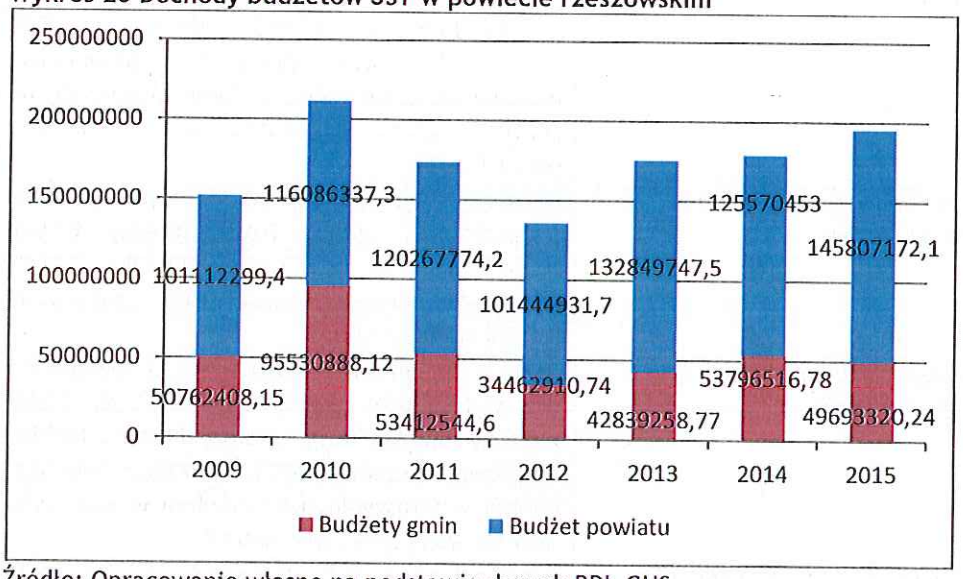

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W ostatnich latach (od 2012) obserwuje się wzrost dochodów zarówno gmin jak i powiatu. Jednak wielkość dochodów w przeliczeniu na jednego mieszkańca jest nieznacznie niższa od średniej dla województwa i Polski.

Wykres 21 Dochody budżetu powiatu rzeszowskiego na 1 mieszkańca (porównanie do średniej wojewódzkiej i krajowej)

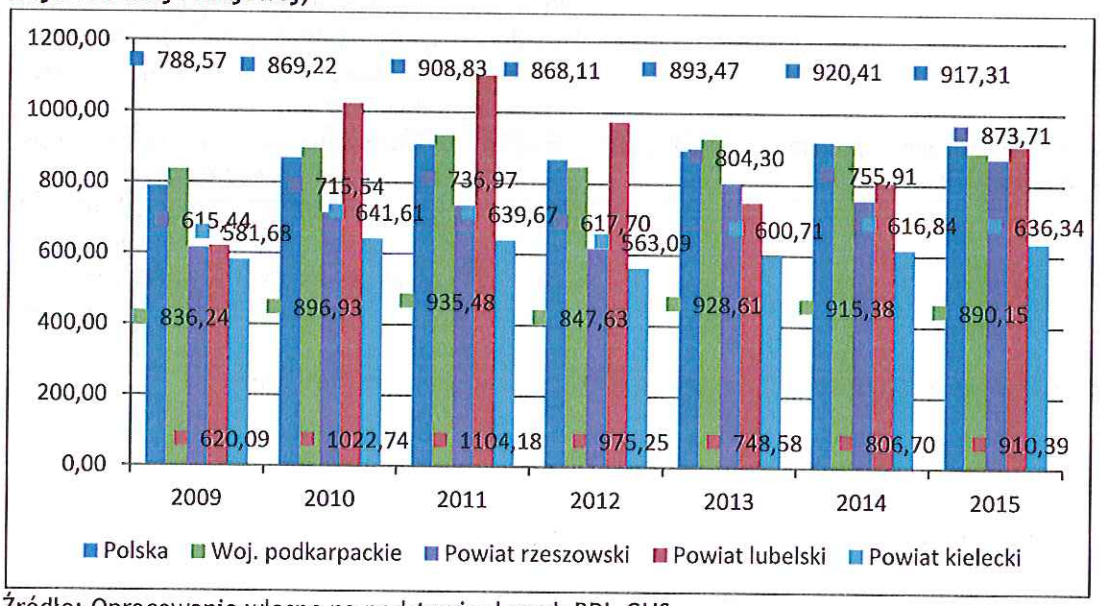

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Niższe dochody na jednego mieszkańca niż powiat rzeszowski odnotowały tylko powiaty sąsiadujące kolbuszowski oraz przemyski. Dochody gmin wchodzących w skład powiatu rzeszowskiego w przeliczeniu na jednego mieszkańca kształtowały się na koniec 2015 roku na poziomie prawie 3 130 zł i były o 248 zł niższe niż średnia dla gmin w powiecie

kieleckim (3 378 zł) i o 236 zł wyższe w porównaniu ze średnią dla gmin w powiecie lubelskim (2 894 zł). Dochody powiatu rzeszowskiego w przeliczeniu na jednego mieszkańca kształtowały się w 2015 roku na poziomie 873 złotych i były zaledwie o4,6% niższe niż średnie dochody powiatów w całej Polce (917 zł) oraz o 1,9% niższe niż w województwie podkarpackim (890 zł).

Duża część budżetu gmin i powiatu jest wydatkowana na oświatę, pomoc społeczną czy też utrzymanie administracji samorządowej. Samorządy wydają także pieniądze na inwestycje i tak na przykład gminy powiatu rzeszowskiego w 2015 roku nieco ponad 18% swoich wydatków przeznaczyły na inwestycje. Średnia wydatków na inwestycje w województwie wynosi 14%.

Wykres 22 Wydatki budżetów JST na 1 mieszkańca (za rok 2015)

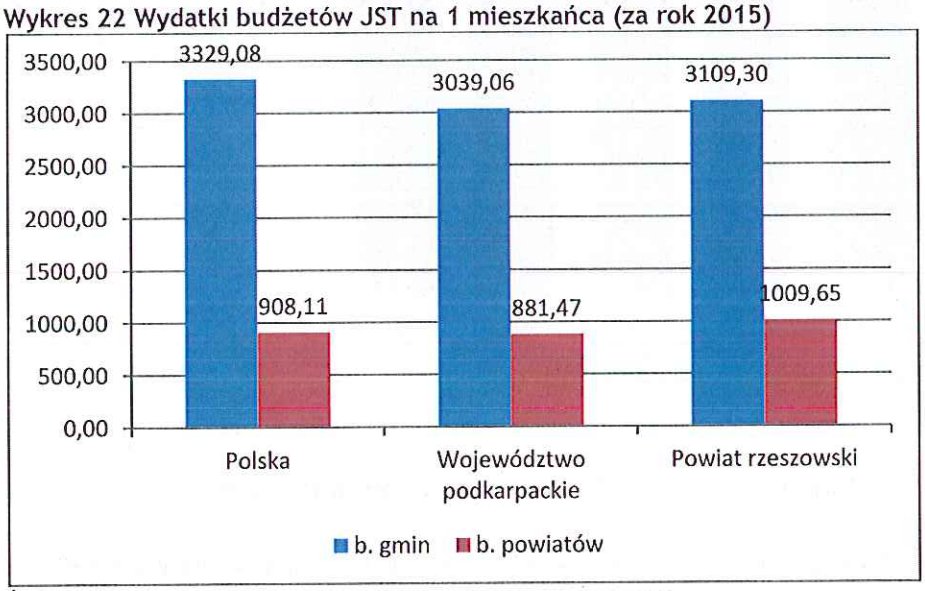

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Budżet powiatu rzeszowskiego wykazuje zdolność inwestycyjną na poziomie 21,4% wartości wszystkich wydatków powiatu. W 2015 roku środki inwestycyjne powiatu wyniosły niemal 79 mln złotych.

Wykres 23 Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem (w %)

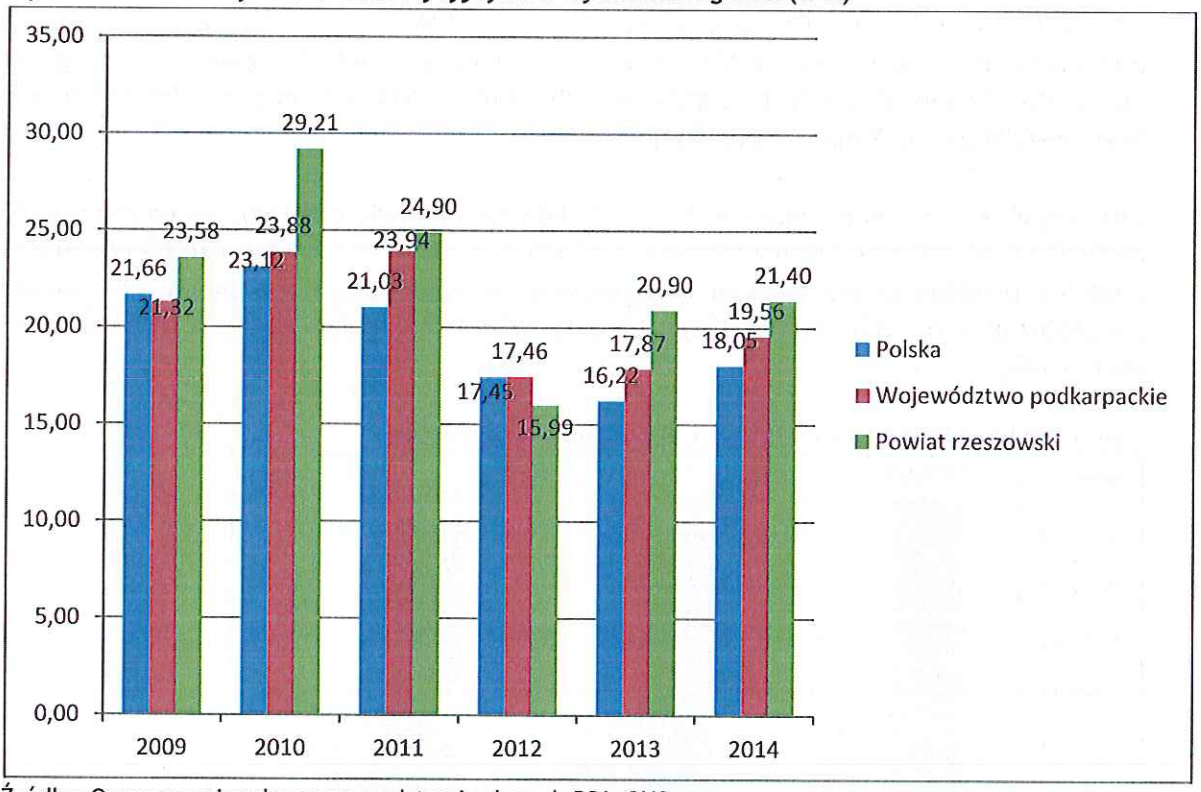

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

12.2. Praktyka planowania strategicznego i promowania powiatu

Planowanie strategiczne to w dzisiejszych czasach jedna z najważniejszych umiejętności, którą powinni wykazywać się rządzący tak na szczeblach samorządowych jak i centralnych. Jakość rządzenia bowiem zależy od przyjętych w kluczowych obszarach działania samorządu dokumentów strategicznych. Powiat rzeszowski posiada większość wymaganych prawem dokumentów strategicznych niezbędnych do jego właściwego funkcjonowania. Polityka działań i rozwoju powiatu oparta była dotychczas o dokument opracowany w 2006 roku, pod nazwą Strategia Rozwoju Społeczno - Gospodarczego Powiatu Rzeszowskiego do roku 2015. Polityce społecznej w powiecie rzeszowskim poświęcono pięć dokumentów strategicznych, tj. Powiatowy program rozwoju pieczy zastępczej w Powiecie Rzeszowskim na lata 2012 - 2014, Powiatową strategię rozwiązywania problemów społecznych, Powiatowy program promocji zatrudnienia oraz aktywizacji lokalnego rynku pracy na lata 2011-2015, Powiatowy Program Działania na Rzecz Osób Niepełnosprawnych, Powiatowy program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie. Większość z tych dokumentów wymaga aktualizacji. W kwestiach związanych z bezpieczeństwem powiat ma opracowany Powiatowy program zapobiegania przestępczości oraz porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli na terenie powiatu rzeszowskiego na lata 2013 - 2016. Powiat posiada także Program Współpracy Powiatu Rzeszowskiego z Organizacjami Pozarządowymi, który aktualizowany jest każdego roku.

Z punktu widzenia kompetencji samorządu powiatowego, a przede wszystkim konieczności stworzenia i wdrożenia w przyszłości efektywnego schematu strategicznego zarządzania rozwojem powiatu, należy rozważyć uzupełnienie istniejących planów i programów rozwoju o nowe dokumenty strategiczne, które regulować będą np. kwestie rozwoju szkolnictwa zawodowego w oparciu o funkcjonującą na terenie powiatu sieć szkół ponadgimnazjalnych; modernizacji dróg powiatowych czy też prowadzenia proaktywnej polityki prorodzinnej. Większą uwagę powinno się zwrócić na kwestie monitorowania realizowanych dokumentów strategicznych, a także ich ewaluacji z punktu oceny efektywności prowadzonych działań i stosowanych instrumentów.

Promocją powiatu rzeszowskiego zajmuje się Biuro Promocji i Euroregionalne Centrum Wspierania Transgranicznych Inicjatyw Samorządowych.

Do zadań Biura z zakresu promocji Powiatu należy:

- opracowywanie i rozpowszechnianie materiałów promocyjno-informacyjnych o Powiecie,
- prowadzenie spraw związanych z organizowaniem imprez masowych na terenie Powiatu,
- organizowanie na terenie Powiatu obchodów rocznic powiatowych i państwowych przy współudziale samorządów, administracji rządowej i innych podmiotów,
- załatwianie spraw związanych z nadawaniem odznaczeń i orderów państwowych,
- prowadzenie korespondencji okolicznościowej i kalendarium rocznic oraz uroczystości związanych z życiem społeczno-gospodarczym i kulturalnym mieszkańców Powiatu,
- redagowanie strony www.powiat.rzeszow.pl,
- informacja medialna o działalności Starostwa Powiatowego, współpraca z mediami w zakresie działalności Powiatu,
- współpraca z organizacjami rządowymi i pozarządowymi w celu rozwoju i promocji potencjału gospodarczego, kulturalnego i turystycznego Powiatu i jego gmin w kraju i za granicą,
- występowanie o wsparcie finansowe z programów Unii Europejskiej oraz innych programów pomocowych dla działań pozainwestycyjnych.

Euroregionalne Centrum Wspierania Transgranicznych Inicjatyw Samorządowych zajmuje się natomiast:

- nawiązywaniem i monitorowaniem współpracy pomiędzy Powiatem a partnerami zagranicznymi,
- prowadzeniem spraw dotyczących kontaktów z zagranicą: nawiązywaniem i rozwijaniem współpracy zagranicznej, aranżowaniem wspólnych działań z partnerami zagranicznymi i włączaniem społeczności lokalnej w te działania,

przygotowywaniem oficjalnych wizyt i spotkań oraz organizacją delegacji zagranicznych,

- prowadzeniem spraw związanych z współtworzeniem, przystępowaniem i działalnością Powiatu w regionalnych, krajowych i międzynarodowych zrzeszeniach społeczności lokalnych,
- wymianą informacji i doświadczeń w zakresie różnych form działań samorządowych,
- współpracą z jednostkami pozarządowymi przyczyniającymi się do aktywizacji Powiatu,
- organizowaniem wizyt studyjnych i integracyjnych.

Powiat rzeszowski jest członkiem Podkarpackiego Stowarzyszenia Samorządów Terytorialnych (od 13.05.2000 r.), Związku Powiatów Polskich (od 30.01.1999 r.) i Stowarzyszenia Euroregion Karpacki - Polska (od 01.09.2003 r.). Powiat rzeszowski jest także jednym z inicjatorów powstania Stowarzyszenia Samorządów Terytorialnych „Aglomeracja Rzeszowska".

Powiat rzeszowski posiada swój kanał na YouTube, na którym udostępnia 4 filmy, jednak nie są to typowe spoty promocyjne, a raczej reportaże i wywiady.

Promocja powiatu rzeszowskiego i wydarzeń mających miejsce na jego terenie wymaga zdecydowanie rozszerzenia. Na stronie brakuje informacji dotyczących atrakcji przyrodniczo-turystycznych regionu, szlaków pieszych i rowerowych oraz szeroko rozumianej oferty inwestycyjnej.

SYNERGIA

Spis rysunków

Rysunek 1 Położenie powiatu rzeszowskiego na tle województwa podkarpackiego 5

Rysunek 2 Podział administracyjny powiatu rzeszowskiego 6

Spis tabel

Tabela 1 Powierzchnia i struktura użytkowania ziemi gmin powiatu rzeszowskiego 7

Tabela 2 Ogólna charakterystyka gmin powiatu rzeszowskiego (stan na 1.I.2015 rok) 10

Tabela 3 Największe atuty gminy/miasta, a także problemy/bariery rozwojowe 12

Tabela 3 Obszary chronione na terenie powiatu rzeszowskiego (stan na 2015) 16

Tabela 5 Obszary Chronionego Krajobrazu na terenie powiatu rzeszowskiego 16

Tabela 6 Zestawienie oraz charakterystyka rezerwatów przyrody na terenie powiatu rzeszowskiego 18

Tabela 7 Układ sieci Natura 2000 w powiecie rzeszowskim 19

Tabela 8 Długość dróg publicznych powiatowych w latach 2009-2015 22

Tabela 9 Wykaz dróg w granicach administracyjnych powiatu rzeszowskiego 22

Tabela 10 Długość sieci wodociągowej w poszczególnych gminach powiatu rzeszowskiego w latach 2009-2015 28

Tabela 11 Długość sieci kanalizacyjnej w poszczególnych gminach powiatu rzeszowskiego w latach 2009-2015 28

Tabela 12 Ilość odpadów komunalnych zebranych w powiecie rzeszowskim w 2015 roku ... 31

Tabela 13 Wskaźnik przedsiębiorczości w powiecie rzeszowskim w latach 2009-2015 33

Tabela 14 Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w latach 2009–2015 33

Tabela 15 Struktura podmiotowa gospodarki z sektora prywatnego w powiecie rzeszowskim wg wybranych sekcji PKD 2007 na przestrzeni lat 2009-2015 34

Tabela 16 Struktura użytkowania gruntów w powiecie rzeszowskim 41

Tabela 17 Gospodarstwa indywidualne w powiecie rzeszowskim wg upraw 42

Tabela 18 Liczba przestępstw o charakterze kryminalnym popełnionych w powiecie rzeszowskim w latach 2011-2015 47

Tabela 19 Liczba przestępstw stwierdzonych w powiecie rzeszowskim w latach 2014-2015 48

Tabela 20 Statystyka zdarzeń drogowych w powiecie rzeszowskim w latach 2012-2015 48

Tabela 21 Ilość zdarzeń na terenie powiatu rzeszowskiego w latach 2014-2015 49

Tabela 22 Zdarzenia zaistniałe w latach 2014-2015 na terenie poszczególnych gmin. . 50

Tabela 23 Publiczne podmioty lecznicze w powiecie rzeszowskim 50

Tabela 24 Porady ogólnodostępne udzielone w latach 2009-2015 w powiecie rzeszowskim 52

Tabela 25 Personel medyczny w powiecie rzeszowskim (według podstawowego miejsca pracy) 54

Tabela 26 Niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej i gabinety prywatnych praktyk lekarskich 55

Tabela 27 Liczba rodzin zastępczych w powiecie rzeszowskim otrzymujących świadczenia pieniężne w 2015 r. 60

Tabela 28 Świadczenia udzielone osobom usamodzielnianym w 2015 roku 61

Tabela 29 Liczba świadczeń udzielonych rodzinom zastępczym i prowadzącym rodzinny dom dziecka z Programu Rządowego Rodzina 500+ 61

Tabela 30 Liczba i cel przyjętych wniosków o ustalenie niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności w 2015 roku (osoby po 16 roku życia) 64

Tabela 31 Liczba i cel przyjętych wniosków o ustalenie niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności w 2015 roku (osoby przed 16 rokiem życia) 64

Tabela 32 Orzeczenia wydane w 2015 roku 65

Tabela 33 Liczba wydanych w 2015 roku legitymacji 65

Tabela 34 Liczba wydanych w 2015 roku kart parkingowych 65

Tabela 35 Zasoby mieszkaniowe powiatu rzeszowskiego (benchmark) 66

Tabela 36 Zasoby mieszkaniowe - wskaźniki 66

Tabela 37 Liczba i odsetek osób, które ukończyły szkolenia z wynikiem pozytywnym 68

Tabela 38 Wykaz placówek edukacyjnych występujących w powiecie rzeszowskim 71

Tabela 39 Współczynnik skolaryzacji w szkołach podstawowych i gimnazjalnych w 2015 roku [w %] 75

Tabela 40 Wskaźnik komputeryzacji szkół podstawowych i gimnazjalnych na 2012 rok..... 76

Tabela 41 Średnie wyniki egzaminu gimnazjalnego w powiecie rzeszowskim w 2016 roku [w %] 77

Tabela 42 Oferta edukacyjna placówek ponadgimnazjalnych, dla których organem prowadzącym jest powiat rzeszowski 80

Tabela 43 Ilość uczniów w szkołach i placówkach oświatowych prowadzonych przez powiat rzeszowski w roku szkolnym 2015/2016 82

Tabela 44 Wybrane organizacje pozarządowe działające na terenie powiatu rzeszowskiego 84

Tabela 45 Zabytki architektury powiatu rzeszowskiego wpisane do Centralnego Rejestru Zabytków 90

Tabela 46 Instytucje wspierające i upowszechniające kulturę w powiecie rzeszowskim 96

Tabela 47 Wybrane wydarzenia kulturalne i sportowe powiatu rzeszowskiego 99

Tabela 48 Obiekty sportowe i rekreacyjne sprzyjające rozwojowi i upowszechnianiu kultury fizycznej na terenie powiatu rzeszowskiego 101

Tabela 49 Stopień rozwinięcia bazy noclegowej w powiecie rzeszowskim 104

Tabela 50 Szlaki turystyczne i trasy rowerowe na terenie powiatu rzeszowskiego 105

Spis wykresów

Wykres 1 Ludność powiatu rzeszowskiego w latach 2009-2015 8

Wykres 2 Struktura wiekowa ludności powiatu rzeszowskiego 8

Wykres 3 Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem 9

Wykres 4 Wskaźnik obciążenia demograficznego 9

Wykres 5 Długość dróg publicznych powiatowych na terenie powiatu rzeszowskiego w latach 2009-2015 22

Wykres 6 Długość sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w powiecie rzeszowskim (w km) 27

Wykres 7 Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej i wodociągowej w % ogółu ludności. 30

Wykres 8 Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ogólnej liczby ludności w latach 2009-2015 30

Wykres 9 Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ogólnej liczby ludności w 2015 roku (porównanie z powiatami sąsiednimi) 31

Wykres 10 Liczba podmiotów gospodarczych wg sekcji PKD 35

Wykres 11 Gospodarstwa rolne w powiecie rzeszowskim w 2010 roku 40

Wykres 12 Struktura obszarowa powiatu rzeszowskiego 42

Wykres 13 Pracujący w podziale na kobiety i mężczyzn wg PKD 2007 43

Wykres 14 Pracujący wg grup sekcji wg PKD2007 43

Wykres 15 Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w 2015 roku (PLN) 44

Wykres 16 Bezrobotni w powiecie rzeszowskim 45

Wykres 17 Stopa bezrobocia rejestrowanego 45

Wykres 18 Bezrobocie wg grup wiekowych w powiecie rzeszowskim w latach 2009- 2015 .. 46

Wykres 19 Liczba dzieci/ uczniów w przedszkolach, szkołach podstawowych i gimnazjach w powiecie rzeszowskim 78

Wykres 20 Dochody budżetów JST w powiecie rzeszowskim 108

Wykres 21 Dochody budżetu powiatu rzeszowskiego na 1 mieszkańca (porównanie do średniej wojewódzkiej i krajowej) 108

Wykres 22 Wydatki budżetów JST na 1 mieszkańca (za rok 2015) 109

Wykres 23 Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem (w %) 110